

”Paikallishistoria on aika monimutkainen juttu,
kuka miten sen nyt tajuaa”

– Paikallishistorian merkitys paikallismuseoiden ja kotiseutuyhdistysten toiminnassa

Anna Vesanto

Pro gradu -tutkielma

Kansatiede

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2017

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
1.1. AINEISTO.....	3
1.2. ESIMERKKIMUSEOIDEN ESITTELY	4
1.3. ESIMERKKIKOTISEUTUYHDISTYSTEN ESITTELY	8
1.4. KOTISEUTULIITTO	9
2. TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	12
2.1. HAASTATTELUT	12
2.2. KÄSITTEET	15
3. PAIKALLISHISTORIA, PAIKALLISMUSEOT JA KOTISEUTUYHDISTYKSET VUOROVAIKUTUKSESSA	23
3.1. SUOMALAISEN MUSEO- JA KOTISEUTUTOIMINNAN HISTORIAA	23
3.2. PAIKALLISHISTORIAN NÄKYMINEN PAIKALLISMUSEOIDEN JA KOTISEUTUYHDISTYSTEN TOIMINNANMUODOISSA ..	27
3.2.1. <i>Toiminnanmuodot paikallismuseoissa</i>	27
3.2.2. <i>Kotiseutuyhdistysten toiminnanmuotoja</i>	29
3.3. PAIKALLISHISTORIAN MERKITYS PAIKALLISMUSEOILLE JA KOTISEUTUYHDISTYKSILLE	32
3.3.1. <i>Merkitykset paikallismuseoille</i>	33
3.3.2. <i>Kotiseutuyhdistysten saamia merkityksiä</i>	35
3.4. PAIKALLISMUSEOIDEN JA KOTISEUTUYHDISTYSTEN MERKITYS PAIKALLISHISTORIALLE.....	37
3.4.1 <i>Paikallismuseoiden vaikutus paikallishistoriaan</i>	37
3.4.2 <i>Kotiseutuyhdistysten antamia merkityksiä paikallishistorialle</i>	41
4. PAIKALLISHISTORIAN VAIKUTUS TOIMINNANMUOTOIHIN JA SEN SYNNYTTÄMÄT MERKITYKSET ESIMERKKITAPAUKSISSA	44
4.1. PAIKALLISHISTORIAN VAIKUTUKSIA ESIMERKKITAPAUSTEN TOIMINNANMUOTOIHIN	44
4.1.1. <i>Esimerkkimuseoiden toiminnassa näkyvät paikallishistorian vaikutukset</i>	44
4.1.2. <i>Paikallishistorian näkyminen esimerkkiseurojen toiminnassa</i>	52
4.2. PAIKALLISHISTORIAN MERKITYS ESIMERKKITAPAUKSISSA	58
4.2.1. <i>Esimerkkimuseoiden saamat merkitykset</i>	58
4.2.2. <i>Esimerkkiseurat merkityksiä saamassa</i>	62
5. PAIKALLISMUSEOIDEN JA KOTISEUTUYHDISTYSTEN MERKITYS JA SUHDE PAIKALLISHISTORIAAN	67
5.1. PAIKALLISHISTORIALLE ANNETTUJA MERKITYKSIÄ	67
5.1.1 <i>Esimerkkimuseot merkityksiä luomassa</i>	67
5.1.2. <i>Merkityksiä esimerkkiseuroilta paikallishistorialle</i>	72
5.2. ESIMERKKIKOhteet OSANA PAIKALLISUUTTA JA PAIKALLISHISTORIAA	75
6. LOPPUKATSAUS	87
6.1. PAIKALLISHISTORIAN VAIKUTUS TOIMINTAAN	87
6.2. PAIKALLISHISTORIALTA SAATUJA MERKITYKSIÄ.....	90
6.3. VAIKUTUKSET PAIKALLISHISTORIAAN	91
6.4. MITÄ TULEVAISUUDESSA?	93
LÄHTEET	95

1. JOHDANTO

Museoilla on perinteisesti nähty olevan vahva asema suomalaisessa yhteiskunnassa. Silti ne joutuvat taistelemaan olemassaolonsa puolesta. Suomessa on yli tuhat museota, mikä tarkoittaa yhtä museota viittä tuhatta asukasta kohden. Tämä on enemmän kuin missään muualla maailmassa. (Huila 2010, 5.) Tämä selittyy suurelta osin museoiden perustamisen helppoudella ja museo-nimikkeen vapaalla käytettävyydellä (Kostet 2009, 93).

Silti tämä ei voi olla ainoa syy. Museoita ei perusteta pelkästään siksi, että se on helppoa. Niillä täytyy olla jokin merkitys ihmisille. Suuri osa suomalaisista museoista on yhdistysten, säätiöiden ja kuntien ylläpitämiä. Ne ovat syntyneet kotiseurakkaudesta ja yksityishenkilöiden sekä kotiseutuyhdistysten keruun tuloksena. (www1.) Näin paikallismuseoihin liittyvät kiinteästi kotiseutuyhdistykset. Suomessa on satoja erilaisia kotiseutuyhdistyksiä. Näilläkin täytyy siis olla jokin merkitys ihmisille.

Oma kiinnostukseni museoihin syntyi jo lapsuudessani. Tämä kiinnostus syveni teoreettisemmallekin tasolle aloitettuani museologian sivuaineopinnot 2012. Halusin tehdä pro gradu -työni juuri museoista syventääkseni tietämystäni alasta, jolla haluan työskennellä. Tein kandidaatin työni museoiden roolista kaupunkien imagotyössä. Alkuperäisenä tarkoituksena oli jatkaa tästä ja siirtyä museoiden imagoaikutuksesta identiteetin muovaamiseen. Aiheeni kuitenkin lähti kehittymään tutkimussuunnitelman teon jälkeen ja lopulta muuttui identiteetistä paikallisuuteen ja paikallishistorian merkitykseen.

Tutkimuskysymykseni keskiössä ovatkin paikallismuseot ja kotiseutuyhdistykset sekä näihin kietoutunut paikallishistoria. Miten paikallishistoria näkyy paikallismuseoiden ja kotiseutuyhdistysten toiminnassa ja mitä merkityksiä sillä on niille? Entä miten paikallismuseot ja kotiseutuyhdistykset vaikuttavat paikallishistoriaan ja mikä niiden merkitys sille on?

Pyrin hahmottamaan museoiden ja kotiseutuyhdistysten suhdetta paikallishistoriaan. Käsittelen ensin aihetta yleisellä tasolla museoiden ja kotiseutuyhdistysten kannalta. Perehdyn tämän jälkeen syvemmin käytäntöön esimerkkitapausten avulla. Vaikka aiheeni olisi yleistettävissä koko Suomeen, olen rajannut sen esimerkkien kautta Varsinais-Suomeen. Rajaamalla aiheeni alueellisesti pienempään on tarkempi vertailu mahdollista. Museoista esimerkkeinä ovat Liedon Nautelankosken museo ja Uudenkaupungin museo. Ne ovat molemmat ammatillisesti hoidettuja¹, joten ne edustavat vähemmistöä Suomen museoista. Ammatillisesti hoidettuina museoina niillä on kuitenkin auktoriteettiasema. Ne eivät näin toimi täysin yleistettävänä, oman ryhmänsä edustajina. Toisaalta Suomen museokanta on niin monimuotoinen, että täysin yleistettävissä olevan museon löytäminen on mahdotonta. Yleistettävyys ei edes ole itseisarvo vaan ne kertovat jotain arvokasta itsestään. Kotiseutuyhdistyksistä taas tarkemmassa käsittelyssä ovat Paimio-Seura ja Piikkiö-Seura. Kotiseutuyhdistykset ovat nekin niin monimuotoisia, että vaikka niillä onkin yhteneviä piirteitä, ei niitäkään voi täydellisesti yleistää. Kaikkien toimintaan ei edes välttämättä liity paikallishistoria mitenkään, mutta koska aiheeni liittyy juuri paikallishistorian merkityksiin kotiseutuyhdistyksille, en käsittele näitä yhdistyksiä sen tarkemmin. Esittelen esimerkkitapaukset myöhemmin tässä luvussa.

Tutkielmani johdannossa esittelen aineistoni ja kotiseutuyhdistysten keskusjärjestöä Kotiseutuliihoa. Toisessa luvussa tuon esiin työni taustalla olevan teorian ja esittelen työn kannalta tärkeimpiä käsitteitä. Avaan tässä luvussa myös haastatteluprosessejani tarkemmin. Esittelen museon käsitettä lähemmin sekä selvitän sen asemaa tutkielmassani. Kolmannessa luvussa käyn läpi lyhyesti museoiden ja kotiseutuyhdistysten historian Suomessa, minkä jälkeen tuon esiin museoiden ja kotiseutuyhdistysten toimintaa yleisellä tasolla. Tämän jälkeen käsittelen vielä paikallishistorian merkitystä paikallismuseoille ja kotiseutuyhdistyksille ja niiden vaikutusta paikallishistoriaan. Neljännessä luvussa taas käsittelen esimerkkikohteiden toimintaa ja paikallishistorian niille antamia merkityksiä. Viidennessä luvussa käsittelen taas esimerkkikohteiden vaikutusta paikallishistorialle. Tässä luvussa vertailen myös esimerkkitapausten suhdetta paikallishistoriaan ja toisiinsa esimerkiksi näkyvyyden, tunnettavuuden ja saavutettavuuden kautta. Viimeisessä luvussa kokoan yhteen saamani tiedon ja pohdin myös tulevaa.

---

¹ Ammatillisesti hoidetussa museossa on museolain (729/1992) mukaan vähintään yksi päätoimen virka, jonka haltijalla on sopiva koulutus tai kokemus museotyöstä.

1.1. Aineisto

Olen tutkielmaani varten tehnyt neljä teemahaastattelua, jotka muodostavat aineistoni ytimen. Tämän lisäksi olen tehnyt kaksi sähköpostihaastattelua, jotka toimivat ennen muuta pohjatiedon tukena. Haastattelin tammikuun lopulla 2015 Liedon Nautelankosken museon museonjohtaja Leena Viskaria ja Uudenkaupungin museonjohtajaa Mari Jalavaa ja museoamanuenssi Jonna Junkkilaa. Hain haastatteluilla museotyöntekijöiden käsityksiä ja tuntemuksia paikallishistorian merkityksistä, en niinkään faktatietoa.

Laajennettuani aiheitani museoista myös kotiseutuyhdistyksiin, haastattelin helmikuussa 2016 vielä Piikkiö-Seuran entistä puheenjohtajaa ja nykyistä sihteeriä Hannu Rastasta ja Paimio-Seuran varapuheenjohtajaa Viri Teppo-Pärnää. Molemmat ovat aktiiveja ja omaavat pitkän historian kotiseututyössä. Hain haastatteluilla niin käytännön tietoa seurojen toiminnasta kuin henkilökohtaisia tuntemuksia aiheesta.

Museot ovat kokonaisuudessaan minulle kotiseutuyhdistyksiä tutumpia, minkä lisäksi toinen, Nautelankosken museo, oli minulle entuudestaan tuttu oltuani siellä museologian harjoittelussa. Tämän vuoksi minulla on ollut suurempi työ tutustua ja oppia ymmärtämään sitä työtä, mitä kotiseutuyhdistyksissä tehdään. Tämä näkyi haastatteluissani, jotka olivat monin paikoin tarkempia kuin aiemmat museoissa tekemäni haastattelut. Verrannollisesti parempi tietämykseni museoista saattaa näkyä paikoitellen tutkielmassani, vaikka olenkin pyrkinyt mahdollisimman tasapuoliseen käsittelyyn.

Otin graduohjaajani kehotuksesta yhteyttä myös Kotiseutuliittoon keväällä 2015. Alun perin suunnitelmana oli haastatella myös heitä henkilökohtaisesti, mutta aikataulumme eivät sopineet yhteen. Tämän vuoksi teinkin haastattelun sähköpostitse. Vastauksia sain kaksi, Kotiseutuliiton hallintosihteeri Satu Aallonpäältä ja järjestöpäällikkö Liisa Lohtanderilta. Alun perin suunnitelmissa oli, että myös toiminnanjohtaja Riitta Vanhatalo olisi vastannut, mutta jouduin lopulta luopumaan tästä. Koin silti saaneeni tarpeeksi kattavan kuvan Kotiseutuliiton ajamista kannoista.

Haastattelujen lisäksi käytössäni ovat olleet molempien museoiden ja yhdistysten sekä Kotiseutuliiton kotisivut. Nautelankosken museo sai uudet kotisivut keväällä 2016 ja olen hyödyntänyt myös näitä. Sain myös sekä Paimio-Seuralta että Piikkiö-Seuralta heidän julkaisemansa vihkoset. Paimio-Seuran *Muinaisuutta maisemassa ja maan alta* on arkeologiaan keskittyvä ostettavissa oleva julkaisu. Piikkiö-Seuran *Terveissi Piikjöst* on seuran joululehti vuodelta 2015. Myös aiemmat numerot ovat olleet käytettävissäni. Käytössäni ovat myös Paimio-Seuran toimintakertomukset vuosilta 2012–2014.

Olen myös hyödyntänyt Varsinais-Suomen ammatillisesti hoidettujen paikallismuseoiden kokoelmapoliittista ohjelmaa vuodelta 2014 sekä museoliiton ja –viraston sivuja. Myös muu museoliiton tuottama materiaali on ollut hyödyksi tutkielmaani tehdessäni. Kotiseutuyhdistyksiä tutkiessani tärkeimmäksi lähteeksi nousi Harri Turusen (2004) *Suomalainen kotiseutuliike 1945–2000*. Piia Stenforsin *Suomalainen kotiseutuliike 1894–1944* on toiminut pohjana liikkeen historian käsittelylle, mutta Turusen teoksesta on ollut eniten hyötyä tämän päivän ymmärtämiselle, vaikka teos onkin jo yli kymmenen vuotta sitten julkaistu. Kotiseutuliikkeestä kirjoitettu kirjallisuus on suhteellisen vanhaa eikä uutta tutkimusta ole kovinkaan paljon tehty. Sekin mitä on tehty, pohjautuu Veikko Anttilan 1960-luvulla tekemiin tutkimuksiin.

1.2. Esimerkkimuseoiden esittely

Liedon Nautelankosken museo

Lieto on varsinaissuomalainen, 19 191 asukkaan kunta (www2). Se on Turun rajanaapuri

Kuva 1: Jonkarin tupa. Kuvaaja Anna Vesanto

ja näin ollen sen vaikutusalueella. Liedon museon historia alkaa Liedon kotiseutumuseon perustamisesta 1950-luvulla. Paavo ja Paula Jonkari lahjoittivat väentuvan kunnalle 1951 ja museo aukesi neljä vuotta myöhemmin. Museo kuitenkin suljettiin 1980-luvulla huonokuntoisena. (www3.)

Samoihin aikoihin kunta osti Nautelan kartanolle kuuluneen myllyn ja jokivarsialuetta Turun kaupungilta. Tällöin päätettiin kunnostaa mylly museoksi ja perustaa luonnonsuojelualueelle luontopolku. Jonkarin tuvaksi kutsuttu kotiseutumuseo siirrettiin 1800-luvun alussa rakennetun myllyn ja Kukkarkosken muinaismuistoalueen läheisyyteen vuonna 1992. Mylly avattiin tällöin myös yleisölle. Jonkarin tupa, joka oli sisustettu myllärintuvaksi, avattiin uudelleen neljä vuotta myöhemmin. (www3.)

Askel eteenpäin otettiin 1996 kun Liedon kunta ja lietolainen maanviljelijä ja keräilijä Lauri Nautela perustivat Nautelankoski-säätiön huolehtimaan Liedon museotoimesta. Lauri Nautela lahjoitti kokoelmansa, joista tuli museon kokoelmien perusta. Vuonna 2000 valmistui Lauri Nautelan nimeä kantava uusi museorakennus. (www3.)

Nautelankosken museon nimellä kulkeva arkeologis-kulttuurihistoriallinen museo pitää sisällään Lauri Nautelan museon, myllyn ja Jonkarin tuvan lisäksi alueella sijaitsevat 1920-luvulla rakennetun saunan ja 1800-luvun alkupuolelta peräisin olevan aitan, jotka on molemmat siirretty alueelle. Museon hallussa on myös Lauri Nautelan entinen asunto. (Haastateltava 1.)

Museon vieressä sijaitsevan Kukkarkosken kivikautinen asuinpaikka ja kalmisto ovat

Kuva 2: Aurajokea Nautelankosken ylittävältä sillalta kuvattuna. Luontopolku kulkee molemmin puolin jokea. Kuvaaja Anna Vesanto.

museon vastuulla. Näin ovat myös Aurajoen suurimman kosken, Nautelankosken, patorakenteet ja vesikanavat, jotka ovat peräisin 1700-1800-luvuilta. Koskialue on rauhoitettu luonnonsuojelualue ja sen, sekä siellä kulkevan luontopolun rakenteiden sekä kosken ylittävän sillan kunnossapito ja hoito kuuluvat museolle. (Haastateltava 1.)

Vuonna 2015 Tarvasjoki liitettiin Lietoon, jolloin Tarvasjoen kotiseutumuseo tuli Liedon museotoimen alaiseksi. Vielä haastatteluhetkellä Nautelankosken museo oli vastuussa museotoimesta. Museojohtaja Leena Viskari mainitsikin silloin museon harkitsevan nimenvaihtoa, jotta Nautelankosken museon vastuu koko Liedon museotoimesta tulisi selväksi. Nautelankosken museo ja Tarvasjoen kotiseutumuseo yhdistyivätkin Liedon museoksi, jonka alaisuudessa ne jatkavat itsenäisinä kohteina. (www3; Haastateltava 1.)

Haastatteluhetkellä museoiden yhdistyminen oli kuitenkin vielä alkutekijöissä. En näin käsittele Liedon museota kokonaisuutena vaan keskityn nimenomaan Nautelankosken museoon, sillä varauksella, että haastatteluhetkellä se oli vastuussa Liedon museotoimesta. En siis käsittele Tarvasjoen kotiseutumuseota vaan vain ainoastaan Nautelankosken äärellä sijaitsevaa museokokonaisuutta.

Nautelankosken museon perusnäyttelyinä ovat Lauri Nautelan museossa sijaitsevat *Kivikauden pyyntimiehen jäljillä* ja *Elävä joki*, joka kertoo Aurajoen vedenalaisesta maailmasta. Museosta löytyvät myös Tiina Vainion teos *Aika Matka*, joka kuvaa maapallon kehitystä suurimpien mullistusten kautta ja Lauri Nautelan muistohuone, joka on kopio tämän kodista sekä lukunurkkaus, jossa voi tutustua osaan Lauri Nautelan noin 8000 nidettä käsittävästä kokoelmasta. Osana perusnäyttelyä ovat myös mylly ja Jonkarin tupa. (www4.) Rakennuksessa sijaitsevat myös kahvio, museokauppa ja noin 50 hengen auditorio. Museon alakerrasta löytyvät tutkijoiden huoneet, varasto ja arkisto.

Vaihtuvina teemanäyttelyinä on tällä hetkellä *6 000 vuotta lasia* ja *Mitattu maisema* Lauri Nautelan museossa ja *Minä vähät väritän* Eija Tähtkämpään taiteilijakirjanäyttely myllärintuvassa. Tämän lisäksi museolla on myös verkkonäyttelyitä: *Liedon kunnan taidekokoelma*, *Lasten ja nuorten taidekokoelma*, *Saara Anttilan taide*, *Jatkosodan valokuvia* ja *Lietolaiset sodassa* sekä *Lietolaiset sodassa koululaisille*. (www4.)

Uudenkaupungin museo

Uusikaupunki on 15600 asukkaan kaupunki (www2). Se sijaitsee Suomen lounaisrannikolla, noin 70 kilometrin päässä Turusta. Uudenkaupungin museo on ammatillisesti hoidettu kulttuurihistoriallinen museo. Se on perustettu 1895 ja on näin yksi Suomen vanhimmista museoista. Museo perustettiin aktiivisten paikallisten toimesta, mutta on silti alusta asti ollut kaupungin omistuksessa. Suomen kolmanneksitoista vanhimpana kulttuurihistoriallisena museona sille on kertynyt ikää jo yli 120 vuotta. Museo sijaitsi ensin Uudenkaupungin vanhassa kirkossa, joka oli ollut vuosikymmeniä tyhjillään. Yli 70 vuoden jälkeen kirkko siirtyi takaisin seurakunnan käyttöön ja museo siirtyi 1870-luvulta olevaan porvaristalo Wahlbergin taloon. (Haastateltava 3, Aho 2007, 35.)

Wahlbergin talo on suuri puutalo, joka kuului Uudenkaupungin tupakkatehtaan perustajalle, Fredrik Wahlbergille, jonka uskotaan itse suunnitelleen talonsa. Talon käsinmaalatut tapetit ovat yli 140 vuotta vanhoja, ja kaakeliuunit sekä kattomaalaukset ovat 1800-luvun lopulta. Åbo Akademi, jolle Wahlbergin talon viimeinen asukas Ellen Waldon oli testamentannut irtaimiston, valokuvasi ja osittain inventoi talon ennen irtaimiston huutokauppaamista. Näin on tiedossa miltä talo näytti rouva Waldonin siellä asuessa. Puolet talon omistuksesta oli siirtynyt kaupungille jo alkuperäisen omistajan kuoltua ja loppu osa siirtyi Åbo Akademin omistukseen Ellen Waldonin testamentin mukaisesti. Åbo Akademi kuitenkin myi oman osuutensa, jolloin Uudenkaupungin kaupunki sai vihdoinkin koko kiinteistön hallintaansa. (Aho 2007, 36.) Kiinteistöön kuuluvat myös nykyisen museorakennuksen lisäksi toimistotiloina ja varastona toimivat rakennukset (Haastateltava 2).

Wahlbergin taloa kunnostettiin suunnitelmana tehdä siitä museon uusi sijoituspaikka ja puolet rakennuksesta varattiin vaihtuville näyttelyille ja kokoelmien esittelylle. Alakerrassa, jossa on esillä nykyäänkin porvarilliselämää, haluttiin säilyttää tyylihuoneet. Siellä sijaitsevat vaihtuvat näyttelyt, ja yläkerran ullakkotilassa on esillä paikallista merenkulun historiaa 1800-luvun kulta-ajalta aina nykypäivään asti. (Aho 2007, 36.)

2000-luvun alussa museojohtajan viransijaisen Ari Ahon johdolla aloitettiin alakerran tilojen uusiminen. Kapunkilaiset ottivat uudistetut tilat positiivisesti vastaan ja museon auettua uudelleen tehtiin kävijäennätys. Moni paikallinen otti tällöin yhteyttä museoon liittyen Ellen Waldonin huutokaupattuun irtaimistoon. Näitä esineitä lahjoitettiinkin museolle. (Aho 2007, 37, 42.)

Museoon kuuluu neljä erillistä kohdetta. Päämuseo, Wahlbergin museotalo on auki läpi vuoden ja muut, Merimiehenkotimuseo, Luotsimuseo ja Kalannin kotiseutumuseo ovat auki kesäisin. Uudenkaupungin museotoimi järjestää myös taidenäyttelyitä kulttuurikeskus Crusellin alakerrassa sijaitsevassa Liljelundhallissa. (www5.)

Vuonna 2015 museon 120-vuotisjuhlavuotta juhlisti vaihtuva näyttely *Meidän museo – Uudenkaupungin museon ja Wahlbergin talon historiaa* Wahlbergin talossa. Vuoden

2016 vaihtuvanäyttely on *Herrain huvituksia – miesväen vapaa-ajan vietto*. Jouluisin museossa on myös vaihtuva joulunäyttely. (www6; Haastateltava 3.)

Merimiehenkotimuseo sijaitsee yhdessä Uudenkaupungin vanhimmista rakennuksista. Se on 1700-luvun jälkipuoliskolta. Museossa esitellään merimiesperheen elämää toista sataa vuotta sitten. Uudenkaupungin vanhalla luotsiasemalla sijaitsevassa luotsimuseossa on esillä luotsin ammatista kertovia esineitä aidossa 1850-luvun luotsituvassa. Vuonna 1993 Uuteenkaupunkiin liitetyn Kalannin kunnan kotiseutumuseo tuli Uudenkaupungin museotoimen alaisuuteen. Siihen kuuluu päärakennus, erilaisia ulkorakennuksia, tuulimylly ja savusauna. Kalannin kotiseutumuseo esittelee vakkasuomalaista talonpoikaiskulttuuria. Sen avoinnapidosta huolehtii Kalanti-Seura. (www5; www7, www8; Haastateltava 2.)

1.3. Esimerkkikotiseutuyhdistysten esittely

Paimio-Seura

Paimio on 10 625 asukkaan kaupunki Varsinais-Suomessa. Se sijaitsee Turun ja Salon puolella välissä moottoritien varrella ja on näin molempien vaikutusalueella. Paimiossa on kaksi kotiseutuyhdistystä, Paimion perinneyhdistys ja Paimio-Seura. Paimion perinneyhdistys on erikoistunut Paimion seudun perinteen keruu- ja julkaisutoimintaan. Paimio-Seura on nykyään taas enemmän nykypäivään suuntautunut, mutta sillä on pitkät perinteet. Paimio-Seura on Kotiseutuliiton jäsen. (www9, www10, www11.)

Paimio-Seura on saanut alkunsa paikallisten ryhdyttyä perustamaan Paimion kotiseutumuseota. Päärakennuksen lisäksi Paimion museonmäellä on aitta ja tuulimylly, jotka on siirretty paikalle seuran toimesta. Museo on siirtynyt kaupungille eikä enää vaikuta seuran toimintaan. Se on silti ollut toiminnan alkukipinä ja on näin merkittävässä symbolisessa roolissa. Seura juhlikin 60-vuotista taivaltaan kesällä 2015 juuri museon päärakennuksessa. (Haastateltava 5.)

Paimio-seura ei ole suuri seura ja sen maksavien jäsenten määrä on pysytellyt sadan tuntumassa. Jäsenistö koostuu suurimmaksi osaksi vanhemmasta väestä, mutta myös nuorempia jäseniä on mukana. Osassa toiminnassa mukana on seuraan kuulumattomia ihmisiä eli seuran vaikutuspiirissä on kuitenkin enemmän kuin maksavien jäsenten määrä antaisi ymmärtää. Aktiiveja seurassa on nelisen kymmentä ja kymmenkunta on ”superaktiiveja”. Näitä ovat hallituksen jäsenet. (Paimio-Seuran toimintakertomus 2012, 2013, 2014; Haastateltava 5.)

Piikkiö-Seura

Piikkiö oli itsenäinen kunta Varsinais-Suomessa vuoteen 2009, jolloin se liitettiin Kaarinan kaupunkiin. Piikkiön alueella asui ennen liitosta runsas 7500 ihmistä. Kaarina on Turun rajanaapuri ja on kiinteästi sen vaikutusalueella. Kaarinassa vaikuttaa myös Kaarina-Seura. Piikkiö-Seura on keskittynyt Piikkiön alueeseen ja toimii yhteistyössä siellä olevien kyläyhdistysten kanssa. Se on Kotiseutuliiton jäsen. (www12; www13; Haastateltava 4)

Piikkiö-Seura on nuori seura, sillä se perustettiin vuonna 2000. Seuran perustamisen taustalla on vaikuttanut 1980-luvun historiakirjahanke. Tämän hankkeen jatko-osa kokosi yhteen ihmisiä, jotka yhteisestä halusta tehdä kotiseututyötä päättivät perustaa Piikkiö-Seuran. Keskustelua seuran perustamisesta oli ollut jo aiemmin, mutta mitään konkreettista ei tapahtunut tätä ennen. (www13; Haastateltava 4.)

Piikkiö-Seuralla on noin 200 jäsentä, mutta aktiivijäsenien määrä on pienempi. Hallitus koostuu aktiivisimmista jäsenistä. Jäsenistä enemmistö on eläkeläisiä, mutta jäseniä on aina 25-vuotiaista alkaen. Jäsenistössä ovat kuitenkin painottuneet ne, jotka ovat Piikkiössä syntyneet tai yli 20 vuotta asuneet. (Haastateltava 4.)

1.4. Kotiseutuliitto

Suomen Kotiseutuliitto ry perustettiin 1949. Sen alkuperäiset tehtävät ovat jaettavissa viiteen. Ensinnäkin sen tehtävänä oli seutukulttuurin tutkimuksen elvyttämisen ja

kehittämisen edistäminen ja tukeminen. Toiseksi sen tehtävä oli kotiseudun historiallisten luonnon ja rakennus- sekä muiden kulttuurimuistojen suojelun edistys. Kotiseudun kulttuurihistoriallisiin muistoihin liittyvien arvojen vaalinta ja tallennus sekä maisemien ja kulkuväylien hoito kuuluivat tähän. Kotiseuturakkauden ja kiintymyksen herättäminen seutukulttuuriin nuorten parissa oli liiton kolmas tehtävä. Tähän kuului myös yhteiselämän viihtyvyyden lisäämisen edistäminen. Neljäntenä liiton toimintaan kuului samaa ajavien järjestöjen kanssa yhteistyön teko ja niiden avustus mahdollisuuksien mukaan. Viimeisenä tehtävänä oli alaan liittyen kirjojen ja aikakauslehtien julkaisu sekä erilaisten kokousten ja retkien järjestely. Tähän kuuluivat myös jokavuotiset kotiseutupäivät. (Turunen 2004, 64.)

34 vuotta Kotiseutuliiton perustamisen jälkeen perustettiin vihdoinkin 1983 *Finlands svenska hembygdsförbund* (FSH) eli suomenruotsalaisten kotiseututyön keskusjärjestö. Siihen kuuluu satakunta yhdistystä. FSH:n tehtäviä ovat neuvojen ja informaation antaminen, seminaarien ja koulutustilaisuuksien järjestäminen liittyen mm. museoihin, arkistoihin ja ympäristön hoitoon. Se on myös yhteydessä viranomaisiin ja päättäjiin sekä julkaisee Hembygden-lehteä. (Turunen 2004, 407.)

Nykyään kotiseutuliitolla on yli 800 yhteisöjäsentä ja yli 200 henkilöjäsentä. Yhteisöjäseniin kuuluu 689 paikallisyhdistystä, 98 kuntaa, kaikki maakuntien liitot ja 14 muuta kotiseututyön aluejärjestöä sekä 11 valtakunnallista järjestöä. Paikallisyhdistyksiin kuuluu muun muassa kotiseutu- ja kaupunginosayhdistyksiä, kyläyhdistyksiä ja museoyhdistyksiä. (www14, www15.)

Liiton tehtävänä on edistää suomalaisen kulttuurin ja paikalliskulttuurien arvostusta. Se kehittää ja tukee kotiseututyötä. Se on mukana myös kulttuuriympäristön- ja luonnonsuojelussa sekä yhteiskunta- ja aluesuunnittelussa. Sen toiminnassa on mukana suoraan tai välillisesti 150 000 suomalaista. (www16.) Kotiseutuliiton tärkein tehtävä on kuitenkin edunvalvonta ja neuvonta. Sitä annetaan kotiseututyöhön, paikallisuuteen ja kulttuuriperintöön liittyvissä kysymyksissä ja ongelmissa. Tämän lisäksi Kotiseutuliitto järjestää koulutusta, julkaisee ja tiedottaa ja toteuttaa hankkeita. Se on mukana Valtakunnallisten kotiseutupäivien ja Euroopan kulttuuriympäristöpäivien

järjestämisessä. Se myös jakaa seurantalojen korjausavustuksia ja tarjoaa neuvontaa aiheesta. (www14.)

Kotiseutuliitto hyväksyi 8.8.2014 pidetyssä vuosikokouksessa 23 pykäläiset säännöt. Säännöt jakautuvat yhdeksän alaotsikon alle. Niissä säädetään liiton nimestä ja kotipaikasta, tarkoituksesta ja toiminnasta, jäsenistöstä, kokouksista, valtuustosta, hallituksesta, päätöksenteosta, nimenkirjoittajista ja sääntöjen muuttamisesta sekä liiton purkamisesta. (www17.) Kotiseutuliiton toimintaa ohjaa myöskin 2014 hyväksytty ”Rakkaudesta kotiseutuun – strategia”, joka on voimassa vuoteen 2025. Siihen kuuluvia arvoja ovat avoimuus, osallisuus, paikallisuus, yhteenkuuluvuus ja kotiseurakkaus. (www18.)

Kotiseutuliitto vaikuttaa myös suoraan ja välillisesti museoiden toimintaan. Se on antanut koulutusta, ohjeita ja konkreettista apua kotiseutumuseoille. Uuden eMuseo-projektin² kautta se pyrkii lisäämään kotiseutumuseoiden tunnettavuutta ja niiden tiedon leviämistä. Se myös tekee yhteistyötä yksittäisten museoiden ja museoalan kattojärjestöjen kanssa erilaisissa projekteissa. Kotiseutumuseot ovat merkittävä osa Kotiseutuliiton toimintaa. Se on rajannut kolme merkittävää haastetta kotiseutumuseoille, joita se omalla toiminnallaan pyrkii auttamaan. Näitä ovat kotiseutumuseoiden aseman varmistaminen paikallismuseoina kuntarakenteiden uudistuessa, esinekokoelmien paikallisen ainutkertaisuuden vaalinta, jotta kaikki tarinat saadaan kirjattua muistiin ja kotiseutumuseoiden tallennus- ja dokumentointityön ulottaminen nykypäivään asti. (www19, www20)

---

² Kotiseutuliiton eMuseo on kotiseutumuseoiden mobiilioppaiden Internet sivusto, johon kaikki Suomen kotiseutumuseot voivat tehdä omia opasteitaan. Tällöin museot ovat aina ja missä vain saavutettavissa. (www19)

2. TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Kuten jo aiemmin on tullut ilmi, pohjaan työni haastatteluihin. Käsittelenkin tässä kappaleessa taustalla olevaa haastatteluprosessia. Tämän jälkeen käsittelen, niin ikään taustalla vaikuttavia käsitteitä, eli museota, paikallisuutta ja paikallishistoriaa. Tutkielmani kietoutuu kiinteästi näiden ympärille ja erityisesti viimeksi mainittu nousee teemana esiin. Museo kohdassa kuvailen koko museolaitosta nykyhetkessä ja omaa suhdettani siihen työssä. Ymmärtääksemme paikallishistoriaa ja sen saamia merkityksiä, tulee meidän käsittää myös, mitä tämä ”paikallis” on ja mistä se muodostuu. Taustalta nousee esiin sellainen termi kuin paikallisuus.

2.1. Haastattelut

Museoiden ja kotiseutuyhdistysten vastavuoroisesta merkityssuhteesta paikallishistoriaan löytyy suhteellisen vähän suoranaista tietoa ja näin uuden, syvemmän tiedon saanti on ensisijaista. Tähän sopii parhaiten haastattelu, joka onkin kansatieteessä tärkeä tapa hankkia tietoa. Ei ole olemassa vain yhtä – ja oikeaa – tapaa haastatella. Haastattelutapoja on erilaisia ja tutkija valitsee parhaan, itselleen sopivimman tavan.

Käytin kahta haastattelutapaa tutkielmaani tehdessäni. Ensimmäkin käytin lomakehaastattelua, joka on yleisin, mutta kohde on yleensä yhtenäinen, jotta kysymyksillä on sama merkitys kaikille haastatelluille, sillä niitä ei voi alkaa muokata kesken haastattelun. Suurimpana ongelmana on kysymyksen asettelu. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 44–45.) Lomakehaastatteluni olivat sähköpostihaastatteluja. Ne toimivat ennen muuta ymmärryksen lisääjinä kotiseutuyhdistyksistä. Kysymykseni olivat pitkälti taustoittavia, mutta hain – ja sainkin – myös henkilökohtaisia ajatuksia aiheesta. Molemmat haastateltavani, Kotiseutuliiton hallintosihteeri Satu Aallonpää ja järjestöpäällikkö Liisa Lohtander, ovat viroissa Kotiseutuliitossa, jolloin he myös puhuivat liiton edustajina ja sen arvojen puolestapuhujina.

Loput haastatteluni tein teema- eli puolistrukturoituna haastatteluna. Tässä tavassa painotus on teemoissa, joita käsitellään, mutta ei aina välttämättä samassa järjestyksessä. Teemoista lähtevä haastattelu kuitenkin nostaa esiin juuri haastateltavan äänen. (Hirsjärvi

& Hurme 2000, 47–48.) Ensimmäinen teemahaastatteluni oli Nautelankosken museonjohtaja Leena Viskarin kanssa. Nautelankosken museo oli luonteva paikka aloittaa, sillä minulla oli omia kokemuksia ko. museosta harjoitteluni ansiosta. Kysyin peruskysymyksiä museon toiminnasta, mutta keskityin ennen muuta niihin merkityksiin, joita Leena Viskari koki museolla olevan. Haastattelu eteni sujuvasti ja sain hyvin vastauksia kysymyksiini.

Haastatteluni Uudenkaupungin museossa erosi muista siinä, että haastatteluani tehdessä läsnä oli kaksi henkilöä, museonjohtaja Mari Jalava ja museoamanuenssi Jonna Junkkila. Muissa kohteissa haastattelin aina vain yhtä henkilöä. Tämä toi samalla sekä haasteita että etuja. Haastattelussa edettiin osittain heidän keskustelunsa johdolla, jolloin sain vastauksia kysymyksiini, mutta ajoittain poukkoilevasti. Haastatteluhetkellä tästä ei koitunut ongelmia, mutta aineistoa litteroidessani ja analysoidessani tämä oli haastavampaa. Toisaalta haastateltavat pystyivät muistuttamaan ja täydentämään toisiaan. Haastattelussa tuli hyvin selväksi, kuinka paljon Uudenkaupungin museon olemassaolo merkitsee heille itselleen, mutta myös paikallisten ihmisten innostuneisuus ja kiinnostuneisuus toistuivat keskusteluissa.

Seuraava haastateltavani oli Piikkiö-Seuran sihteeri Hannu Rastas. Tämä haastatteluni, toisin kuin aiemmat, eteni täysin haastateltavan ehdoilla. Hän omatoimisesti, kehottamatta, vastasi kysymättömiin kysymyksiini. Minun täytyi vain ajoittain tehdä täydentäviä kysymyksiä tai ohjata puhe takaisin aiheeseen. Joka sanalla tuli kuitenkin ilmi haastateltavani oma kiinnostuneisuus ja innostuneisuus sekä toivo oman kotiseudun hienouden jakamisesta.

Viimeisin haastateltavani oli Paimio-Seuran varapuheenjohtaja Viri Teppo-Pärnä. Hän myös puhui mielellään ja minun tarvitsi vain ajoittain ohjata haastattelua kysymyksiin. Haastattelusta tuli kuitenkin ajoittain hieman hyppivä, kun hän muisti asioita, jotka olisivat kuuluneet vastaukseksi aiempaan kysymykseen. Hän myös puhui avoimesti niin hyvästä kuin pahastakin ja omista tuntemuksistaan näitä kohtaan. Näin esiin tuli asialleen täysin omistautunut kotiseutuaktiivi, jolle kotiseututyö on ennen muuta sydämenasia.

Olen itse syntyperäinen paimiolainen, mutta koska tämä ei kunnolla tullut ilmi ennen kuin haastattelun jälkeen, selitti ja kuvaili hän asioita, kuin en olisi niistä koskaan kuullutkaan, mikä mahdollisti minulle uuden tavan nähdä näitä.

Kaikki haastatteluni olivat hyvin informatiivisia ja sain paljon selville, mutta haastatteluni erosivat selkeästi toisistaan. Haastatteluni museoissa olivat enemmän faktapitoista, vähemmän omien tuntemusten esiin tuontia, kun taas molemmat haastatteluni seuroissa olivat hyvin tunnepitoisia. Tämä on tietenkin ymmärrettävää, sillä he ovat mukana toiminnassa juuri tunnepitoisista syistä. Tämä onkin teemahaastattelun tarkoitus: haastateltava saa vastata omin sanoin, omalla tyylillään (Ruotsala 2005, 65).

Haastattelun teko on kuitenkin vain osa tutkimuksen tekoa. Seuraavaksi haastattelut on saatava auki ja analysoitua. Olen tehnyt analyysin teemoittelemalla haastattelut, ja tulkitsemalla näitä eri teemoja. En kuitenkaan pyri tekemään tätä liian syvällisesti, sillä oma aineistoni ei tähän sovi. Olen ottanut lainauksia haastatteluista, jotta lukijat pystyvät tekemään omia päätelmiään ja jotta myös haastateltavien ääni kuuluu selvästi. Tutkittavan oman äänen säilyminen ja kuuluminen on ollut osa laadullista tutkimusta ja lainausten käyttö on konkretisoinut tämän tavoitteen. Laadullisessa analyysissä aineisto käydään niin usein läpi, että se pystytään jakamaan selkeisiin teemoihin, joista taas haetaan yhtäläisyyksiä, erilaisuuksia ja niiden antamia ja jakamia merkityksiä. Ne tulee nähdä osana laajempaa kontekstia, mutta myös yksittäisinä tapauksina. (Uotinen 2008, 133-134, 142-143.)

Kansatieteessä haastateltavat ovat usein esillä anonyymisti, jottei heidän yksityisyyden suojaansa häirittäisi. Tämä tarkoittaa nimen ja muiden sellaisten tietojen, joiden avulla lukija saattaisi saada henkilöllisyyden selville, poistamista. Tutkijalla on vastuu siitä, ettei haastatelluille seuraa tutkimuksesta minkäänlaista vahinkoa. (Olsson 2005, 286.)

En ole kuitenkaan toiminut näin omassa tutkielmassani. Syy tähän on haastateltavieni asema. He ovat oman alansa ammattilaisia ja merkittävässä asemassa omassa organisaatiossaan. He eivät näin ollen ole vastanneet vain yksityisinä ihmisinä vaan myös oman organisaationsa ja alansa edustajina. Näin heidän tietojensa poistaminen

vahingoittaisi tutkimustulosten uskottavuutta. Auktoriteettiaseman osoittamiseksi minun on täytynyt tuoda esiin heidän roolinsa omissa organisaatioissaan ja tällöin heidän nimeämättä jättämisensä olisi ollut turhaa. Samaan on päätyntä Hanneleena Hieta omassa väitöskirjassaan. Haastateltavat ovat vastanneet kysymyksiin tietoisina niiden käyttötarkoituksesta ja omien valintojensa pohjalta, juurikin heidän ammatillisesta asemasta. (Hieta 2010, 17.) Käytän kuitenkin haastatelluista viitteissä nimityksiä *Haastateltava 1, Haastateltava 2* jne. parantaakseni tutkielman luettavuutta.

2.2. Käsitteet

Museo

Museolle on annettu erilaisia määritelmiä vuosisatojen aikana. ICOM (International Council of Museums) eli kansainvälinen museoneuvosto on antanut oman määritelmänsä, joka ohjaa museoita kautta maailman. Sen mukaan *”Museo on pysyvä, taloudellista hyötyä tavoittelematon, yhteiskuntaa ja sen kehitystä palveleva laitos, joka on avoinna yleisölle ja joka tutkimusta ja opetusta edistääkseen ja mielihyvää tuottaakseen hankkii, säilyttää, tutkii, käyttää tiedonvälitykseen ja pitää näytteillä aineellisia ja aineettomia todisteita ihmisestä ja hänen ympäristöstään.”* (www21.) ICOM:illa on Suomessa oma komitea, joka hoitaa asioita paikallisesti.

Tämä määritelmä on vaikuttanut myös Suomen museoihin ja Suomen museolakiin. Museolain (1992/729) mukaan *”museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään.”* Edistääkseen kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saavutettavuutta, niiden tulee tallentaa ja säilyttää aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittaa tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa. Ammatillinen museo voi myös hakea valtionosuutta, jos se täyttää lain säätämät edellytykset. Näitä ovat:

- 1) museon omistaa kunta tai kuntayhtymä taikka yksityinen yhteisö tai säätiö, jonka sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu museotoiminnan harjoittaminen tai museon ylläpitäminen;

- 2) museon toiminnalle on taloudelliset edellytykset, mutta että museota ei kuitenkaan ylläpidetä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi;
- 3) museolla on sen toimintaa ohjaavat säännöt, joissa museon toimiala on määritelty sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään;
- 4) museon kokoelmien säilyminen museokokoelmina on turvattu myös museon lopettaessa toimintansa;
- 5) museolla on toiminnasta vastaava päätoiminen museonjohtaja ja riittävä määrä museoalan koulutuksen saanutta henkilöstöä;
- 6) museon näyttely-, työ- ja yleisötilat sekä kokoelmien hoitoon ja säilytykseen tarkoitettut tilat ovat tarkoituksenmukaisia;
- 7) museon toiminta on ympärivuotista ja sen kokoelmat ovat museon käyttäjien tavoitettavissa;
- 8) museolla on toiminta- ja taloussuunnitelma sekä muut toimintaa ohjaavat suunnitelmat siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. (www22.)

Näistä on huomautettava, että ympärivuotinen toiminta ei tarkoita, että museo on auki kävijöille läpi vuoden. Tietenkin kävijöillä on oltava mahdollisuus päästä museoon erikseen sopimalla myös (kesä)aukioloaikojen ulkopuolella. Museo tekee tutkimus- ja muuta työtä läpi vuoden. Valtioneuvoston asetuksen (1192/2005) mukaisesti valtiosuuden edellytyksiin on tullut vielä kolme lisäystä. Näistä keskimäinen määrä on esitetyn museoalan henkilöstön vähimmäismäärän ja kelpoisuusvaatimukset. Nämä ovat:

- 1) museon toimialan määrittelyssä sekä tallennus-, tutkimus- ja dokumentointitoiminnassa on otettu huomioon ainakin museon aihepiiri ja maantieteellinen alue;
- 2) museolla on museonjohtaja ja ainakin yksi muu päätoiminen työntekijä, joista toisella tulee olla ylempi korkeakoulututkinto ja toisella korkeakoulututkinto, ammatillisen korkea-asteen tutkinto tai sitä vastaava aikaisempi opistoasteen tutkinto; lisäksi molemmilta vaaditaan perehtyneisyyttä museon edustamaan toimialaan sekä museologian perusopinnoita tai museoalan työkokemusta;
- 3) museolla on pitkän tähtäimen toiminta- ja taloussuunnitelma, joka sisältää rahoitussuunnitelmien lisäksi suunnitelmat museon tavoitteista ja painopisteistä

sekä siitä, kuinka tutkimus ja konservointi sekä kokoelmien esittäminen, tallennus, kartuttaminen ja säilyttäminen on museossa järjestetty. (www23.)

Nykyään Suomessa on yli 1000 museota. Keskeinen tapa jaotella museoita on niiden ammatillisuus. Ammatillisesti hoidettuja museoita vuonna 2013 on 154 kappaletta ja ne hoitavat 322 museokohdetta, jotka ovat säännöllisesti auki. Näistä museokohteista lähes puolet on kulttuurihistoriallisia museoita. Erikoismuseoita on vajaa kolmekymmentä prosenttia ja taidemuseoita noin kaksikymmentä prosenttia. Loput ovat luonnontieteellisiä museoita tai yhdistelmämuuseoita. Näistä yli puolet on kunnallisessa omistuksessa. Loput Suomen museoista, noin 730 kappaletta, ovat yleensä auki vain kesäisin ja niitä ylläpidetään joko sivutoimisesti tai vapaaehtoisvoimin, usein yhdistysten tai säätiöiden toimesta. (www24; www25.)

Museot ovat olemassa myös ”teoreettisesti” eli uusi museo perustetaan vanhan perinnön mukaisesti, vanhoja oppeja noudattaen, samoja kaavoja seuraten. Ne saavat samalla käyttöönsä jo kokeillut toimintatavat. (Hieta 2010, 7, 31.) Museot ovat näin samankaltaisia, mutta saavat myös automaattisesti saman arvolutauksen kuin vanhoilla museoilla

Näiden museoiden lisäksi Suomesta löytyy yksityisiä ”museoita”, joiden lukumäärästä ei ole tietoa. Nämä ovat yksityisten ihmisten kokoelmia, jotka eivät välttämättä ole avoinna yleisölle. Kokoelmien omistajat ovat kuitenkin päätyneet kutsumaan niitä museoiksi. (Salminen 2011, 48.) Huomioin nämä museot tässä, mutta muuten jätän ne tutkielmani ulkopuolelle. Ne eroavat kuitenkin sen verran muista museoista, että tutkielmani tulokset eivät ole yleistettävissä niihin.

Suomen museolaitos on jaettu valtakunnallisiin museoihin, maakuntamuseoihin, aluetaidemuseoihin ja valtakunnallisiin erikoismuseoihin. Jokaisella ryhmällä on omat vastualueet ja -tehtävät. Valtakunnallisia museoita ovat Suomen kansallismuseo, Valtion taidemuseo ja Luonnontieteellinen keskusmuseo. Näillä jokaisella on vastuunsa oman alansa museotoiminnan kehittämisestä. Suomen kansallismuseo on vastuussa kulttuurihistoriallisten museoiden kehityksestä, Valtion taidemuseo

taidemuseoiden kehityksestä ja Luonnontieteellinen keskusmuseo luonnontieteellisten museoiden kehityksestä. (www26.)

Maakuntamuseoita Suomessa on 22. Niiden päätehtävänä on tutkimus-, tallennus- ja näyttelytoiminta. Tämän lisäksi ne edistävät ja ohjaavat museotoimintaa alueillaan. Varsinais-Suomen maakuntamuseona toimii Turun museokeskus. Aluetaidemuseoita on 16 ja niiden tehtävät ovat tutkimus-, tallennus- ja näyttelytoiminta sekä museotoiminnan edistys ja ohjaus omilla alueillaan. Valtakunnallisia erikoismuseoita on 17 ja ne ohjaavat museotoimintaa omilla erikoisaloillaan ja huolehtivat yhteistyöstä omien alojensa museoiden välillä. (www26.) Valtakunnallisista erikoismuseoista kaksi sijaitsee Varsinais-Suomessa: merenkulun valtakunnallinen erikoismuseo Forum Marinum Turussa ja Suomen maatalousmuseo Sarka Loimaalla. (www25.)

Museot tekevät yhteistyötä keskenään, josta on osoituksena esimerkiksi Varsinais-Suomen ammatillisesti hoidettujen paikallismuseoiden kokoelmapoliittinen ohjelma vuodelta 2014. Siihen kuuluvat Naantalın museo, Liedon Nautelankosken museo, Paimion museot, Pargas museer, Sagalunds museistiftelse, Salon tuotanto- ja kulttuurihistoriallinen museo SAMU, valtakunnallinen erikoismuseo Suomen maatalousmuseo Sarka ja Uudenkaupungin museo. Tämä tarkoittaa 26 kulttuurihistoriallista museoyksikköä. Ohjelman tarkoituksena on helpottaa yhteistyötä museoiden välillä ja kokoelmien hallintaa. Näin museoiden kartuntavastuuta voidaan selkeyttää ja resursseja käyttää parhaalla mahdollisella tavalla. (www27.)

Paikallismuseoiden määrittely taas on hankalaa. Laajimmillaan paikallismuseoksi voi laskea kaikki muut museot paitsi keskusmuseot ja valtakunnalliset erikoismuseot. Museon koolla ja toiminnan laajuudella ei siis ole väliä. Sekä ammatillisesti että ei-ammattillisesti hoidetut museot lasketaan tällöin mukaan. Myös erikoismuseot, jotka eivät ole valtakunnallisia erikoismuseoita, lasketaan mukaan. (Nimander 1982, 9.) Tämä johtuu siitä, että museolainsäädännössämme ei ole kotiseutumuseon käsitettä (Vilkuna 1995, 5).

Paikallismuseolle ainakin osittain rinnakkaisia termejä ovat kotiseutumuseo, maaseutumuseo ja pitäjänmuseo. Historiallisesti katsottuna paikallismuseot eivät eroa muista museoista. Niissä on edelleen monia samoja toimintatapoja ja piirteitä kuin museoissa 1910-luvulla. Erot, jotka näkyvät parhaiten ammatillisten ja ei-ammattillisten museoiden välillä, ovat syntyneet monesti siitä, mihin vaiheeseen toiminta vakiintuu. Ammatilliset museot pystyvät usein kehittämään toimintaansa pidemmälle jo yksin valtionosuuksien vuoksi. (Lehto-Vahtera 2007, 17, 21.)

Olen tutkielmassani käyttänyt termiä paikallismuseo. Olen ymmärtänyt tällä sekä ammatillisesti että ei-ammattillisesti hoidetut museot. Tiedostan, että näiden toiminnalla ja resursseilla voi olla suuriakin eroja käytännössä, mutta työni kannalta haenkin ennen muuta niitä merkityksiä, joita museoille on annettu. Tällöin tämä ero erilaisten museoiden välillä menettää merkitystään. Olisin voinut käyttää käsitettä kaupunkimuseo, mutta se olisi rajannut museoita tutkielman ulkopuolelle, sillä kaikki eivät sijaitse kaupungissa. Vaikka molemmat esimerkkikohteeni ovatkin ammatillisesti hoidettuja, on niissäkin kuitenkin samojakin piirteitä kuin ei-ammattillisissa museoissa. Lieto taas ei ole kaupunki, jolloin kaupunkimuseon käsite olisi ollut myös harhaanjohtava. Kotiseutumuseo taas viittaa yksinomaan kotiseutuyhdistysten ylläpitämiin museoihin. Paikallismuseo kiinnittyy myös hyvin tutkimani paikallisuuden merkitykseen ja ne tulevat näin kiinteäksi osaksi sitä, mitä kutsutaan paikalliseksi – ne ovat oman alueensa museoita.

Olen museoita käsitellessäni myös ryhmittänyt ne yhdeksi sen sijaan, että olisin käsitellyt tai eritellyt kulttuurihistoriallisia-, luonnontieteellisiä- ja taidemuseoita. Tiedostan, että nämä eroavat toisistaan myös toimintatavoiltaan ja kokoelmien puolesta, mutta tutkielmani rakenteen ja aiheen kannalta suurempi erittely ei ole mielekästä. Huomioitavaa on kuitenkin, että (valtakunnalliset) erikoismuseot ja keskusmuseot, jotka esittävät koko maan historiaa, eivät näin kuulu tutkimani piiriin, sillä ne eivät koskaan keskity paikalliseen.

Paikallisuus

Paikallisuus on monimuotoinen termi. David Byrnen (2001, 73) mukaan paikallisuuden keskeinen idea on taloudellisten ja sosiaalisten elinten vuorovaikutus keskenään ja näiden vuorovaikutus taas tietyn paikan fyysisen olemuksen kanssa. Tämä on nähtävissä historiallisesti merkittävänä, sillä menneet tapahtumat vaikuttavat nykypäivään ja tulevaisuuteen.

Paikallisuus on vuorovaikutuksen tuotosta. Ensinnäkin vuorovaikutus voi tapahtua satunnaisten voimien eli luonnollisten ja sosiaalisten rakenteiden välillä. Toiseksi se on jokapäiväisen ihmisten välisen kanssakäymisen tulosta. Jälkimmäisessä luodaan ympäröivää sosiaalista maailmaa. Näin on myös ollut ennen ja yhteiskunta kantaakin jälkiä näistä menneisyyden vuorovaikutuksista. (Byrne 2001, 73.)

Paikallisuuteen liittyy myös kiinteästi paikallinen identiteetti. Se on ennen muuta kiintymystä paikkaan yhteisellä tasolla. Kohteena voivat olla paikalliset ihmiset tai luonto ja tapakulttuuri. Vahvimmillaan paikallisidentiteetti on, jos kiintymys ihmisiin ja paikan fyysiseen ympäristöön yhdistyvät. Jälkimmäiseen yhdistyy nostalginen kotiseuturakkaus, jolloin omaa lapsuudenmaisemaa kaivataan ja sen uudelleen näkeminen herättää tunteita. Paikallinen voi olla laajakin käsite, jopa koko valtio, jolloin voidaan puhua isänmaanrakkaudesta samoin kriteerein (Sihvola 2000, 32, 62–32.)

Käytännössä paikallisuudella tarkoitetaan huomattavasti pienempää aluetta, osaa valtiosta. Puhutaankin paikallisesta vaikuttamisesta verrattuna valtakunnalliseen päätöksentekoon. Paikallisuus onkin hyvin hankalaa määritellä tarkasti. Se on aina uudelleen sovittavissa. Sen siirtäminen muuttaa sen merkitystä, mutta toisaalta se ei ole sidoksissa mihinkään yhteen paikkaan. Paikallisuus koetaan vain käymällä paikassa. (Luoto 2008, 15.) Osana paikallisuutta on ihmisten tapa luoda (paikallis)yhteisö symbolisesti, jolle annetaan merkityksiä ja joka on sitten osoitus heidän identiteetistään (Cohen 2007, 118).

Tähän voi liittää Yrjö Sepänmaan termin *sydämen maisema*. Tällä hän tarkoittaa maisemaa – tai paikkaa – johon ihminen on kiintynyt ja se on arjessa kiintopiste, jonka muuttuminen tai katoaminen järkyttää. Tämä voi herättää taistelemaan paikan puolesta tai keräämään (muisti)tietoa paikasta. (Sepänmaa 2006, 31.) Kotiseutu on usein koettu tärkeäksi ja on näin ymmärrettävä sydämen maisemaksi.

Kotiseutu ei sekään ole aivan yksinkertainen. Se on fyysinen paikka, jossa ihminen asuu, mutta se on myös henkinen tila. Kotiseutu muodostuu muistoista ja tunnesiteistä. Perhe ja suku ovat usein merkittävänä osana tätä. Tällöin kotiseudun laajuuskin voi vaihdella. Se voi olla kaupunginosa tai kylä, mutta myös koko kunta, joskus jopa useampikin. Kotiseutu on hyvin yksilöllinen käsite, mutta keskeisenä siinä on rakkaus omaa kotiseutuaan kohtaan.

Huolimatta rakennemuutoksista tai ehkä juuri niistä johtuen ovat paikallisuus ja paikallishenki koettu myönteisiksi asioiksi ja niitä on pyritty kehittämään. Paikallisten erityispiirteiden arvostus on osa kasvanutta tietoutta paikallisuuden merkityksistä. Paikallistoiminta on osoitus rakkaudesta kotiseutua kohtaan, mutta ihmisen täytyy tunkea yhteenkuuluvuutta muiden paikallisten ihmisten kanssa, jotta toimintaan lähtisi mukaan. (Sihvola 2000, 34, 68.) Paikallisuuden ja paikallisen identiteetin luomiseen ja kokemiseen liittyy vahvasti paikallishistoria. Sekä paikallismuseot että kotiseutuyhdistykset ovat osana luomassa paikallisuutta ja paikallisidentiteettiä.

Paikallishistoria

Viimeinen ja kenties tärkein tutkielmani keskeisistä termeistä on harhaanjohtavan yksinkertainen. Paikallishistoria on nimensä mukaisesti oman alueensa, paikallisen, historiaa, mutta tämä ei ole kaikki. Paikallishistoria ei ole koskaan vain paikallista, ulkopuolisista erillistä. Siihen yhdistyvät yleisen historian erilaiset tapahtumat. Paikallishistoriaa on käsitelty paljon historiatieteissä, mutta en kuitenkaan ole tekemässä paikallishistoriallista tutkimusta, vaan tutkielmani kohteena on paikallishistoria teemana.

Paikallishistorian tutkimuksilla on runsaasti erilaisia merkityksiä ja käyttötapoja paikallisille ihmisille. Ne voivat olla käsikirjoja menneisyydestä kouluissa, virkamiesten töissä tai uusissa tutkimuksissa historian tutkijoiden käsissä. Ilman tietoa menneisyydestä ovat kunnat tunteneet itsensä vajavaisiksi (Ahtiainen et al. 2010, 7-8.) Tutkimus ei ole vain yliopistojen käsissä. Paikallishistoriaa ovat tutkineet myös juuri kunnat, kaupungit ja maakunnat. (Ahtiainen et al. 2010, 7).

Paikallishistoria on nähty muuttumattomana. Jos alueen historiasta on jo tutkimus, ei sitä tarvitse tutkia uudelleen. Talous- ja sosiaalishistorian professori Matti Peltonen (2010, 140) kiistää tämän ja antaa esimerkiksi Sivakan ja Rasimäen kylien tutkimuksen, joka on jatkunut jo vuosikymmeniä, aina uudesta näkökulmasta. Näin tarinat ovat päällekkäisiä ja luovat entistä monipuolisemman kuvan paikan (kylien) historiasta. Tutkimustraditioiden muutos on myös nähtävissä, kun samat tutkijat palaavat uudelleen vanhan tutkimuskohteen pariin tauon jälkeen. (ks. esim. Knuutila et al. 2008.)

Paikallishistorian tutkimuksella on pyritty, ei vain lisäämään itseymmärrystä, mutta myös tuomaan tietoa paikasta ulkopuolisille. Tutkimuksen kohteena voi olla myös yritys tai suku, joka on kiinteästi yhteydessä paikallishistoriaan. (ks. esim. Grahn 2014.) Paikallishistorian teoksen lähtökohtana on usein identiteetin, paikallisen omaleimaisuuden tai kotiseututunteen vahvistus. Paikallishistorialle on annettu myös merkitys kotouttamisessa. Oppimalla tuntemaan sen paikan historian, jonne on uutena muuttanut, oppii tuntemaan paikkaa uudella tavalla. Niin paikkakunnalle muuttanut kuin paikallinenkin juurtuu alueelle paremmin tuntemalla alueensa, ja oman historiansa. (Satokangas 2010, 209–210.)

Oma huomioni keskittyy kuitenkin siihen, miten paikallismuseot ja kotiseutuyhdistykset ovat omaa paikallishistoriaansa käsitelleet ja tutkineet toiminnassaan ja miten ne ovat sitten näitä käytännössä hyödyntäneet. Sen tarkempi käsittely tutkimuskohteideni historiasta ei ole olennaista tälle tutkimukselle ja muutamaa mainintaa lukuun ottamatta jätän ne tutkielmani ulkopuolelle.

3. PAIKALLISHISTORIA, PAIKALLISMUSEOT JA KOTISEUTUYHDISTYKSET VUOROVAIKUTUKSESSA

Paikallismuseoille tärkeää on juuri paikallisuus ja paikallishistoria. Tähän samaan ovat keskittyneet kotiseutuyhdistykset. Kotiseurakkaus ja -aate ovat olleet vahvoina taustavoimina kotiseututyössä, joka on ollut eriasteisesti voimassa aina 1800-luvun lopulta. Tässä kappaleessa käynkin läpi tarkemmin erilaisia tapoja, joilla paikallishistoria nivoutuu paikallismuseoiden ja kotiseutuyhdistysten toimintaan sekä mitä merkityksiä paikallishistoria saa ja antaa tähän toimintaan. Tätä ennen käyn kuitenkin lyhyesti läpi museoiden ja kotiseutuyhdistysten historiaa Suomessa.

3.1. Suomalaisen museo- ja kotiseututoiminnan historiaa

Suomalaisen museotoimen perusta alkoi muodostua jo 1500-luvun lopulla. Tällöin alkoi valtiovallan toimesta historiallisten muistojen dokumentointi Ruotsissa. 1600-luvun alussa perustetut antikvaarin virat olivat nykyisen museotoimen esikuvia ja tuolloin syntyi muinaismuistolainsäädäntö, joka oli voimassa vuoteen 1883 saakka. 1640 perustetussa Turun akatemiassa saivat alkunsa ensimmäiset museotoiminnan toteutukset kuten 1700-luvulla alkanut luonnontieteellisen kokoelman muodostus, minkä ajatellaan olevan tietynä pohjana museotoimelle. 1800-luvun jälkipuoliskolta on myös peräisin nykyaikainen käsitys museosta, joka kerää, säilyttää ja tieteellisiin ja kasvatustieteellisiin periaatteisiin perustuen pitää esillä kokoelmiaan. (Rönkkö 2009, 77; Heinonen ja Lahti 2001, 39, 49-50.)

1800-luvulla museoharrastus levisi laajemmalle Suomeen. Kokoelmien keruu ei enää ollut vain yliopistojen vastuulla vaan myös yksityiset tekivät tallennustyötä. Tästä todisteena on Suomen ensimmäinen paikallismuseo Raahessa, joka perustettiin 1862. Sen kokoelmien pohjana on Carl Robert Ehrströmin keräily. Raahen esimerkkiä seurattiin nopeasti ja vuosisadan loppuun mennessä kolmasosassa eli yhdessätoista Suomen kaupungeista oli jo kaupunkihistoriallinen museo. Vilkasta museoharrastusta vuosisadan vaihteessa on selitetty monin tavoin. Yhtenä niistä oli kotiseututyö, jota tehtiin niin kansainvalistus-, sivistys- kuin tieteellisten järjestöjen toimesta. (Heinonen & Lahti 2001, 60.)

Museoiden perustaminen kiihtyi 1900-luvulla ja Teppo Korhonen onkin jakanut paikallismuseoiden perustamisajankohdat kolmeen kauteen. Ensimmäinen kausi on 1900-luvun alusta itsenäisyyden ajan alkuun. Tänä aikana museoita perustettiin ennen muuta Helsinki-Kemiö välisellä rannikkoalueella ja Länsi-Satakunnassa sekä Etelä-Pohjanmaalla. Paikallismuseoiden perustaminen alkoikin kaupungeista. Itsenäisyyden alkuun mennessä museoita oli jo 26 eli lähes kaikki suuret kaupungit olivat saaneet omansa. Kaupunkien museot rajoittivat omalla keruullaan kotiseutumuseoiden syntyä kaupunkien läheisyyteen. (Korhonen 1989, 105; Heinonen 2010, 153-154.)

Toisella kaudella maailmansotien välisenä aikana museoiden määrä kasvoi näillä samoilla alueilla ilman, että ne olisivat sen suuremmin levittäytyneet muille alueille. Tuolloin perustettiin myös Suomen museoliitto (1922), joka korvasi Muinaistieteellisen toimikunnan ylimpänä museoviranomaisena. Se alkoi alusta asti ohjata toimintaa haluamaansa suuntaan. Se myös tuki museoita taloudellisesti. Osittain juuri museoliiton vaikutuksesta museoharrastus kohosi suuren kiinnostuksen kohteeksi 1930-luvulla ja paikallismuseotoiminnan määrä kasvoi. (Korhonen 1989, 106; Heinonen 2010, 160-161; Stenfors 2007, 339.)

Kolmas kausi eli vuodet 1945-1963 ovat historiamme vilkkaimmat museoiden perustamisvuodet ja kulta-aika osuu 1950-luvulle. Tällöin paikallismuseotoiminta levisi koko Suomeen. Tämän jälkeenkin on perustettu museoita, mutta perustamisinto alkoi laskea. (Korhonen 1989, 106.)

1970-luvulta alkoi museotoiminnan selkeä muutoksen aika. Vuonna 1972 käynnistyi museolaitoksen hallinnon kokonaisuudistus ja vuonna 1979 tuli voimaan valtakunnallinen aluemuseojärjestelmä. Museolaki saatiin kuitenkin vasta vuonna 1988. 1980- ja 1990-lukujen taitteessa saivat syntynsä myös valtakunnalliset keskusmuseot. Osana edelleen muuttuvaa museoalaa asetettiin Museo 2000-toimikunta, jonka mietintö valmistui vuonna 1999. Uuden museopoliittisen ohjelman keskeisenä sisältönä oli museotyön laadullinen parantaminen. (Vilkuna 2009, 30; Museo 2000 – museopoliittinen ohjelma 2000, 26.)

Uudella vuosituhanella museot ovat joutuneet vastaamaan uusiin haasteisiin. Merkittävimpänä on ollut kokoelmien digitointi, jota on johdettu opetusministeriön ja museoliiton tahoilta. (www28.) Museoiden perustaminenkaan ei ole loppunut: 2017 aukesi Tampereelle Peli-museo ja Helsingin Guggenheim-projekti³ on ollut esillä jo vuosia. Haasteena on ollut myös kävijöiden pieni määrä, jota korjatakseen museoliitto aloitti museokorttitoiminnan⁴ vuonna 2015.

Varhaisimmat lähtökohdat kotiseudun tutkimukselle taas löytyvät jo 1600-luvulta, Ruotsin suurvalta-ajalta. Vuonna 1666 perustettu Antikviteettikollegio aloitti paikallisen aineiston keruun ja vuonna 1686 papisto, jonka vastuulla keruu myös oli, velvoitettiin kirkkolailta kirjoittamaan muistiin merkittäviä tapahtumia omilta alueiltaan. (Turunen 1996, 5.)

Kotiseututyön synnyn taustalla on nähtävissä nationalismi ja huoli Venäjän toimista 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa. Nationalismin vaikutuksesta oma kotiseutu nähtiin isänmaana pienoiskoossa. Tutkimalla kotiseutua sitä oppi rakastamaan ja tämä rakkaus oli siirrettävissä isänmaahan. Keruutoiminta, joka toimisi pohjana myöhemmälle toiminnalle, sai alkunsa jo 1800-luvun puolivälissä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimesta. 1880-luku merkitsi kansanrunouden keruun suosiota ja kansatieteellisten pyrkimysten syntyä. 1800-luvun lopulla kotiseututyön muodoksi tuli myös paikallismuseoiden perustaminen, vaikka tällöin toiminta oli vielä pientä. (Anttila 1964, 27-44; Stenfors 2007, 51, 95.)

Kotiseuduntutkimuksen varhaishistoria voidaan jakaa kahteen kauteen. Ensimmäinen oli vuodesta 1894 vuoteen 1907. Tämän kauden aikana perustettiin kahdeksan paikallista kotiseutuyhdistystä ja Kokkolan ja Helsingin pitäjien järjestöt ottivat kotiseutututkimuksen osaksi työtään. Kotiseututyön aatteelliseksi isäksi voi kutsua Johan Robert Boldtia, joka vaikutti suuresti ensimmäisen kauden aikana. Kotiseutututkimuksen erikoisuutena oli se, että se ei ollut tieteellisesti koulutetun

---

³ Tässä tutkielmassa en käsittele Guggenheimia sen enempää enkä ota siihen muutenkaan kantaa.

⁴ Museokortti on yhteislippu suomalaisiin museoihin. Se on saavuttanut suuren suosion Suomessa, mutta en kuitenkaan käsittele museokorttia tutkielmassani tätä mainintaa laajemmin.

väestön yksinoikeus vaan paikallisten haluttiin osallistuvan aktiivisesti mukaan työhön. (Anttila 1964, 56, 98.)

Toinen kausi alkoi 1908 ja jatkui aina ensimmäiseen maailmansotaan asti. Tämän kauden tärkeimpiä saavutuksia olivat 1908 perustettu kaksikielinen Suomen kotiseutututkimuksen keskusvaliokunta (Centralutskottet för Hembygdsforskningen i Finland), joka toimi vuoteen 1938, ja vuotta myöhemmin aloittaneet lehdet Kotiseutu ja Hembygden. Uusia kotiseutuyhdistyksiä perustettiin tänä aikana 28. Toiminta oli vielä vakiintumatonta, mutta tietyt piirteet olivat nousseet esiin kautta maan. Näitä olivat oman alueen historiasta ja paikallisten, menneiden sukupolvien elämästä kiinnostuneisuus. Kotiseututyötä harjoittivat tänä aikana myös muun muassa Suomen Museoliitto, eri keskusarkistot, maakuntaliitot ja Talonpoikaiskulttuurisäätiö. Viimeksi mainitun korvasi 1949 perustettu Suomen kotiseutuliitto. (Anttila 1964, 113–114, 175; Anttila 1968, 10, 14; Stenfors 2007, 99, 135; Haastateltava 6.)

Kotiseutuliiton perustaminen oli merkki kiinnostuksen kasvusta kotiseututyöhön, joka teki uuden tulemisen toisen maailmansodan jälkeen. (Anttila 1968, 15.) Innostuksesta kertoo se, että vuosina 1945-1954 perustettiin yli 200 erilaista kotiseutuseuraa. 1955-1970 perustettiin vielä parisataa yhdistystä. Museoiden perustaminen maaseudulle levisi jo 1930-luvulla ja innostus painottuikin nimenomaan museotoimintaan. (Turunen 2004, 11, 41, 138; Stenfors 2007, 235.)

Toimintaa ohjattiin kotiseutuyhdistyksille suunnattujen mallisääntöjen avulla vuodelta 1939. Ne ohjeistivat kolmeen päätehtävään: paikallisväestön mielenkiinnon herättämiseen, paikallishistorian tunnettavuuden lisäämiseen ja luonnonsuojeluun. Tämä toteutui keräys- ja julkaisutoimintana sekä valistustyönä. Monet uudet kotiseutuyhdistykset omaksuivat säännöt sellaisenaan. (Turunen 2004, 39.) Toimintaa on ohjattu Kotiseutuliiton toimesta aina tähän päivään asti, uusien mallisääntöjen avulla.

3.2. Paikallishistorian näkyminen paikallismuseoiden ja kotiseutuyhdistysten toiminnanmuodoissa

3.2.1. Toiminnanmuodot paikallismuseoissa

Epätarkasta määritelmästäan huolimatta paikallismuseot voi jakaa kulttuurihistoriallisiin-, luonnontieteellisiin- ja taidemuseoihin sekä erikoismuseoihin ja yhdistelmämuoseoihin. Paikallismuseoilla on usein tietyt ajanjaksot joihin ne keskittyvät niin näyttelyissä kuin kokoelmissaankin, mutta periaatteessa niiden tehtävä olisi tuoda esiin lähimenneisyyden lisäksi myös sekä vanhempaa historiaa että nykyhetkeä. Paikallismuseon tulisikin olla nimensä mukaisesti paikallisten ihmisten museo ja toimia heidän siteenään menneeseen, nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. (Vilkuna 1995, 10, 14.)

Suuri osa suomalaisista paikallismuseoista on erilaisten kotiseutuyhdistysten ylläpitämiä. Näistä käytetään yleensä nimitystä kotiseutumuseo ja sillä tarkoitetaan paikallisia, kulttuurihistoriallisia maaseutumuseoita. (Vilkuna 1995, 5.) Tällaisen museon koko ja taso riippuvat sitä ylläpitävän yhdistyksen aktiivisuudesta ja iästä. Mitä vanhempi ja aktiivisempi yhdistys on, sitä paremmin museo yleensä voi. Kun yhdistyksen into ja jaksaminen loppahtavat, usein on edessä museon kunnallistaminen, mikä ei missään nimessä ole välttämättä hyvä asia. (Kaukonen 1990, 10.)

Museotoiminnan perustana ovat kokoelmat. Näin niiden hoito ja kartuttaminen voidaan nähdä jopa museoiden tärkeimpänä työnä, vaikka tiedonvälityksen painotus onkin kasvanut viime vuosina. Keruun täytyy olla selkeää ja hyvin ohjattua, sillä museoilla ei ole tilaa ottaa kaikkea vastaan mitä tarjotaan. Esineiden merkitys ei ole niiden ulkoisissa piirteissä vaan siinä, mitä ne kertovat omasta ajastaan ja yhteiskunnastaan. Paikallismuseot keräävät nimenomaan oman paikkakuntansa historiaan liittyvää esineistöä. (www29.)

Näkyvimpänä osana museotoiminnassa ovat näyttelyt. Paikallismuseoiden näyttelyiden teemojen tulisi olla omasta paikallishistoriasta, vaikka aihetta

käsiteltäisiinkin laajemmallakin tasolla. Museoissa on kolmentyyppisiä näyttelyitä: perusnäyttelyitä, vaihtuvia näyttelyitä ja verkkonäyttelyitä. Pysyvät perusnäyttelyt saattavat olla koskemattomia vuosienkin ajan ja liittyvät usein kiinteästi paikallishistoriaan. Vaihtuvat näyttelyt pysyvät korkeintaan muutaman vuoden ja ne liittyvät usein esimerkiksi merkkivuosiin. Niitä voi olla useampikin samassa museossa museon koosta riippuen. Uutena näyttelymuotona ovat tulleet verkkonäyttelyt. Niiden kirjo on laaja ja niiden etuna on helppo saavutettavuus. (www29.)

Näyttelyitä ei ole ilman tutkimustyötä, joka on yksi museoiden tärkeimpiä töitä. Tutkimuskohteena ovat sekä valmiit kokoelmat että ympäröivän alueen aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö. Museot tekevät tutkimusta yhteistyössä ulkopuolisten tahojen, kuten yliopistojen, kanssa. Näyttelyiden lisäksi tutkimustuloksia tuodaan esiin julkaisuina ja opastuksina. Tutkimuksen ja dokumentoinnin kohteena ovat myös kulttuuriympäristöt ja rakennusperintö. Kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan ympäristöä, jossa näkyy ihmisen vaikutus ja toiminta. Tällaista on rakennetun kulttuuriympäristön, esimerkiksi talot ja sillat, lisäksi kulttuurimaisemat ja muinaisjäännökset. Muinaisjäännösten tutkimukseen liittyy kiinteästi arkeologia ja arkeologiset kaivaukset. (www29.)

Yhä tärkeämmäksi noussut museotyö on opetus. Se tapahtuu luennoin, koululaisvierailuin ja näyttelyiden ja niihin liittyvien opastusten avulla. Opetuksen avulla ihmiset saavat laajempaa tietoa omasta paikallishistoriastaan. (www29.) Paikallismuseoilla voi kuitenkin olla hankaluuksia toteuttaa kaikkia vaadittavia tehtäviä resurssien puutteen vuoksi.

Vaikka tehtävät ovatkin museoille samat, niiden tavat toimia eivät välttämättä ole yhteneviä. Toiminnalla tarkoitan tässä tapoja tehdä museolaissa ohjeistettuja töitä. Jokaisen paikallismuseon onkin valittava toimintatapansa. Museon toiminta voi olla pientä ja vähällä työvoimalla tai se voi olla mukana suuremmassa yhteistyössä museoiden välillä, jopa kansainvälisellä tasolla. Esimerkkinä museoiden yhteistyöstä on aiemmin mainitsemani Varsinais-Suomen museoiden yhteinen kokoelmapolitiikka.

Museoiden tehtävät on perinteisesti jaettu neljään kategoriaan: tallentavaan, tieteelliseen, opetus- ja palvelutoimintaan sekä elämyksiä tuottavaan toimintaan. Tallentava (kokoelmien keruu ja hoito), tieteellinen (tutkimus) ja opetustoiminta on käsitelty edellä. Viimeinen eli elämyksien tuottaminen voi tarkoittaa monia asioita. Se voi olla työnäytös tai dramatisoitu opastus. Pyrkimyksenä on luoda kokemus yhteydessä konkreettiseen fyysiseen todellisuuteen sen sijaan, että se luotaisiin vain ihmisten mielissä. (Heinonen & Lahti 2001, 261-262.) Tämän viimeisen tehtävän merkitys on kasvanut nyky maailmassa, jossa ihmiset keräävät kokemuksia.

Museoiden toimintatavat ovat monipuoliset ja erikoistuminen on mahdollista. Yksi museo voi keskittyä toimimaan virtuaalisesti ja toinen voi keskittyä perinteiseen näyttelytoimintaan. Voisikin sanoa, että toimintatapoja on yhtä monta kuin on museoita.

3.2.2. Kotiseutuyhdistysten toiminnanmuotoja

Kotiseututyön laajeneminen 1970-luvulla synnytti tarpeen tavoite- ja toimintaohjelmalle. Tärkeiksi tehtäväalueiksi nousivat kotiseuduntutkimus, ympäristösuunnittelu ja kansalaistoiminta. Ympäristösuunnitteluun kuului niin luonnon- kuin rakennusten suojelu. Kansalaistoiminta taas piti sisällään paikallisen vapaa-ajan kehittämisen, paikallisen imagon hahmottamisen ja markkinoinnin ja kulttuurimatkailun edistämisen. (Turunen 2004, 279–280.)

Vielä 1900-luvun lopullakin kotiseutuyhdistyksiä perustettiin kymmenkunta vuodessa. Nykyään kotiseututyö on kansalaistoimintaa, jonka päämääränä on kotiseudun kehitys, ei vain sen historian tutkimus. Kotiseututyötä tekevät yhä nykyäänkin myös nuorisoseurat ja karjalaisseurat. Yliopistojen osakunnilla kotiseutuperinne näkyy juhlissa ja julkaisu-toiminnassa. (Turunen 2004, 324, 387, 415.)

Kotiseutuliiton hallintosihteeri Satu Aallonpään mukaan tarkkaa tietoa nykyisistä yhdistysten jäsenistä ei ole, mutta Kotiseutuliiton järjestöpäällikkö Liisa Lohtanderin mukaan he ovat yleensä "eläkkeellä olevia opettajia". Molemmat pitävät poikkeuksina kaupunkeja, joissa on mukana nuorempaakin väestöä. Lohtander sanoo, että työssäkävvät haluavat vaikuttaa perheensä elinympäristöön. Hän myös uskoo, että yhdistyksissä on paljon korkeasti koulutettua väestöä. (Haastateltava 6; Haastateltava 7.) Tämä pitää yhtä stereotyyppisten mielikuvien kanssa: vanhemmat ihmiset, joilla on koulutusta ja kiinnostusta paikallisuuteen käyttävät eläkepäiviensä suoman vapaa-ajan yleishyödylliseen yhdistystoimintaan. Nuorisoa ei kiinnosta mukanaolo, vaikka aihe kiinnostaisikin.

Lohtander myös muistuttaa, että kotiseutuyhdistysten toiminta on hyvin erilaista eri alueilla. Kaupunkiyhdistykset ovat erityisen aktiivisia kaavoituslausunnoissa ja järjestäjinä tapahtumille. Maaseutualueilla taas keskitytään hieman herkemmin perinteisiin ja historiaan. He esimerkiksi tekevät historiikkeja. Lähiympäristön kehitys erilaisin hankkein on myös tärkeää. Tärkeää on myös yhteistyö omien kuntiensä kanssa. (Haastateltava 7.) Vuoden 2011 jäsenkyselyn mukaan 41 prosenttia kotiseutuyhdistyksistä ylläpitää museota (www16).

Tutkimusta tehdään itsenäisesti, mutta myös esimerkiksi maakuntamuseoiden tai yliopistojen kanssa. Nykydokumentoinnin määrä on kasvanut myös kotiseutuyhdistyksien parissa. Kotiseututyössä katse on käännettykin menneestä myös tulevaisuuteen. Lähtökohdaksi ajateltiin paikkakunnan perinteen ja historian erityispiirteet. Ne loivat pohjan kotiseudun kehittämiseksi. (Haastateltava 6; Haastateltava 7.)

Kotiseutuyhdistysten toimintamuotoja tutkittiin Suomen Kotiseutuliiton toimesta vuonna 1994, joka oli Kansallisen kulttuurin juhluvuosi. Kyselyt lähetettiin maan kotiseutuyhdistyksille ja vastauksia saatiin noin 250 kappaletta. Nämä tulokset esiteltiin Harri Turusen toimittamassa teoksessa *Yhteistyössä vaikuttaen – kotiseututoimintaa Suomessa 1990-luvulla*. Vastausten mukaisesti monimuotoinen suomalainen kotiseututyö on jaettavissa yhdeksän otsikon alle.

Ensimmäinen on jo aiemmin esiin tullut museotoiminta. Kotiseutu- ja museoyhdistykset ovat käynnistäneet kotiseututyön erityisesti juuri maaseudulla esineiden keruulla ja museoiden perustamisella. Tämä aktiivisuus onkin selittämässä sitä, että lähes joka kunnasta löytyy museo. Toinen toiminnanmuoto on rakennusperinteen vaalinta. Tämä on osittain ollut yhteydessä museoiden perustamisen kanssa, sillä rakennuksia on pelastettu esimerkiksi ulkomuseoihin. Kolmantena on uuden rakentaminen tai vanhan peruskorjaaminen kotiseututaloksi tai monitoimitilaksi. Näissä seurat voivat toimia vapaasti, mutta niitä myös vuokrataan muuhun käyttöön. (Turunen 1996, 10-53.)

Ensimmäiset kolme toimintatapaa liittyivät kiinteästi rakennuksiin. Neljäs taas liittyy kerättyyn tietoon. Kyseessä ovat kotiseutuarkistot, jotka voivat pitää sisällään valokuvia, ääninauhoja tai kotiseutufilmejä. Myös kirjoja, kirjeitä ja muita asiakirjoja on arkistoitu niiden säilymisen varmistamiseksi. Arkistointi on myös tarkoittanut aineistojen digitointia. (Turunen 1996, 55-61.)

Viides toiminnan muoto on oma julkaisutoiminta. Näitä tuotteita voivat olla erilaiset kirjat tai lehdet. Myös kortit ja kalenterit kuuluivat joidenkin yhdistysten julkaisutoimintaan. Yhdistyksen toiminta saattaa olla myös muita aktivoivaa. Tällaisia, ihmisiä mukaan kutsuvia tapoja ovat näyttelyt ja työnäytökset, retket ja kotiseutujuhlat sekä erilaiset kulttuuri- ja urheilutapahtumat. Tämä on kuudes toiminnan muoto. (Turunen 1996, 63-101.)

Seitsemäs toimintatapa taas pitää sisällään erilaisia kotiseudun symboleja. Kotiseutuyhdistykset ovat suunnitelleet omia kansallispukuja, viirejä ja lippuja. Koruja on tehty omien historioiden pohjalta, esimerkiksi esihistoriallisten esinelöytöjen pohjalta. Yhdistykset ovat myös pystyttäneet patsaita ja muistokiviä. (Turunen 1996, 103-115.)

Kahdeksas toimintamuoto on vastausten mukaan luonnon- ja ympäristönsuojelu. Tämä on Kotiseutuliitolta saadussa tavoiteohjelmassa ja tätä on toteutettu monin

tavoin. Näitä ovat olleet luonnonkohteiden inventointi, tutkimuksien ja selvitysten laadinta, lausuntojen ja kannanottojen anto kaavoitusasioissa, suojeluesitysten teko ja luontopolkujen hoito sekä siivoustalkoiden ja pihakilpailujen järjestäminen. (Turunen 1996, 117-131.)

Viimeinen ryhmä pitää sisällään monia erilaisia toiminnanmuotoja. Näitä ovat esimerkiksi erilaiset kilpailut, stipendit ja nuorisotyö. Yhdistyksillä voi olla myös omia kuoroja. Nämä ovat kaikki yhteisöllistäviä tapoja toimia. Yhteistyötä voidaan tehdä myös kansainvälisesti. Tärkeimmät maat ovat muut Pohjoismaat ja Viro, mutta myös muualta maailmasta on yhteistyökumppaneita. (Turunen 1996, 133-146.)

Muita toimintatapoja ovat olleet viime vuosina esimerkiksi tiemiljöönnä ennallistaminen, lasten päivä, kotiseutuelokuvan tekeminen, hautausmaataalkoot ja -opastukset, EU Leader-hankerahoitteiset rakennusprojektit, perinnekasvimaahankkeet, rooliopasteiset keskiaikakerrokset ja arkeologiset yleisökaivaukset yhteistyössä yliopiston kanssa. (www15.)

Näin onkin nähtävissä, että kotiseutuyhdistysten toiminnan punaisena lankana on nimenomaan paikallisuus ja siihen kiinteästi yhteydessä oleva paikallishistoria.. Menneisyys auttaa ymmärtämään nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Liisa Lohtander sanookin, että kotiseututyön saama huomio on kasvanut. Se on tuotu takaisin opetussuunnitelmiin ja Kotiseutuliiiton rooli on kasvanut yhteyshenkilönä ministeriöiden ja kansalaisten välillä. (Haastateltava 7.)

3.3. Paikallishistorian merkitys paikallismuseoille ja kotiseutuyhdistyksille

Paikallishistoria on kiinteä osa paikallismuseoiden ja kotiseutuyhdistysten työtä ja toiminnan tapoja. Niillä on kuitenkin myös toisenlainen suhde. Paikallishistoria antaa paikallismuseoille ja kotiseutuyhdistyksille merkityksiä ja oikeuttaa niiden olemassaoloa. Paikallismuseot ja kotiseutuyhdistykset ovat sen lisäksi, että ne toimivat paikallishistorian kanssa, myös osa paikallishistoriaa. Tärkeää on se, miten ja miksi historiaa käsitellään niin kuin sitä käsitellään ja mitä museot ja kotiseutuyhdistykset

siitä saavat itselleen. Museot palvelevat ihmisiä: mitä paikalliset siis saavat tästä? Tässä kappaleessa käsittelenkin juuri, miten paikallishistoria antaa merkityksiä paikallismuseoille ja kotiseutuyhdistyksille ja niiden kautta paikallisille ihmisille.

3.3.1. Merkitykset paikallismuseoille

Paikallismuseot eivät ole koskaan muista riippumattomia kokonaisuuksia vaan niihin vaikuttavat yhteiskunnan muutokset ja arvot. Ne ovat aina kulloisenkin kulttuuritilanteen ilmentymiä. Ne saavat vaikutteita ja ne antavat niitä. Kuitenkin museoiden tulisi olla neutraaleja niin, ettei niitä voida käyttää esimerkiksi propaganda tarkoituksiin. Museot ovat säilyttäneet Suomessa auktoriteettiaseman ja niiden kertomaa pidetään totuutena. (Heinonen & Lahti 2001, 271, 273.)

Museot eivät kuitenkaan ole vain tiedonvälityskanava vaan ne auttavat nykyhetken ihmisiä kohtaamaan menneen ja suunnittelemaan tulevaisuutta. Museovierailut herättävät tunteita ja antavat lisäymmärrystä ympäröivään maailmaan. Museot ovat parhaimmillaan kansallinen voimavara ja kollektiivinen muisti. Museot myös tuovat esiin yhteiskunnassa vaikuttavat arvot. Tämä toteutuu perinteen keräämisellä ja säilyttämisellä sekä tämän tiedon eteenpäin levittämisenä opetuksen avulla. Paikallismuseot voivatkin synnyttää paikallisympäristön kävijöissään. (Heinonen & Lahti 2001, 272.) Tuomalla esiin omaa historiaa ja sen merkityksiä, kävijä saa museoilta merkityksellisiä kokemuksia. Tällöin kävijä alkaa antaa uusia merkityksiä omalle ympäristölleen.

Paikallishistorian merkittävyys ei kuitenkaan ole ollut tae museon onnistumiselle. Paikallismuseot ovat saaneet myös osakseen kritiikkiä. Esimerkiksi Teppo Korhonen on syyttänyt paikallismuseoita samanlaisuudesta. Kaikilla museoilla on hänen mukaansa ollut samat valintaperusteet kokoelmatyötä tehdessä, kuten ikä, tyypillisuus, paikalliselle merkkihenkilölle kuuluminen. Kun alueet, jolta keruut on tehty, ovat eronneet vain vähän toisistaan, ovat kokoelmat muodostuneet samankaltaisiksi. Tyypillisimmiksi näyttelyaiheiksi Korhonen listaa maatalouden, käsityöt, koululaitoksen ja kansantaiteen. Kahden naapurikunnan museoiden kokoelmat voivat

olla lähes identtiset. Hän kaipaakin pientä omaleimaisuuden esiintuontia ja mielikuvitusta näyttelyn rakentajalta. (Korhonen 1989, 121.)

Pro gradussaan *Kotiseutumuseon omaleimaisuus. Itin, Sippolan ja Valkealan kotiseutumuseoiden kokoelmat ja perusnäyttelyt paikallisen identiteetin kuvaajina ja rakentajina* Tiina Rissanen sanoo, että usein kuulee sanottavan, ettei paikallismuseoita erota toisesta (Rissanen 2005, 3). Samaa sanoo Janne Vilkuna. Hän kuitenkin jatkaa toteamalla, että kävijä ei ole tällöin ymmärtänyt museon tarkoitusta. Museo ei ole vanhojen esineiden varasto vaan jokaisella esineellä on jotain uutta kerrottavaa, kunhan sitä osaa etsiä. (Vilkuna 1995, 12.) Museo siis kertoo jotain merkityksellistä omasta paikallishistoriastaan, mutta se pitää osata tuoda esiin ja nähdä. Paikallishistorian merkityksen esiin tuleminen vaatii siis työtä molemmiin puolin: sekä museotyöntekijöiltä että kävijöiltä.

Museoiden on myös huomattava asemansa nyky-yhteiskunnassa. Niiden tulee olla aktiivinen osa sitä. Ne eivät voi vain odottaa tulevaisuutta vaan niiden täytyy olla mukana omatoimisesti muokkaamassa sitä. (Heinonen & Lahti 2001, 273.) Museoiden tulee siis aktiivisesti huomata omat merkityksensä osana yhteiskuntaa ja paikallishistorian merkitykset sekä museoille itselleen että paikallisille ihmisille.

Maria Koskijoki kuitenkin muistuttaa, että museonäyttely on hetkellinen kuva menneisyydestä, ei kuvaus koko historiasta. Museoon on valikoitunut muistamisen arvoisiin asioihin liittyviä esineitä. (Koskijoki 1997, 283.) Museoiden täytyy hyväksyä omat rajoituksensa ja se, että ”muistamisen arvoinen” on aina myös subjektiivista sekä vain pyrkiä mahdollisimman hyvään lopputulokseen kokoelmien ja resurssien muodostamisessa rajoissa.

Paikallishistoria on samankaltaista samantapaisilla alueilla ja näin syntynyt paikallismuseoiden samankaltaisuus on puhuttanut museologeja. Tähän on mielenkiintoista rinnastaa Rainey Tisdalen ajatukset siitä, että kaupunkimuseot eivät

tuota esiin tarpeeksi omaa paikallishistoriaansa. Tisdale kirjoittaa, että kaupunginmuseoiden tarkoituksena on toimia kaupungin muistina ja niiden tulee tulkita näitä muistoja. Hän myös sanoo, että kaupungit ovat liiaksi keskittyneet tiettyyn tapahtumaan tai aikakauteen ja esimerkkinä hän mainitsee Berliinin muurin ja siihen keskittyvät näyttelyt museoissa. Museoiden näyttelyt ovat samankaltaisia ja liian yleisluontoisia. Niistä voi odottaa samaa: pientä itsekehua tai kansalaisylpeyttä, saman tyyppisiä esineitä samassa järjestyksessä. Odotettavissa on myös kronologinen kaupungin historia. Tämä koskee erityisesti pysyviä näyttelyitä, jotka alkavat lähes poikkeuksetta esihistoriasta ja päättyvät vuoteen 2000. Samat asiat käsitellään samassa järjestyksessä. (Tisdale 2013, 241, 251, 253.)

Tisdale pelkääkin, että museot ovat alkaneet esittää oman historiansa sijasta yleistä kaupunkihistoriaa. Hän puhuukin mikropaikallisuuden puolesta ja ehdottaa, että museot käsitelisivät kaupunkia rakennus rakennukselta, sillä ihmisiä kiinnostaa juuri oma. (Tisdale 2013, 254–255.) Samaa on sanonut Veijo Saloheimo. Hänen mukaansa museo on tärkeä paikallisille asukkaille, joiden omaa taustaa museossa tuodaan esiin. Museo toimii tiedon välittäjänä, paikallisidentiteetin tukena. Se on tärkeä sekä kävijöille että museon ylläpitäjille. (Saloheimo 1983, 60.)

3.3.2. Kotiseutuyhdistysten saamia merkityksiä

Suomea on kutsuttu yhdistysten luvatuksi maaksi ja syykin on ymmärrettävä. Yksin Kotiseutuliitossa on jäseninä 629 paikallisyhdistystä, eivätkä kaikki Suomen kotiseutuyhdistykset edes kuulu Kotiseutuliittoon (www39, Haastateltava 6). Selkeästi näillä yhdistyksillä täytyy olla jokin merkitys ihmisille, jokin mikä aktivoi ihmiset mukaan toimintaan. Kotiseutuyhdistysten taustalla on nimensä mukaisesti kotiseutu. Siihen liittyy nykyhetken lisäksi menneisyys ja tulevaisuus ja yhdistykset pyrkivätkin vaikuttamaan kaikella kolmella tasolla. Mikä on siis se tekijä, joka saa kotiseututyöhön mukaan?

Vastaukseksi Liisa Lohtander antaa identiteetin. Kotiseutu ja siihen kietoutuva paikallishistoria ovat osa ihmisten identiteettiä. Hän menee niin pitkälle kuin

kutsuakseen paikallishistorian merkitystä identiteetille elintärkeäksi, niin kaupungeissa kuin maaseudullakin. (Haastateltava 7.) Paikallishistorian merkitys nähdään siis suhteessa ihmisen siitä elämälleen saamaan sisältöön. Mitä voimakkaammin identiteettiin, vielä tarkemmin eriteltynä paikallisidentiteettiin, paikallishistoria vaikuttaa, sitä merkityksellisemmäksi se kasvaa.

Kotiseutuyhdistykset vaikuttavat museoiden tavoin ihmisten juurtumiseen alueille ja näin ne myös jakavat museoiden merkityksiä. Lohtander tuokin esiin paikallishistorian alueellisen, poliittisen ja rakenteellisen merkityksen. Paikallishistoria ei ole irtonainen, unohdettavissa oleva asia vaan se on mukana kaikessa mitä teemme. Sitä ei ehkä ajatella, mutta, kuten Lohtander sanoo, *"ilman juuria ja paikallisuutta emme välttämättä kuulu minnekään tai identifioitu mihinkään."* (Haastateltava 7). Ihminen pyrkii kuulumaan jonnekin ja paikallishistorian tuntemus antaa tähän mahdollisuuden. Tärkeää onkin pystyä sijoittamaan itsensä ja omansa historiansa jatkumoon.

Monissa eri kotiseutuyhdistyksen toiminnanmuodoissa on kyse paikallishistorian esiintuonnista. Tärkeää on historia, mutta myös sen avulla käsiteltävissä oleva nykyisyys ja tulevaisuus. Viimeksi mainittuun vaikuttaminen onkin monen yhdistyksen tärkeimpiä tehtäviä. Ilman ymmärrystä ja tietoa menneestä, on hankala kehittää tulevaa. (Haastateltava 7.)

Liisa Lohtanderin mukaan kotiseututyön merkitys on lisääntynyt. Yhdistyksiä perustetaan nykyään enemmän kuin viime vuosina. Kotiseutuyhdistysten ja -työn merkityksellisyyteen liittyy paikallishistoria ja näin on siis ymmärrettävissä, että paikallishistorian merkitys on kasvanut. Tämä liittyy muutoksiin yhteiskunnassa, kuten kuntaliitokset (Haastateltava 7). Tämä voidaan nähdä uhkana omalle kotiseudulle ja sen tunnettavuudelle. Ihmiset aktivoituvat suojelemaan sitä, mikä nähdään merkittäväksi. Aktiivinen kylätoiminta on myös tätä.

Kotiseututyön merkityksen kasvuun on vaikuttanut myös oman identiteetin hukkiminen muuttuvassa yhteiskunnassa. Paikat ja juuret niissä ovat saaneet uusia merkityksiä. (Haastateltava 7.) Ihmisillä voi nykyään olla monia kotiseutuja ja niillä

voi kaikilla olla erilainen merkitys ihmiselle (Turunen 2004, 416). Kotiseutuyhdistysten työ voi olla merkityksellistä paikkakunnalle muuttaneista, vaikka heillä ei olisikaan mitään historiallisia sidoksia uuteen paikkakuntaansa. Poismuuttaneet saattavat myös kokea kaipuuta kotiseutuaan kohtaan ja ovat näin aktivoituneet.

Paikallisuus ja identiteetti ovat sekä yksilön että yhteiskunnan voimavara ja näitä myös hyödynnetään nykyään enenevässä määrin. Kotiseutuyhdistysten aktiivinen toiminta eri aloilla sekä kertoo merkityksistä että luo uusia. Kotiseutuyhdistysten tärkeimpiä toimintamuotoja ovat siis paikallismuseotoiminnan lisäksi erilainen julkaisu- ja kustannustoiminta, tallennustyö, kotiseutuarkistojen perustaminen, rakennus- ja luonnonsuojelu. (Turunen 2004, 415–416.) Näihin kaikkiin kietoutuu paikallishistoria. Museotoimintaa ja sen merkityksiä olen käsitellyt edellä. Julkaisu- ja kustannustoiminnassa korostuu tiedonvälitys, mutta myös tutkimus. Ilman tutkimusta ei tehdä julkaisuja. Tutkimalla paikallishistoriaa – ja kokemalla sen tutkimisenarvoiseksi – vaikutetaan myös sen säilyvyyteen. Myös arkistotoiminta ja suojele vaikuttavat tärkeäksi koetun kulttuuriperinnön säilyvyyteen.

Paikallishistoria ja siitä kumpuavat merkitykset ovat siis tärkeässä asemassa kotiseutuyhdistysten vahvistaessa paikkaansa yhteiskunnassamme. Nopeat muutokset sotien jälkeen ovat herättäneet nostalgiaa ja kiinnostusta mennyttä kohtaan ja se on näkynyt yhdistysten määrän kasvussa. Kiihtyvä globalisaatio voi tulevaisuudessa lisätä kotiseututyön merkitystä niin yksilölle kuin yhteiskunnallekin.

3.4. Paikallismuseoiden ja kotiseutuyhdistysten merkitys paikallishistorialle

3.4.1 Paikallismuseoiden vaikutus paikallishistoriaan

Museoiden olemassaolon oikeutuksena nähdään opetustoiminta (Eileen Hooper-Greenhill 1992, 2). Paikallismuseot tuovat opetuksessaan juuri paikallishistoriaa esiin. Kirsi Hänninen (2006, 47) muistuttaa, että nykymuotoista opetusta ei olisi ilman demokratisoitumista, jonka kehityskaari voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen alkaa 1700-luvun puolivälistä, jolloin kokoelmia aukesi yleisölle, kuten

British Museum ja Louvre. Tätä 1900-luvun alkuun jatkunutta kehitystä Hänninen kutsuu ensimmäiseksi demokratisoitumisaalloksi.

Tähän kehitykseen liittyen on mielenkiintoista viitata Tony Bennetin (1995, 102) ajatukseen 1700- ja 1800-lukujen museoista ennen muuta sivistävinä laitoksina, joissa vähemmän koulutautunut väki saattoi sivistyä vain katsomalla, ei vain näyttelyä, vaan myös kanssaihmissään, jotka olivat paremmin koulutautuneita. Heidän pelkkä läsnäolonsa teki vähemmän koulutautuneesta kansanosasta parempia ihmisiä.

Toinen demokratisoitumisaalto sijoittuu 1960–1980-luvuille. Tähän aikaan kuuluvat opetustoiminnan kehitys, kulttuuripalvelujen yhteiskunnallistaminen ja museoalan ammatillistuminen. Kolmas aalto sijoittuu 1990-luvulta eteenpäin. Tällöin huomion kohteeksi ovat nousseet erilaisten ihmisten erityistarpeet. Saavutettavuus ja esteettömyys ovat nousseet esiin. (Hänninen 2006, 48–49.) Käytännössä tämä on merkinnyt fyysisen saavutettavuuden parantamisen lisäksi uusia tapoja aktivoida ihmisiä erilaisin tavoin. Museoista on tullut entistä interaktiivisempia, kun erilaiset oppimistavat ja kiinnostuksen herätys on huomioitu uudella tavalla.

Pienten, yksityisten paikallismuseoiden toiminnassa tämä jälkimmäinen muutos ei ole välttämättä näkynyt yhtä voimakkaasti. Museoiden muuttuminen interaktiivisempaan ja saavutettavampaan suuntaan vaatii varoja, joita pienillä museoilla ei ole. Näin niiden tulee toteuttaa paikallishistorian esiintuonti yksinkertaisemmin. Mielenkiintoisen ja ainutlaatuisen, muista eroavan näyttelyn rakentaminen onkin ei-ammattillisten museoiden suurimpia haasteita.

Haasteena ei ole kuitenkaan vain se, miten rakentaa näyttelyä vaan myös se, miten näyttelyn aihetta käsitellään. Ympäröivän maailman ja sen historian realistinen kuvaus on ensisijainen pyrkimys. Sen sijaan, että virikkeet saataisiin ulkopuolelta, kuten politiikasta, tulisi lähtökohtana aina olla olemassa oleva puolueeton historia. Näin ei ole aina ollut eikä näin todennäköisesti tule olemaankaan, mutta se ei tarkoita, etteikö tämä olisi tavoite.

Tämä ei tietenkään kohdistu vain näyttelyihin, vaan tämän saman ajatusmaailman tulisi vallita kaikissa museon toiminnoissa. Tässä tulee esiin myös museon vastuu. Eileen Hooper-Greenhillin (1992, 191) mukaan museot ovat muovanneet tietoa ainakin viimeisen 600 vuoden ajan, vaikkakaan museot eivät ole olleet julkisia kuin 1700-luvulta alkaen. Museot on perinteisesti nähty puolueettomina ja niiden tarjoamaan tietoon on uskottu. Jottei tämä luottamus särkyisi, on museoiden jatkossakin muistettava asemansa ja vastuunsa.

Museoiden vastuu alkaa ensimmäisestä kerätyistä esineistä ja museoiden kokoelmapolitiikka onkin merkittävimpiä vaikuttajia siihen, mitä muistetaan ja miten se muistetaan. Museokokoelmien keruu on vastuullinen tehtävä: se mitä otetaan talteen, tulee kuvastamaan omaa aikaansa. Tallennettujen esineiden tulee antaa mahdollisimman laaja kuva edustamastaan historiasta.

Museot tallentavat niitä esineitä, joilla on arvoa ja merkitystä ja jotka ovat vaarassa kadota. Mitä tämä (potentiaalinen) arvo sitten on? Ja kenelle se on arvokasta ja kenen mielestä näin on? Museoiden kokoelmia tutkittaessa onkin nähtävissä kaksi eri asiaa. Ensinnäkin se historia, mitä esineet ja niiden kontekstiedot esittävät. Toiseksi on nähtävissä keräyshetken arvot. Se, mitä milloinkin tallennetaan, kertoo paljon siitä yhteiskunnan tilasta, missä keräyshetkellä on eletty. (Vilkuna 2009, 21.) Myös keräilijän, varsinkin yksityisen, jonka kokoelmat on voitu lahjoittaa museolle, omat mieltymykset ja asenteet voidaan nähdä kokoelmissa. Se, mikä on kulloinkin voimassa oleva käsitys historiasta ja siitä, mikä on tarpeeksi tärkeää ja arvokasta säilytettäväksi tai mikä on museolle sopivaa, vaikuttaa keruuseen. Eroja on museoiden välillä. (Heinonen & Lahti 2001, 77.) Museoiden yhtenevät kokoelmat ovat osittain seurausta juuri yhtenevästä arvomaailmasta, joka on ollut museoiden perustajilla.

Museoiden keruussa ja tutkimuksessa on nähtävissä kollektiivinen muistaminen. Museot keräävät tietoa ja näin muistavat muiden puolesta, toimien yhteisön muistina. Tällaisia ovat arkisten asioiden lisäksi myös kipeät ja hankalat asiat. Museot keräävät niistä tietoa ja muistavat (ja muistuttavat) yhteisön puolesta. Museot kuitenkin myös unohtavat. Tällaista on ensinnäkin se valinta, mitä tehdään esineitä talletettaessa. Ne,

mitä ei talleteta, unohtuvat. Jos niistä ei ole todisteita, eivät ne ole kollektiivisessa muistissa koskaan olleet olemassakaan. (Vilkuna 2009, 21.)

Unohtaminen ei kuitenkaan koske vain niitä esineitä, joita ei talleteta. Toinen unohtamisen tapa on, kun talletettuja esineitä kohtaa museoiden ”unohtaminen” kun vain osa esineen kontekstiedosta talletetaan. Valinnat voivat olla tarkoituksellisia tai tiedostamattomia. (Vilkuna 2009, 21.) Tällöin korostuu museotyöntekijän vastuu, mutta myös taito. Se mitä museotyöntekijä tekee kontekstiedoilla, se mitä ja miten hän tallettaa ja hyödyntää tietoja, vaikuttaa historian säilymiseen. Toisin sanoen tulevat polvet tulevat tietämään vain niin paljon kuin museotyöntekijä on tietoa kirjoittanut muistiin.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että museotyöntekijöillä olisi kaikki tieto ja he vain päättäisivät mitä muistetaan. Edes nykyhetken objektiivinen käsittely ei ole mahdollista ja historian ymmärtämisessä on aina mukana epävarmuus. Se, mitä tiedetään, voidaan tulkita niin monella tavalla kuin on tulkitsijoita.

Kaikkien esineiden tallennus ei ole kuitenkaan mahdollista – eikä edes tarkoituksenmukaista. Museoiden keräystä ohjaakin kolme osatekijää. Ensinnäkin em. mahdottomuus kerätä kaikkea. Toiseksi liittyen kiinteästi ensimmäiseen on se, että keräys on valikoivaa. Esineiden tulee olla edustavia ja kontekstitietojen täytyy olla tiedossa. Esineen kunto vaikuttaa suhteessa sen harvinaisuuteen. Poikkeuksen tähän sääntöön tekevät esihistorialliset esineet, jotka on kaikki talletettava lain nojalla. Hankinnan laillisuus ja se, että aiemmat omistajat on dokumentoitu, on kolmas tekijä. Tämä on samalla eettinen sääntö ja myös kontekstieto esineelle. Jollei esineestä ole mitään varmaa tietoa, ei sitä tulisi myöskään tallettaa. Ilman mitään kontekstitietoja, ei esine myöskään kerro mitään. (Heinonen & Lahti 2001, 77-78.)

Museoiden kokoelmatyöhön vaikuttavat myös niiden resurssit. Museolla täytyy olla mahdollisuus huolehtia esineestä ja taata sen säilyvyys. (Heinonen & Lahti 2001, 77.) Rajalliset tilat ovat museoiden ongelmana kaikkialla ja ovat näin suuressa osassa sitä prosessia, missä valitaan mitä esineitä talletetaan.

Kokoelmatyö ei ole kuitenkaan ainoa, missä museoilla on suuri vastuu. Tärkeässä osassa on se, mitä ihmisille kerrotaan ja miten se kerrotaan. Näin näyttelyiden vastuu kasvaa. Museoiden on muistettava ero näyttelyn ja näytteillepanon välillä. Näytteillepanossa esineet ovat esillä, mutta näyttelyssä on mukana myös tulkinta. Esineistä on kerrottu jotain tai ne on yhdistetty temaattisesti uudelleen niin, että siitä syntyy jotain uutta. Koska näyttely on museoiden toimintatavoista näkyvin, on sen tekijöillä myös suuri vastuu. (Heinonen & Lahti 2001, 152.)

Museoilla onkin vastuu paikallisille ihmisille kertoa mahdollisimman laajasti ja monipuolisesti paikallishistoriasta. Museoiden tulee keräämällä, tutkimalla ja esittelemällä varmistaa paikallishistorian säilyvyys ja tunnettavuus.

3.4.2 Kotiseutuyhdistysten antamia merkityksiä paikallishistorialle

Suomessa kotiseudun ja paikallishistorian tutkimuksella on pitkät perinteet. Tutkimus ei kuitenkaan ole vain yliopistojen käsissä vaan paljon kirjallisia tuotoksia tekevät myös kotiseutuyhdistykset. Kirjoitetulla historialla on suuri merkitys niin kansalle kuin yksittäiselle ihmisellekin. Oman paikallisen historian tunnettavuus vaikuttaa kotiseutuidentiteettiin. Kotiseutuidentiteetti sekä helpottaa yhteisön säilymistä ulkoisten paineiden alla että synnyttää ihmisissä halun suojella kotiseutua, niin rakennettua kuin luonnonympäristöäkin (Heikkinen 1996, 32).

Kotiseututoiminta on edennyt pitkälle ja nykyään toimintaa kutsutaankin kokonaisvaltaiseksi kotiseututyöksi. Sen keskeiset tavoitteet ovat jaettavissa viiteen kategoriaan. Ensimmäinen on kotiseudun kaikinpuolinen kehitys. Paikalliset erityispiirteet ovat mukana pohjana tässä toiminnassa. Toinen keskittyy ihmisten elinolojen ja viihtyvyyden parantamiseen. Kolmanteen kategoriaan kuuluu kotiseututietouden ja – hengen lisäys ja ylläpito sekä omatoimisuuden vahvistaminen. Neljäs muodostuu paikalliskulttuurien vaalinnasta, edistämisestä ja esiintuonnista. Viides ja viimeinen kategoria on perinteen ja historian sekä nykypäivän tallennus. Tähän kuuluu myös kulttuuri- ja luonnonympäristön suojelu. Viimeinen näistä pitää sisällään paikallishistorian kuitenkin rajaamatta sitä selkeästi kauas menneisyyteen.

Sen sijaan se nähdään jatkumona tähän päivään. Nykydokumentointi on myös museoalalla ajankohtainen aihe (Turunen 2004, 12).

Juuri tässä viimeisessä näkyy kotiseutuyhdistysten merkitys paikallishistorialle. Paikallishistoriaa ei vain kerätä vaan sitä myös elvytetään erilaisilla tavoilla. Kotiseutuyhdistysten merkitys voidaankin nähdä juuri perinteiden, kuten tapojen, ruokien tai juhlien, suojelussa ja elvyttämisessä. Ne myös edesauttavat tiedon siirtymistä sukupolvelta toiselle. Tällaista voi olla myös perinteinen rakennustapa. Kotiseutuyhdistykset ovat myös järjestäneet erilaisia työnäytöksiä, joilla vanhoja oppeja on tuotu esiin. (Turunen 1996, 18, 79; Turunen 2004, 415–416.) Paikallishistorian ja perinteen elävöittäminen ja elvyttäminen ovatkin tärkeitä. Ihmiset saavat niistä uusia merkityksiä elämäänsä ja vanhat tavat saavat uusia merkityksiä nyky-yhteiskunnassa.

Kotiseutuyhdistykset ovat harrastaneet historian keruuta niin esineiden kuin valokuvienkin kautta. Oman lisänsä on tuonut muistitiedon keruu. (Turunen 1996, 55-56.) Tällä on kaksijakoinen vaikutus. Ensinnäkin paikallista historiaa saadaan talteen, vaikkakin (juuri?) subjektiiviselta kannalta. Näin edesautetaan kollektiivista muistamista. Toisaalta talteen jää se arvolataus, mikä on milloinkin voimassa. Keruun tekijät kysyvät niistä asioista, mitkä tuntevat arvokkaiksi. Vastaajat taas kertovat mieluummin sellaisista asioista, jotka tuntuvat heille itselleen tärkeiltä. Muistitiedon kanssa on kuitenkin aina muistettava, ettei se ole eksaktia tietoa, vaan muistot muuttuvat ja värittyvät sekä saavat uusia merkityksiä. Asioita myös unohdetaan. (Korkiakangas 2005, 129-130, 139.) Silti tällainenkin tieto on arvokasta. Näin ei saada selville vain tapahtumia vaan myös niiden taustalla vaikuttavia arvoja ja niiden aiheuttamia yksilöllisiä tuntemuksia.

Muistitiedon keruu on voinut tapahtua haastattelemalla, mutta myös erilaisina kilpailuina ja kirjoituspyyntöinä. Keruun ja sitä seuranneen tutkimuksen on voinut tehdä myös kotiseutuyhdistyksen palkkaama ulkopuolinen (ammatti)tutkija. Teknologian kehittyessä myös yhdistysten toimintamahdollisuudet ovat kehittyneet.

Esimerkiksi videokuvaus on mahdollistanut (elävän)perinteen tallentamisen uudella tavalla. (Turunen 1996, 58.)

Kotiseututyötä tehdään kotiseutuhengestä ja tämä tuo tiettyjä, lausumattomia velvoitteita. Sen sijaan, että velvollisuus olisi valtiota tai jotain organisaatiota kohtaan, on se nimenomaan paikallisia ihmisiä ja suoraan paikallishistoriaa sekä menneitä polvia kohtaan. Yhdistykset tekevät työtä mahdollistaakseen paikallishistorian saavutettavuuden myös tuleville polville.

4. PAIKALLISHISTORIAN VAIKUTUS TOIMINNANMUOTOIHIN JA SEN SYNNYTTÄMÄT MERKITYKSET ESIMERKKITAPAUKSISSA

Käsittelin aiemmassa kappaleessa toimintamuotoja paikallismuseoissa ja kotiseutuyhdistyksissä sekä tämän toiminnan paikallishistorialta saamia merkityksiä. Tässä kappaleessa käyn läpi miten toiminnan muodot näkyvät käytännössä ja millaisia merkityksiä paikallishistoria todella antaa käyttäen esimerkkeinä Nautelankosken ja Uudenkaupungin museoita sekä Paimio-Seuraa ja Piikkiö-Seuraa.

4.1. Paikallishistorian vaikutuksia esimerkkitapausten toiminnanmuotoihin

4.1.1. Esimerkkimusoiden toiminnassa näkyvät paikallishistorian vaikutukset

Aiemmassa luvussa käsitellyt toiminnanmuodot ovat selkeästi esillä myös Nautelankosken ja Uudenkaupungin museoissa. Nämä kaksi varsinaissuomalaista museota ovat keskenään selkeästi erilaisia, mutta ne ovat molemmat onnistuneet sitouttamaan paikallishistorian toimintaansa.

Kävijöille tunnetuin ja tärkein toiminnanmuoto ovat tietysti näyttelyt. Näyttelyiden paikallisuus ja oman historian esiintuonti ovatkin osa paikallismuseoiden tehtäviä ja ne myös osaltaan ohjaavat näyttelyiden sisältöä. Nautelankosken museossa esiin on tuotu Kukkarkosken muinaisjäännösalueen lisäksi normaalista arkeologiskulttuurihistoriallisesta museosta poikkeavasti Aurajoen vedenalaista elämää, koska museon ympäröivä luonnonsuojelualue kuuluu myös museon vastuulle. Museossa on myös Lauri Nautelan muistohuone, josta museojohtaja Leena Viskari sanoi seuraavaa:

Lauri Nautelan muistohuone on yks tärkeä osa museon näyttelyä, se on pysyvä myöskin, et siinä me siirrettiin ihan hänen tutkimuhuone semmosena ku se hänelt jäi sitten, ku hän vanhainkotiin asettui eikä enää tullu kotiinsa käymää. Et siel oli joka ainoa muovipussin palane sillä paikalla [mihin] se oli jääny, se on aika hauska, kertoo keräilijän elämästä.

Näin on pystytty tuomaan museon taustalta henkilöhistoriaa esiin. Vaihtuvissa näyttelyissä on tuotu esille erilaisiin teemoihin liittyen Liedon historiaa osana suurempaa kokonaisuutta. Tällaisesta esimerkkinä on vuoden 2016 loppuun asti

näyttely lasin historiasta. Teemavuosina, kuten toisen maailmansodan merkkivuosina, on aihetta käsitelty lietolaisten sotilaiden ja kotirintaman kautta. (Haastateltava 1.)

Uudenkaupungin museon painotuksena luonnollisesti ovat olleet 1800-luku ja siihen liittyvä merenkulun kulta-aika. Tämän lisäksi he ovat tuoneet vaihtuvien näyttelyin esiin erilaisia teemoja historiasta. Tästä esimerkkinä on heidän tyylihistoriallinen keittiönäyttelynsä vuodelta 2012. Tärkeäksi aiheeksi on noussut myös 1960-luku ja sen mukanaan tuomat muutokset Uudellekaupungille, kuten autotehdas. Resurssien vaikutus on näkynyt aiheiden valinnassa ja ennen muuta uudemman ajan esiin tuonnissa:

Tavallaan nää meidän tilat ja kokoelmat määrää aika paljon sen, et me tuolla tiloissa, mut toki me sit ollaan näyttelyillä ja näillä kaikilla luennoilla ja muilla tuotu sit sitä etenkin sitä uudempaa aikaa. (Haastateltava 2.)

Näyttelyiden yhteydessä pidetyillä opastuksilla keskitytään omaan historiaan ja tuodaan esimerkein esille historian näkyminen nykypäivässä, kuten kaupungin keskustassa oleva kaivo, jonka käytöstä ja sijainnista puhuttiin koululaisopastuksilla mietittäessä entisaikaisia tapoja saada vettä. Uudessakaupungissa museon ympäristön vanha puutalomiljöö toimii myös selkeänä kosketuksena menneeseen ja ihmiset huomaavat sen. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Vaikka näyttelyt ovat museoiden yleisin tapa näkyä, se ei ole ainoa. Molemmat esimerkkimuseot toimivat ahkerasti omien rakennustensa ulkopuolella. Nautelankosken museolta käydään pitämässä tunteja kouluissa ja päiväkodeissa ja he pitävät myös hautausmaakerroksia. Uudessakaupungissa taas on lanseerattu "matkalaukkumuseo", joka on pieni liikkuva näyttely, jota voidaan viedä kouluihin ja päiväkoteihin. Sen taustalla oli idea siitä, että haluttaisiin tehdä jotain yhdessä lasten kanssa, mutta tilojen puute rajoitti mahdollisuuksia. Museolla ei ollut tiloja esimerkiksi työpajatoimintaan. Menemällä kouluihin voidaan niiden tiloissa kokeilla

matkalaukkumuseoon kuuluvan käyttökokoelman⁵ esineitä. (Haastateltava 1; Haastateltava 3.)

Museoiden ulkopuolista toimintaa on myös Uudenkaupungin museon aktiivisesti harrastama osallistuminen kaikkeen kaupungin toimintaan, esimerkiksi yhteistyössä kirjasto-, matkailu- ja kulttuuritoimen kanssa. Museon tunnettavuus ja saavutettavuus paranevat ja museo voi tuoda paikallishistoriaa esiin yllättävissäkin tilanteissa. Tällainen oli esimerkiksi pienoisenäyttely koripallopelissä. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Museon ulkopuolella voi tapahtua myös tiedonhankintaa. Museoiden tärkeimpiä tehtäviä on tutkimus ja sekä Nautelankosken että Uudenkaupungin museon näyttelyitä rakennettaessa otetaan yhteyttä paikallisiin joko esinelahjoitusten tai -lainojen ja muistitiedon toivossa. Uudessakaupungissa resurssipula tarkoittaa sitä, että tutkimusta tehdään vain näyttelyiden suunnittelun yhteydessä, mikä on hyvinkin yleistä museoilla. Omia varoja ei ole Nautelankosken museollakaan, jossa taas tehdään tämän lisäksi itsenäistä paikallishistorian tutkimusta, joko Museoviraston tai ELY-keskuksen rahoittamien hankkeiden avulla tai yhteistyössä Turun yliopiston kanssa.

-- Sit ollaan tietysti yliopiston kanssa kovin aktiivisesti yhteistyössä ja toivotaan, et just annetaan proseminariaiheita, graduaiheita, ehdotellaan seminaariaiheita, esseeaiheita, et toivotaan oikeen, et opiskelijat tarttuisivat näihin ja ovat tarttuneetkin paljon siellä just arkeologian puolella, museologian puolella ja historian puolella.

-- Mut et itse sitten ja sit niillä on sitten näit projektei, joissa [on] museoviraston tai jonkun muun yleishyödyllisii hankkeita tukevan rahoituksii, varsinkin tän kautta saadaan näitä ELY-keskuksen maaseudunkehittämisrahastosta, ni sitä kautta pystytään palkkaamaan joku tutkija, joka sitten tekee jonkun isomman jutun. Tää arki vie mejän ajan niin paljon, ni ei oikeen itse ehdi tänne niin hirveesti. (Haastateltava 1)

Yhteistyötä Uudenkaupungin ja Nautelankosken museoissa tehdään myös Varsinais-Suomen museoiden kanssa. Varsinais-Suomen ammatillisesti hoidettujen

---

⁵ Käyttökokoelmat ovat museoiden kokoelmia, joita kävijöiden annetaan kokeilla. Ne kuluvat käytössä ja näin ne myös tuhoutuvat ajan kanssa.

paikallismuseoiden kokoelmapoliittinen ohjelma on erinomainen esimerkki tästä. Myös pohjoismaisten museoiden välillä on yhteistyötä. Uudessakaupungissa näyttelyiden vaihtuvuus on kuitenkin selkeästi Lietoa suurempaa. (Haastateltava 1; Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Nautelankosken museon tutkimusten lopputuloksista voi muodostua kirjallisia tuotoksia, joita voi lukea Internetissä tai ostaa museokaupasta. Nämä ovat molemmat tärkeitä museoiden toimintatapoja. Internetissä, esimerkiksi museon kotisivuilla tai sosiaalisessa mediassa, museot sekä viestivät tapahtumistaan, että levittävät tietoa. Esimerkkinä tällaisesta on *Myllärin Kerttu*, pienoispainate, joka kertoo kuvitteellisen tarinan Nautelan kartanon myllärin tyttären Kertun elämästä. Tarina avaa 1930-lukua yhdeksän vuotiaan koulutytön silmin ja perustuu muistitietoon yhdistettynä kirjoittajan luomiin tarinoihin. (Viskari, 2010.)

Uudenkaupungin museossa, jossa toiminta sosiaalisessa mediassa on erityisen runsasta, se on nähty ennen muuta paikallishistorian tunnettavuuden levittämisyälänä, ei pelkästään toiminnasta tiedottamisena. Heillä on muun muassa runsaasti valokuvia facebook-sivuillaan. Näin on myös Nautelankosken museossa, jossa kotisivuja käytetään kokoelmien avaamiseen. Molemmat museot haluavat taata tiedonsaannin ja elämyksen myös ihmisille, jotka eivät kykene tulemaan fyysisesti museoon. (Haastateltava 1; Haastateltava 2; Haastateltava 3.) Uudenkaupungin museonjohtajan mukaan sosiaalisessa mediassa toimiminen

”on siis yksi ihan oikeesti tärkeä siihen, miten mun mielestä museo luo historian kuvaa Uudestakaupungista tai mimmista kuvaa museorooli[lla] on.” (Haastateltava 2)

Mielenkiintoisesti Uudenkaupungin museo sai kuitenkin omat kotisivut vasta keväällä 2015. Tätä ennen heidän tietonsa ovat olleet kaupungin kotisivuilla. (www30.)

Tähän liittyvät Uudenkaupungin museon seinättömään museoon⁶ liittyen luomat mobiiliopastukset, kuten museo kännykässä koululaisille ja Uudenkaupungin julkiset muistomerkit. Lisääkin on suunniteltu ja toimintaa pyritään kehittämään.

MJ: -- Eli pystytään tekemään tämmösiä reittejä on ne sit museotilojen sisällä tai kaupungissa ulkona tai missä, jota kuka hyvänsä lataamatta mitään sovellusta pystyy älypuhelimella tai tabletilla tai tietokoneellakin, mut siihen ei nyt ihan oo tarkoitettu, niinku saamaan lisätietoa. Me ollaan tehty tommone Uudenkaupungin julkiset muistomerkit eli kaikki Uudenkaupungin julkiset muistolaatat ja muistomerkit on siihen [merkitty] ja siel on taustatietoa ja vanhoja kuvia ja uusia kuvia. Ja se tehtiin niinkun koululaisii varten tämmönen museo kännykässä eli oisko se nyt kaheksan kohdetta täst mitkä on niinku nuorille ehkä jollain tavalla merkittäviä paikkoja paukungissa ja niitten vähän niinkun heijän ehkä kiinnostuksenkohteita.

JJ: Mm, se liittyy. Syksyllä oli koululaisten ja opiskelijoiden museoviikol tehtiin tämmönen reitti ja siihen liitty sellane valokuvakilpailu. Se jätettiin nyt sitte olemaan, et.

MJ: Ja varmaan niitä reittei nyt sit tehdään lisääkin ja kehitetään sitä niinkun just sitä tiedottamis ja muuta, et se on ollu vielä vähän semmost, et välttämättä ei kaikki tiedä, et semmonen on. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Museo on myös järjestänyt museopyöräilyjä, joilla tutustutaan Uudenkaupungin historian kannalta merkittäviin kohteisiin. Näin kaupunkia ja sen historiaa pyritään tuomaan konkreettisesti lähemmäs museoasiakasta.

Olemalla mukana kaikessa museo saavuttaa kaksi tärkeää tavoitetta, vaikka se viekin aikaa ja resursseja ja näin esimerkiksi kokoelmatyölle jää vähemmän aikaa. Ensimmäinen on paikallishistorian levittäminen vielä laajemmalle, koska kuitenkin vain pieni vähemmistö käy museossa. Toiseksi museon tunnettavuus kasvaa ja sen imago muuttuu positiivisemmaksi. Uudenkaupungin museossa sanottiinkin, että heidät on alettu huomata ja että paikalliset ihmiset tunnistavat museotyöntekijät ja tulevat puhumaan, kun näkevät kaupassa tai kadulla. Useimmiten he kehuvat museota hyvästä työstä tai mainitsevat, että näkivät museon taas esillä jossain. (Haastateltava 2;

---

⁶ Seinätön museo on Suomen museoliiton ja sen jäsenmuseoiden rakentama palvelu, joka koostuu museoiden tekemistä mobiiliopastepalveluista. Tämä tarkoittaa, että opastuksen saa suoraan älypuheliiniin ja tabletteihin. Opastukset voivat olla kirjallisia tai ne voivat olla videoita. Niissä käsitellään joko koko kaupungin historiaa ja tai sitten yksittäisen museon vaiheita. Seinätön museo -projektin tuotoksia on näkyvillä osoitteessa tarinasoitin.fi/Seinaton

Haastateltava 3.) Museon toiminta on saanut myös huomiota ylemmältä tasolta, kun se palkittiin museoliiton vuoden erikoispalkinnolla saavutettavuuden lisäämisestä valokuva-arkistonsa avulla (www31).

Virtuaalinen saavutettavuus on siis tullut tärkeämmäksi osaksi museon toimintaa. Kuitenkin museoita ajatellessa ensin tulee mieleen museon fyysinen olemus ja näyttelyt. Tähän kokemukseen on kiinteästi yhteydessä museokauppa ja Nautelankosken museolla kaupan yhteydessä oleva kahvio. Kahviossa saatetaan piipahtaa, vaikka näyttelyä ei edes käytäisi katsomassa. Uudenkaupungin museokauppa on pieni, vain muutama hylly eikä Nautelankosken museon museokauppa ole sitä suurempi, mutta tuotevalikoima on monipuolinen. Kuten aiemmin mainitsin, Nautelankosken museolla on myös kirjallista tuotantoa, jota voi ostaa museokaupasta. Nämä ovat aina kiinteästi yhteydessä Liedon historiaan. Myös Uudenkaupungin museossa myydään kirjallisia tuotteita, mutta ne ovat useimmiten Uudenkaupungin merihistoriallisen seuran julkaisuja. Seura on aktiivinen ja suosittu Uudessakaupungissa. Ne myös käsittelevät suurimmaksi osaksi Uudenkaupungin merenkulun historiaa. (Haastateltava 1; Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Kirjallisuuden lisäksi museokaupoissa myydään erilaisia paikallishistoriaan liittyviä tai paikallisten ihmisten mahdollisesti jopa paikallisista raaka-aineista tekemiä tuotteita. Uudessakaupungissa on paikallisen käsityöläisen tekemiä koruja, kun taas Nautelankosken museolla myydään Kalevala-koruja, jotka pohjautuvat Liedosta löydettyihin pronssikautisiin koruihin. Myynnissä on erilaisia matkamuistotyylisiä tavaroita, mutta nekin liittyvät selkeästi omaan historiaan. Uudessakaupungissa myydään esimerkiksi mukeja, joihin paikallinen yrittäjä on painanut valokuvia, jotka ovat Uudenkaupungin museon kokoelmassa. He pyrkivät myymään ainutlaatuisia esineitä, joita ainakaan muualta Uudessakaupungista ei saa. Heillä on kuitenkin myynnissä myös joitakin museoliiton ja Varsinais-Suomen museot ry:n tuotteita. Jälkimmäisten aiheista osa on Uudenkaupungin museon kokoelmista. (Haastateltava 1; Haastateltava 2; Haastateltava 3.) Tästä käy selväksi, että museokaupan tuotteiden ei tule olla samaa kaikkialla, vaan myös tässä paikallisuuden tulee näkyä. Kävijä ostaa mieluummin jotain ainutlaatuista.

Paikallishistoria on näin siis kytkeytynyt vahvasti kaikkeen museon toimintaan, jonka kävijä konkreettisesti huomaa. Tämän lisäksi museot tekevät keruuta ja kokoelmatyötä. Museoiden kokoelmat koostuvat nimenomaan paikallisista tai paikallisten ihmisten omistamista esineistä ja valokuvista. Nykyään kokoelmat kertyvät hyvin vähän suurimmaksi osaksi tilanpuutteesta johtuen. Uudenkaupungin museossa myönnettiin, että heillä kokoelmatyö jää hyvin vähäiseksi resurssien puutteen takia, mutta hekin painottivat työn tärkeyttä. Tämä on kuitenkin tietoinen valinta:

MJ: Nii, et sit me ei toimittais kaupunkilaisten [hyväksi], se olis, tää on nimenomaan valittu. On museoita, jotka panostaa siihen on hienosti hoidetut kokoelmat. Siis en mä väitä, että ei meilläkään olis, mit et kaikki olis niinku ajan tasalla mitä meil ei oo. Se olis tosi hienoo, mut sillon yksinkertaisesti sitte ei pidetä esitelmii eikä mennä kouluihin, et me ollaan tehty tämmönen valinta.

JJ: Se on koettu sillä tavalla, että koska halutaan olla näkyvillä sen takia, että meijät muistettais ja ymmärrettäis, et miks me ollaan tärkeitä. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Paikallishistorian keruu nähdään hyvin merkityksellisenä molemmissa, mutta Uudessakaupungissa myös tallennustyö on jäänyt vähemmälle resurssien puutteessa (Haastateltava 2; Haastateltava 3). Nautelankosken museossa taas sekä aineettoman että aineellisen kulttuurin keruu nähdään paikallismuseoiden tärkeimpänä tehtävänä:

Paikallismuseoitte tehtävä on nimenomaan kerätä se paikallinen, esineellinen kulttuurihistoria talteen, plus siihen liittyvät sitte nää aineettomat, eli kaikki kansanperinne, folklore, tarinat, muistot, valokuvat. (Haastateltava 1.)

Ihmiset hakevat ja saavat merkityksiä kotiseudustaan ja paikallishistoriasta. Tämä tulee esille ihmisten innostuneisuudesta niin näyttelyiden suunnittelussa kuin nykydokumentoinnissakin. Liedossa tehtiin Onks tääl tämmöstäki ollu? – Liedon kulttuuriympäristön dokumentointihanke, jossa kerättiin talteen tietoa Liedon rakennuskannasta. Olin itsekkin mukana hankkeessa talkootyöläisenä tehdessäni museologian harjoitteluani. Huomasin silloin ja haastattelussa tuli esiin se, kuinka innostuneesti aihe otettiin vastaan. Ihmiset olivat otettuja siitä, että heiltä käytiin kysymässä aiheesta. Hanke on nyt saatu päätökseen, mutta ennen sen julkaisua paikallisten mielipiteitä ja kommentteja pyydettiin vielä.

-- laitettiin tämmöset raakaversiot, oikolukuversiot, roikkumaan museon seinälle ja sit pyydettiin mureovieraita tutustumaan niihin ja esittämään kommentteja ja kertomaan mitä he haluaisivat siihen eshkä lisää tai onks siin jotain hullusti tai mitä valokuvii tai miten he toivoisivat, et se on ja vähän sellasta osallistavaa tekemistä, näyttelytekemistä. (Haastateltava 1.)

Uudessakaupungissa taas paikalliset ovat joskus olleet mukana jopa näyttelyn suunnittelussa. Tärkeämmäksi nähdään kuitenkin muistitiedon merkitys. Uudenkaupungin museossa on haastateltu näyttelyitä varten ja yleensä vanhempaa polvea, mutta myös nuorempiin on oltu yhteydessä, esimerkiksi abeihin liittyvällä kyselyllä. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.) Nautelankosken museossa on tehty myös itsenäistä haastattelua, jos on voitu uskoa, että jollakulla on paljon tietoa, mutta ei enää välttämättä jäljellä paljon elinaikaa. Resurssien puute on tässäkin ollut rajoitteena ja Leena Viskari sanoikin, että enemmän pitäisi tehdä, koska se on tärkeässä asemassa ajattellessa (muisti)tiedon säilymistä.

Se on monimuotoista, mutta enemmän pitäisi tehdä, et se on ihan hirveen tärkeää saada ne muistot talteen, et meil on onneksi tehty, sillon 70-luvulla tehtiin kovastikkin, ja aikaisemminkin on kerätty koriseututietoa, ni ihan valtavan hienot kokoelmat siinäkin semmost tietoa, mikä olis muuten ehkä kadonnut kokonaan. (Haastateltava 1.)

Nautelankosken museolla on myös tehty nykydokumentointia⁷. Nautelankosken museo kuuluu TAKO:n arkipooliin⁸ ja on näin osallistunut erilaisiin arjen dokumentointeihin. He olivat esimerkiksi seuraamassa lietolaisen pariskunnan elämää päivän ajan. Tarkoituksena oli saada selville, millainen on suomalainen talvipäivä:

No sit oli suomalainen talvipäivä oli semmone hauska. Se oli valtakunnallinen ja eri museot ympäri Suomea sitten valitsi jonku perheen, jonka luo mentii ja sitte he dokumentoiti heijä koko päivänsä. Ku meit on kaks, niin me valittii sit semmone perhe tietysti, mis on vaan 2 henkilöä ja mä seurasin sitte tätä perheen isää ja sitte mun kollegani tätä äitiä, ja he oli jo eläkeläisii, et heijä lapses oli muualla

---

⁷ Nykydokumentointi on museoiden tekemää tieteellisin menetelmin tehtyä nykyhetken tiedon keruuta. Sitä tehdään havainnoimalla, haastattelemalla, valokuvaamalla, videoimalla ja esinehankinnoin (www32). Sen taustalla on 1970-luvun Ruotsissa perustettu Samdok nykyajan dokumentoinnin organisaatioksi. Suomessa vastaavaksi tuli TAKO. (www33.)

⁸ TAKO on ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto. TAKO on jaettu seitsemään temaattiseen yhteistyöryhmään eli pooliin. Museot osallistuvat 1-3 pooliin, joita ovat 1. ihminen ja luonto, 2. yksilö, yhteisö ja julkinen elämä, 3. arki, 4. tuotanto, palvelut ja työelämä, 5. viestintä, liikenne ja matkailu, 6 taide, oppi ja kokemus ja 7. trendit, vaikuttajat ja käännekohtat. (www34.)

eikä siin ollut sitten, jotai kaverei siinä sit pyöri vähä sinä päivänä ympäril, mut mentiin sitte aamulla ja sit aina kerran tunnissa otetaan valokuva ja sitä haastatella ja katotaa mitä siinä tapahtuu ja ne o netissä luettavissa kaikki. (Haastateltava 1.)

Osana Suomi syö ja juo -projektia tehtiin taas aamiaiskysely, jossa vastaajat kertoivat mitä he söivät aamupalaksi hiihtolomaviikon aikana. Ihmiset ovat olleet näissäkin innolla mukana ja osallistuminen on koettu kunnia-asiaksi. Heidän elämänsä tallentuu ja jää elämään osana (paikallis)historiaa. (Haastateltava 1.) Uudenkaupungin museossa sanottiin, että halua olisi, mutta resurssipula ei anna mahdollisuutta tähän. Hekin ovat tehneet pieniä dokumentointeja, suurimmaksi osaksi valokuvamaalla.

MJ: Lähinnä valokuvaamista. Siis tämmöstä. Mistäs sitten, sää teit niitä juhla juttuja.

JJ: Nii, Siis paikalliseen tämmöstä niinku juhla... Minkälaisia mä nyt saatoin, mää oon dokumentoinut esimerkiksi jotkut häät ja jotain vauvakutsuja ja sit tosiaan sitä abi..

MJ: Niit penkkariajelui ja vanhojen päivii sillon tällön. Sit on tietystysti jonkun verran niinkun muuttuvaa kaupunkikuvaa kuvattu. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Edellä olen käsitellyt tapoja, joilla museo toimii joko yhteydessä paikallisiin ihmisiin tai erikseen. On nähtävissä, että jokaisessa toimintamuodossa, jollei lähtökohtana niin ainakin tärkeänä osana, on paikallishistoria. Se antaa merkityksiä myös museon perustoiminnoille.

4.1.2. Paikallishistorian näkyminen esimerkkiseurojen toiminnassa

Kotiseutuyhdistysten mallisäännöissä yhdistysten tehtäväkenttä on jaettu yhteentoista osaan. Paimio-Seura ja Piikkiö-Seura eivät tee näitä kaikkia, kuten harva kotiseutuyhdistys tekee, mutta ne vaikuttavat seurojen taustalla. Mallisääntöjen mukaan toteuttaakseen tarkoituksensa yhdistys:

1. Toimii alueensa etujärjestönä, on yhteistyössä kunnallishallinnon kanssa ja vaikuttaa päätöksentekoon,

2. Tekee aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja viranomaisille,

3. *Toimii alueensa asukkaiden ja yhteisöjen yhdyssiteenä,*
4. *Seuraa kotiseudun aineellista ja henkistä kehitystä sekä tekee siihen liittyviä selvityksiä ja tutkimuksia,*
5. *Harjoittaa kotiseututietoutta lisäävää julkaisu- ja kustannustoimintaa,*
6. *Edistää perinteiden, historian ja nykypäivän tallentamista sekä luonnon- ja kulttuuriympäristön vaalimista,*
7. *Harjoittaa museotoimintaa ja tukee paikallista kotiseutuarkistoa,*
8. *Ylläpitää paikalliselle kotiseututoiminnalle tarpeellisia tiloja,*
9. *Järjestää kokouksia, kotiseutupäiviä ja muita kulttuuritilaisuuksia, näyttelyjä, talkoita sekä kulttuurimatkoja ja opintoretkiä,*
10. *Järjestää koulutusta sekä tiedottaa aluettaan ja omaa toimintaansa koskevista asioista, sekä*
11. *Toimii yhteistyössä Suomen Kotiseutuliiton, maakunnan liiton ja kotiseututyön aluejärjestön kanssa. (www35.)*

Hannu Rastaa mukaan Piikkiö-Seuran päätoiminta on jaettavissa neljään osa-alueeseen. Ne osuvat mallisääntöjen pykäliin 5, 6, ja 9. Tämän lisäksi myös muiden pykälöiden ohjeistusten mukaista on voitu tehdä yksittäistapauksina. Ensimmäinen on tallennekeruu, joka muodostuu ennen muuta valokuvista. Piikkiö-Seuralla on parituhatta kuvaa ja ne on kaikki digitoitu. Kuvat ovat vanhoja ja uutena haasteena onkin nykyhetken kuvaus. Toisin on Paimiossa, jossa tallennustyö, erityisesti kuvien tallennus, on ollut Paimion Perinneyhdistyksen käsissä sen perustamisen jälkeen ja näin Paimio-Seura on keskittynyt muille alueille. Tallennustoimintaa on kuitenkin tehty ennen ja heidän keruunsa tuotoksia löytyy Paimion kaupungin arkistosta. Piikkiö-Seuralla taas on oma arkistonsa. He toivovat saavansa valokuvat esiin niin, että se olisi avoimesti katsottavissa ja että ulkopuolisetkin pystyisivät täydentämään tietoja kuvista. (Haastateltava 4; Haastateltava 5.)

Paimio-Seurassa keruuta on tehty myös muilla tavoilla. Erikoisempina esimerkkinä historian ylös merkinnästä on maisemasta löytyvien historiallisten elementtien merkitseminen ylös kartalle:

Kerran me tehtiin joku kartalle, ku pyydettiin, ympäristöministeriö pyysi merkitsemään, ja kotiseutuliitto yhdessä, tälläisiä maisemassa näkyviä historiallisia elementtejä, et se oli niin kun iso työ, mut siihen aikaan ei ollut mitään digihommaa, niin se kartta niin kun [on] vähitellen ränsistynyt ja rapistunut. Mitä siihen yritettiin koota, kirkkotiet, myllytiet, savikuopat, sudenpyydyskuopat, siis semmoset maisemassa näkyvät, mut ehkä unhoon vähitellen jäävät asiat. (Haastateltava 5.)

Toinen Piikkiö-Seuran toiminnanmuoto kuuluu viidenteen pykälään eli julkaisutoiminta. Tärkeimpänä on jokavuotinen, jouluksi kaikkiin piikkiöläisiin koteihin ilmaiseksi jaettava joululehti, *Terveissi Piikjöst – Uutta ja vanhaa kotiseututietoa*. Se pitää sisällään pieniä juttuja erilaisista piikkiöläisistä asioista. Keskellä on teemasivut, joiden aihe perustuu teemailtojen aiheisiin. Ne ovat pyörineet vaihtuvien teemojen ympärillä ja niissä käytyjen keskustelujen pohjalta on kerätty tietoa tulevia julkaisuja varten. Tämä kuuluu sinänsä Piikkiö-Seuran kolmanteen toimintamuotoon. Esimerkiksi tällaisia teemoja ovat olleet liikenne-, koulu- ja musiikkiteemaillat. Vuoden 2015 lehden teemasivut keskittyivät Piikkiön Yltöisen tilalla tehtyyn puutarhatutkimukseen. Myös Paimio-Seura on harrastanut julkaisutoimintaa. Se on aikaisemmin julkaisseet vuosikirjoja. Viime vuosien tärkein julkaisu on ollut *Muinaisuutta maisemassa ja maan alta – Paimion arkeologiaa - vihkonen*. Siinä on tiivistetty kivi-, pronssi- ja rautakausi Paimiossa sekä esitelty arkeologisesti merkittäviä paimiolaisia kohteita. (Haastateltava 4, Haastateltava 5.)

Kolmas toiminnanmuoto Piikkiö-Seurassa on nimetty *Piikkiö tutuksi*. Tämä kuuluu mallisääntöjen yhdeksänteen pykälään. *Piikkiö tutuksi* teema on pitänyt sisällään erilaisia informaationjakotapoja, kuten esitelmiä ja kyläkävelyjä. Eitelmiin on laskettavissa myös em. teemaillat. He ovat myös tehneet tietopaketteja ja kotiseutuoppaan, jolla on tuotu Piikkiön-historiaa paikallisten tietoisuuteen. Kyläkävelyt ovat olleet suosittuja ja mukana on ollut kerralla kolmisenkymmentä osallistujaa:

-- me järjestettiin kyläkävelyjä, et tuota yksi tai kaksi tämmöstä iltaa kesässä, jolloin käytiin, tutustuttiin tiettyyn kylään taikka tiettyyn keskustan osaan taikka mentiin vähän kauemmaksi ja kierrettiin joku kylä, ja siellä he, jotka sitä parhaiten tunsivat, oli sitä aina opastamassa ja kertomassa, et mitä nyt on, mihin pitäis huomiota kiinnittää. -- et ei pelkästään se, et mikä se maisema tällä hetkellä, vaan et mikä tämän rooli on ollut joskus aikasemmassa vaiheessa, et jos löytyy kuppikiviä jostakin kalliolta tai mitä rakennuksia tällä paikalla on ollut aikasemmin tai millä tavalla tieväylät on menneet ja miten ne on muuttuneet ja muuta vastaavaa. (Haastateltava 4.)

Samanlaisia kävelyjä on tehty myös Paimio-Seuran toimesta. Ne ovat olleet myös hyvin suosittuja, jopa kuutisenkymmentä osallistujaa kerralla.

Me ollaan siis pari kertaa tehty tämmönen kävely eri puolilta meidän keskustaa, elikkä Vistaa, jossa sitten niin kun itseasiassa johonkin parin sadan metrin matkaan [on] mennyt joku pari tuntia, ku ollaan talo talolta sitä pohdittu, ihmiset rupee niin kun kommentoimaan siitä porukasta ja tulee ehkä talonomistaja pihalle vielä kertomaan oman juttunsa -- se on myöskin helppo vanhuksilla osallistua tälläisiin keskustakävelyihin, ku ei tarvii kiivetä johonkin vuorelle, et se on matkassa tosi lyhyt. (Haastateltava 5.)

Paimio-Seura on myös pitänyt teemailtoja, joihin on pyritty saamaan omien alojensa ammattilaisia puhumaan. Nämä ovat yleensä olleet osana syys- ja kevätkokouksia. Seurasta on myös käyty puhumassa kouluissa, erityisesti arkeologiasta ja perinnemaisemista, joista varsinkin ensin mainittu on seuralle tärkeä. (Haastateltava 5.)

Neljäs Rastan mainitsemista toimintamuodoista on kuudennen pykälän mukainen ympäristötoiminta. Tämä pitää sisällään valokuvauksen ja kaavoitusasiat. He ovat myös tehneet Leader-rahoitteisen hankkeen, jossa he siistivät linjojen raivauksien jälkiä. Siinä tehtiin myös kulttuurihistoriallinen kooste. Tämä on heidän ainoa hankkeensa tähän päivään mennessä, ja vaikka kokemus ei ollut täysin positiivinen, on heillä periaatteellista kiinnostusta tehdä toinen hanke, tällä kertaa kulttuurihistoriallinen julkaisu. (Haastateltava 4.)

Paimio-Seurassa taas toiminnan painotus on nimenomaan kaavoitusasioissa, joihin on pyritty vaikuttamaan jo 1990-luvulta asti. He ovatkin saaneet suuren voiton

onnistumalla saamaan hallinto-oikeuden päätöksen Paimion jokilaakson suojelusta. Muutenkin he ovat ahkerasti mukana kaavoitusasioissa. Muuta ympäristöpainotteista toimintaa on Paimio-Seuran ylläpitämä luontopolku Paimion Iso-Heikoisissa. Tämän lisäksi he ovat museoviraston rahoituksella tehneet arkeologisesti merkittävien Penimäen ja Rekottilan luontopolut sekä infotaulut näihin sekä Spurilan kalmistoon. (Haastateltava 5.)

Sitten meillä on sinä yhtenä toimintamuotona tosiaan se, et me niinkun koetaan velvollisuutena sanoa sillon, ku joku kaavotus koskee semmosta aluetta, et vaikka voimakkaasti muuttaa tai vaurioittaa tai pilaa siis semmosia arvoja, jotka on siis luonut tämän Paimion ilmeen ja jotka on meille merkityksellisiä.

Nyt viime aikoina me ollaan ihan tälläsen museoviraston kanssa tehdyssä projektissa, johon saatiin niinkun ihan kunnan rahotus, kauheen tarkka tilitys täytyy tietenkin tedä, on tehty Penimäen ja Rekottilan tälläset luontopolut, jossa siis museoviraston määrittelemä hyvin arvokas kohde, mutta ja ehkä museovirastolle joskus ollut merkattunakin, nyt kaikki nää polkujen merkinnät hävinneet ja kaikki oli sellasta vaikeasti saavutettavaa, niin nyt me ollaan niinkun tehty isot raivaustyöt ja järjestetty parkkipaikka-asiaa, tehty tota, mejän graafikko -- niin hänen kanssaan on tehty tämmöset info taulut ja ne on siis siellä Penimäes ja Rekottilassa ja sen lisäksi vielä Spurilan kaunistossa ollaan pikkusen siellä autettu maiseman avoinna pitämisessä ja sitten saatu aikaan sellanen iso taulu, joka kertoo siitä alueesta, josta ne mejän korutkin on löytyneet. Elikkä nää on ollut isoja viime vuosien saavutuksia. (Haastateltava 5.)

Hannu Rastaa nimeämien neljän päätoiminnan lisäksi Piikkiö-Seuran joululehdessä mainitaan seuran tehtäväksi piikkiöläisen kulttuuriympäristön ja sen muutoksen seuraaminen sekä retkien järjestäminen paikallisesti ja lähialueille (*Terveissi Piikjöst, 2015*). Nämäkin ovat mallisääntöjen mukaisia tehtäviä yhdistyksille.

Paimio-Seura on toiminut myös rakennusperinnönsuojelun saralla. Paimion Kalevalla sijaitseva vanha työväentalo oli jäänyt unohduksiin ja sen tulevaisuus oli vaarassa, jolloin Paimio-Seura päätti toimia. Pyrkimyksenä on ollut nimenomaan työväentalon ja sen irtaimiston säilyminen eikä niinkään sen tarkempi tutkimus.

Me käytiin eri näitä seurojen taloja lävitse silloin retkillä, silloin nähnyt sen nopeasti, ja nyt me tajuttiin, et se oli liukumassa pois sen muutaman käsistä, joka siinä enää piti sitä yhdistystä -- ja me mietittiin, et mitä

tapahtuu tälle täydelliselle 20-luvun teatterikokonaisuudella ja seuratalokokonaisuudelle ja tehtiin rohkeesti rakennussuojeluesitys, -- niin tota se on nyt siis saanut hyvin myönteisen jo lausunnon museovirastolta ja todennäköisesti tullaan suojelemaan. Siellä on siis suunnilleen kellon kilautinta ja rekvisiittaa ja verhoja myöten, penkkejä myöten, ihan täydellisesti sellainen muinainen tällainen teatterikokonaisuus, jossa pystys oikeesti olemaan, et me pidettiin kaks tällasta tutustumisiltaa Paimion seuraan, ku me keksittiin, et vitsi tää on upea paikka, et tää täytyy jotenkin saada säilymään ja tosiaan näitten iltojen jälkeen me vasta sitten tehtiin se ku se tuli oikeen akuutiksi se turmelluksen, häviön mahdollisuus, et vaikka niinkun pistää palasiksi tai joksikin konehalliksi, niin tehtiin tää suojeluesitys. (Haastateltava 5.)

-- me ei olla nyt siis kuitenkaan koottu sitä muuta ku sitä suojeluesitystä varten, et me ei olla tehty mitään pikku historiikkii siitä, se ei oo niin pitkälle sit tehty kuitenkaan, vaan tavallaan meillä on tälläsiä niinkun aukaisuja Paimion juttuihin ja tässäkin tapauksessa niinkun uhan alla niinkun ponnistettu (Haastateltava 5.)

Näin on nähtävissä, että vaikka seura ei suoranaisesti tutkisikaan historiaa historian vuoksi, nostaa se toiminnallaan esiin uusia asioita menneisyydestä, joihin muut voivat sitten perehtyä paremmin ja tarkemmin.

Paimio-Seuran toimintamuotona on myös korujen myynti. Paimio-korut pohjautuvat valtakunnallisesti ainutlaatuisiin, Paimiosta löydettyihin pronssikautisiin koruihin. Niiden myynti on seuran yksinoikeus, tosin niitä on myös myynnissä Paimion sähkömuseossa. Perinteisempää kotiseututoimintaa onkin Paimio-Seuran toiminnassa edustanut museotoiminta. He perustivat Paimion kotiseutumuseon, joka on kylläkin siirtynyt kaupungille. Kiinnostus museotoimintaan ei kuitenkaan ole täysin loppunut, sillä Paimio-Seura oli mukana perustamassa Sähkömuseo-säätiötä vuonna 1992. (Haastateltava 5.)

Nämä kaikki toiminnanmuodot ovat olleet löydettävissä muualta Suomesta, kuten Harri Turusen toimittama *Yhteistyössä vaikuttaen* -teos osoittaa. Näin, vaikka kirjan kirjoitushetkellä Piikkiö-Seuraa ei ollut edes olemassa. Näin Paimio- ja Piikkiö-Seura on nähtävissä osana ei vain varsinaissuomalaista vaan myös valtakunnallista kotiseututyötä. Tietenkin paikalliset vivahteet näkyvät toimintojen eksaktissa

toteutuksessa, kuten Paimio-korujen kohdalla. Niiden painotukset voivat erota muiden yhdistysten painotuksesta, mutta ne ovat silti yleistettävissä tiettyyn rajaan saakka. Näin myöhemmin käsittelemäni merkitykset, joita seuralla on, ovat yleistettävissä tiettyyn pisteeseen asti, alueesta huolimatta.

4.2. Paikallishistorian merkitys esimerkkitapauksissa

Paikallishistorian merkitys yksittäiselle museolle on tapauskohtainen ja merkitykset saattavat suurestikin erota toisistaan. Tässä kappaleessa tuonkin esimerkkien avulla esiin eräitä tapoja, joilla nämä merkitykset voivat näkyä, ensin esimerkkimuseoiden ja sitten esimerkkiseurojen kautta. Nämä eivät ole ainoat tavat, joilla merkitys voi näkyä, mutta myös muut museot ja kotiseutuyhdistykset voivat saada merkityksiä samalla tavoin.

4.2.1. Esimerkkimuseoiden saamat merkitykset

Paikallishistorian merkitys voi näkyä moninaisin tavoin. Ensimmäinen asia, jonka museosta yleensä huomaa, on sen ulkomuoto ja jo tässä on näkyvissä paikallishistorian merkitys. Nautelankosken museo sijaitsee modernissa, vuonna 2000 valmistuneessa museoksi suunnitellussa rakennuksessa ja Uudenkaupungin museon pääkohde Wahlbergin museotalo sijaitsee 1800-luvun lopun porvariskodissa. Tätä ennen se sijaitsi Uudenkaupungin vanhassa kirkossa. Vaikka nämä museorakennukset eroavat toisistaan selkeästi, on molemmilla kuitenkin selkeä asema paikallishistoriassa.

Nautelankosken museon päärakennus, joka kantaa nimeä Lauri Nautelan museo, perustettiin nimenomaan Lauri Nautelan toivomuksesta. Lauri Nautela oli lietolainen maanviljelijä, joka keräsi laajan kokoelman erilaisia arkeologisia ja kulttuurihistoriallisia esineitä sekä kirjallisuutta. Ilman hänen työtään Liedon paikallishistorian keruu olisi jäänyt huomattavasti vähemmälle. Hän lahjoitti kokoelmansa Liedon kunnalle 1990, mutta menehtyi ennen kuin museo valmistui. (www36.) Tässä tapauksessa ilman paikallishistoriaa ei olisi museota.

Uudenkaupungin museo on taas perustettu jo 1895. Museo juhlikin vuonna 2015 120-vuotispäiviään. (www37.) Museo on näin jo pitkään ollut osana yleisilmettä Uudessakaupungissa. Myös museon nykyinen sijainti 1800-luvun lopun rakennuksessa Uudenkaupungin vanhassa kaupungissa vahvistaa sen kuuluvuutta paikallishistoriaan, olemalla osa merkittävää historiallista aluetta, jolla on suuri merkitys paikallisille. Myös Nautelankosken museo sijaitsee historiallisesti tärkeällä paikalla: Kukkarikosken muinaisjäännösalue on aivan museon vieressä. Sieltä tunnetaan kaksi kivistä asuinpaikkaa sekä kivistä kalmistoalue. (Haastateltava 1; Haastateltava 2; Haastateltava 3; www38.)

Osittain sijainnista ja osittain kokoelmista johtuen molemmille museoille ovat muodostuneet tietyt, erityisesti käsiteltävät ajanjaksot. Uudenkaupungin museossa esiin on noussut 1800-luvun porvarilliselämä johtuen rakennuksesta, jossa museo sijaitsee. Museon yläkerrassa on merenkulkua käsittelevä näyttely, joka on luonteva kaupungissa, jossa merenkululla on ollut merkittävä asema. Näyttely ei kuitenkaan keskity vain menneeseen vaan siinä lähestytään myös nykyaikaa. Nykyään Uudessakaupungissa tärkeänä on autoteollisuus ja tämän vuoksi esillä on myös 1960-luku ja autotehtaan perustaminen. Museolla on myös tallennusvastuuna TAKO:ssa henkilöautoteollisuus. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Nautelankosken museolla taas nousevat esiin kivikausi, 1800-luvun loppu ja 1900-luku. Tämä selittyy Kukkarikosken muinaisjäännösalueella ja Lauri Nautelan runsaalla keruulla. Leena Viskari pahoittelikin esimerkiksi keskiajan huomiotta jättämistä, mutta museolla on täytynyt keskittyä siihen, mitä kokoelmien puitteissa pystyy tekemään. (Haastateltava 1.)

Vaikka näissä näyttelyissä on tärkeässä osassa nimenomaan oma paikallishistoria, niin myös yleinen historia kulkee mukana. Lähtökohtana voi olla yleinen, johon yhdistetään paikallista tai, kuten Nautelankosken museolla, lähestytään aihetta oman paikallishistorian näkökulmasta ja laajennetaan siitä kohti yleistä historiaa. Ongelmana onkin usein tiedon runsaus, joka on tiivistettävä pieneen opaskylttejä tehdessä. Esimerkkinä näyttelyn rakentamisesta Leena Viskari kertoi heidän lasinäyttelynsä muodostuksesta:

Et esimerkiksi nyt ku meil on lasin historiasta kertova näyttely, ni siel on esillä myös lasihelmiä, joita on löytynyt Liedosta rautakauden ajan haudoista ja sitte myöskin tääl on ollut tämä lasimaalaamo, ni sen historiasta kerrotaan ja niistä, niitä on niitä esineitä esillä myöskin, mut sitten kerrotaan kyl, ne tuppaa vähä lähtemään lapasest nää aina niin herkästi, niin kerrotaan sit koko maailmanhistoria yleensä siinä samassa, sivussa. Et näi esim. kävi lasinki kanssa, et me alotetaa siitä, että mite kivikauden ihmiset käytti laavalasii hyödykseen ja siitä se sitte lähtee. Kuusi tuhatta vuotta takaperin sitte keksittiin lasinvalmistus itse tuolla nykyisen Iranin tietämissä, siellä hedelmäisen puolikuun alueel, mis kaikki muutkin on tapahtunut siihen aikaan. Ja sit tullaan kohti nykypäivää sit ketterästi, kerromme kaikki saksalaiset metsälasin tekijät hyteissään (Haastateltava 1.)

Näin on nähtävillä, että paikallinen rinnastetaan yleiseen. Ilman laajempaa kontekstia jäisivät historian tapahtumat paikallisella tasolla irtonaisiksi. Mikään ei kuitenkaan koskaan tapahdu tyhjiössä ja valtakunnallisesti tai maailmanhistorian kannalta merkittävät tapahtumat heijastuvat myös paikallistasolle.

Kuten aiemmassa luvussa totesin, museo on siis tärkeä paikallisille ja he haluavat kokea ja nähdä juuri omaa historiaansa, vaikka se ei suuresti naapurikunnan historiasta eroaisikaan. Tätä samaa toi esiin myös Leena Viskari haastattelussaan:

Se nimenomaan on se, mitä toivotaan, et paikallismuseoitte näyttelyt, jos ne ei oo sitä paikallista, nii silloin ne hiukan vieraannuttaa ihmistä, et jos tulee paikallismuseoon, niin kyllä odottaa näkevän sen paikallisen historian. -- Et se paikallisuus ja oma historia, se on se. (Haastateltava 1.)

Tämä on tullut esiin myös Uudessakaupungissa, jossa paikalliset ihmiset käyvät kysymässä museossa tietoja esimerkiksi asuinrakennustensa historiasta (Haastateltava 2; Haastateltava 3). Kuitenkin museot ovat riippuvaisia omista kokoelmistaan ja ne saattavat olla hyvinkin yhtenevät. Miten siis tuoda esiin paikallishistoriaa tavalla, joka eroaa muista ilman että kuva omasta paikallishistoriasta vääristyy?

Tähän liittyy kiinteästi aiemmin mainitsemani Tisdalen huoli siitä, että kaupunginmuseot esittävät oman historiansa sijaan yleistä kaupunkien historiaa, josta on poistettu kaikki yksilöllinen, on ajankohtainen. Erityisesti Suomessa, jossa suuri osa museoista on ei-ammattillisesti hoidettuja, yhdistysten omistamia pieniä

kotiseutumuseoita, museon tekeminen todellakin omaleimaiseksi vaatii suuria ponnistuksia. Tähän kaikilla museoistamme, ammatillisilla tai ei-ammatillisilla, ei ole resursseja.

Näyttelyn omaleimaisuus ei muodostukaan siis historiasta kertovista ainutlaatuisista esineistä vaan tavallisten esineiden kertomista tarinoista. Museotyöntekijän tehtävänä on tuoda nämä tarinat esiin.

Janne Vilkuna (1995, 14) on huomauttanut, ettei riitä, että jollain paikkakunnalla on hieno ja hyvin hoidettu turistien suosiossa oleva museo, jolleivät paikalliset arvosta ja käytä sitä. Jos näin on, on todennäköistä, että paikalliset eivät ole oppineet arvostamaan omaa kotiseutuaan eivätkä tiedosta kaikkea mitä heidän ympärillään on. Museot tuleekin lähtökohtaisesti suunnata paikallisille.

Vaikka museossa käy myös turisteja, näyttelyt tehdäänkin esimerkiksi Uudessakaupungissa nimenomaan paikallisille. Oman historian esiintuonti on paikallisille kävijöille tärkeää ja sekä Nautelankosken että Uudenkaupungin museon saamasta palautteesta tämä on noussut esiin vahvasti. Museo ja sen näkyvyys ovat tärkeitä kaupunkilaisille. (Haastateltava 1; Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Me ollaan aika paljon niin kun toimitaan mukana kaikkes, et mä luulen, et kyl niin ku moni uuskaupunkilainen on sen huomannut, et museo on mones mukana. (Haastateltava 2.)

Me tehdään niit käytännössä meidän uuskaupunkilaisille niitä näyttelyitä sit pääasiassa. -- et meil on siin se paikallinen niin ku, et miten täällä. Toki on tälläsiä yleisiä, yleiseen tylihistoriaan tai tapoihin liittyviäkin näyttelyitä, mut kyl niis on aina se paikallinen näkökulma. (Haastateltava 2.)

Paikallishistoria ja sen tunteminen koetaan molemmissa museoissa tärkeäksi myös kaupungin puolesta kokonaisuutena, ei yksistään asukkaitten. Erityisesti Uudessakaupungissa tämä oli yksi syistä, jolla he oikeuttavat olemassaoloaan. Silti kohteena ovat tietenkin myös yksittäiset ihmiset. Tämä toteutuu sekä paikkakuntalaisten että ulkopaikkakuntalaisten kanssa. Uudessakaupungissa tärkeäksi

positiivisen kuvan luomisessa on koettu nostalgia ja tällä on pyritty esimerkiksi sosiaalisen median avulla saamaan kaukupohjaa jo kaupungista pois muuttaneidenkin kanssa:

--Uuskaupunki-nostalgiaa tai semmost retrohenkee tai semmost koska koska mun mielest yks keino siihen on, yks semmone potentiaaline asiakasryhmä, esimerkiksi facebook-seuraajissa on niitä, jotka on todellaki täällä viettänyt lapsuutensa ja asuvat nyt jossain muualla ja ehkä harkitsevat mihin sit, semmosta niinku, pönkitetään semmosta nostalgiaa. (Haastateltava 2.)

Tämä onkin tärkeä museoiden muistaa. Paikallismuseon suuryleisö, paikalliset ihmiset, eivät ole vain juuri nyt kaupungissa tai kunnassa asuvia, vaan asiakkaita ovat myös jo pois muuttaneet (ehkä palaavat) tai eivät vielä kaupunkiin muuttaneet, jotka suunnittelevat muuttoa. Tämä tuli selkeästi esiin Uudenkaupungin museon kanssa. Valtaosa heidän kävijöistään on uusikaupunkilaisia, jotka haluavat kuulla ja saada lisää tietoa nimenomaan Uudestakaupungista (Haastateltava 2; Haastateltava 3).

Paikallishistoria on tämän aineiston valossa tärkeää niin paikallisille kuin paikallismuseoillemkin ja museot saavat merkityksiä juuri tuomalla paikallishistoriaa esiin. Olennaiseksi nähdään juuri oma, ja vaikka historiallisesti kunnan tai kaupungin historia ei eroaisikaan erityisesti naapurikunnan historiasta, ovat merkitykset ja tarinat erilaisia. Pitääkin pyrkiä tähän yksilölliseen merkitykseen eikä tyytyä tuomaan samaa esiin, vaikka se helpompaa olisikin.

4.2.2. Esimerkkiseurat merkityksiä saamassa

Paikallishistorian antamat merkitykset näkyvät myös Paimio-Seuran ja Piikkiö-Seuran toiminnassa, mutta myös yksilötasolla seurojen jäsenten elämässä ja valinnoissa. Kotiseudun ja sen historian merkitys yksilölle näkyy heidän päätöksissään liittyä mukaan kotiseututoimintaan. Joskus tämä kiinnostus ja arvostus siirtyvät sukupolvilta toisille, kuten kävi Paimio-Seuran Viri Teppo-Pärnälle. Hänen vanhempansa olivat kotiseutuaktiiveja ja myös hänen isovanhempansa olivat mukana toiminnassa. Oma innostus nousi pintaan, kun hän muutti Paimioon vanhaan pappilaan, jossa historia on aina läsnä.

Se [kiinnostus kotiseutuun] tota tavallaan ryöpsähti niin kun sitten pintaa vasten oikeestaan ensimmäistä kertaa, ku pääsi tälläseen niin kun maisemaan ja se on niin kun pelkkää historiaa ja kulttuurihistoriaa ja arkeologiaa, niin ku tämäki mäki on, tällane kohde. Se sieltä niin kun avas ihan uudella tavalla ja sit se kuitenkin yleensä myöskin ku tommone niin kun uuteen paikkaan tuleva innokas, ni se niin ku on niin kun Paavi itse, et tulee kovin tärkeeksi ja rakkaaksi sillo se. Se johon haluaa niin kun leimautua ja kiiinnittyä niinkun sisään. (Haastateltava 5.)

Edellä oleva lainaus on esimerkkinä siitä, miten paikallishistoria vaikuttaa yksilöön ja sitä kautta seuraan. Teppo-Pärnä otti yhteyttä Paimio-Seuraan oma-aloitteisesti vuoden parin sisällä muutosta ja on ollut siitä saakka aktiivisesti mukana seuran toiminnassa. Näin pieni kipinä omasta asuinympäristöstä on antanut suunnan 25-vuoden kotiseutuaktiiviuralle. (Haastateltava 5.)

Paikallishistoria näkyy myös koko yhdistyksen toiminnassa. Keruu, tutkimus ja tiedon esiintuonti paikallisille ovat yhdistyksien tärkeimpiä tehtäviä, mutta niiden tärkeys syntyy juuri ihmisten, seuran jäsenten tai ulkopuolisten, niistä saamista merkityksistä. Jos kukaan ei välittäisi historiasta, olisi sitä epätodennäköisesti kukaan koskaan alkanut kerätä ja tutkia. Tärkeää ihmisille on myös, että saatu tieto on yhdistettävissä omaan kokemusmaailmaan.

Piikkiö-Seurassa tämä vaatimus on näkynyt hyvin teemailtojen osallistujamäärissä. Heillä oli kouluaiheinen tema, joka oli jaettu kahdelle päivälle. Ensimmäinen käsitteli koulujen perustamista ja muuta historiaa sekä kehitystä tähän päivään. Toisena päivänä taas käsiteltiin tämän päivän koulumaailmaa. Ensimmäisessä illassa oli kolmekymmentä osallistujaa ja jälkimmäisessä alle puolet siitä. Tästä on nähtävissä, että historia, sellainen mitä osallistajat ovat itse eläneet, on mielenkiintoisempaa heille kuin nykyhetken tilanne. Tilaisuuksissa kävijähän ovat yleensä vanhempaa väkeä. Seurassa epäiltiin, ettei tiedotus koulusta kotiin onnistunut ja näin koululaisten vanhempia ei ollut paljon paikalla, vaikka näitä aihe olisi varmasti kiinnostanutkin. Illat erosivat myös toisistaan ihmisten aktiivisuudessa. Jälkimmäinen oli enemmän teorettinen tiedotustilaisuus, kun taas ensimmäisessä oli keskustelua ja kommentointia. (Haastateltava 4.) Tällaisissa illoissa, jossa kaikkia kiinnostaa aihe, kertovat ihmiset mielellään kokemuksiaan.

Samankaltaista Paimio-Seurassa on ollut esimerkiksi jouluperinteiden keruutilanne. He olivat kutsuneet vanhojen talojen edustajia kertomaan oman talonsa jouluperinteistä jonkun talossa säilyneen esineen kautta. Illassa ei kuitenkaan kerättyä tietoa talteen.

Voihan perinteenkeruu olla joskus yksittäistä, et meillä oli kerran joulun alla tällänen, et kutsuttiin eri talojen edustajia, niin kun vanhojen talojen edustajia, et he toi niinkun tommosen heille tärkeän talossa säilyneen esineen, joka liittyy jotenkin jouluun. Erityisesti [nimi poistettu] talosta tuli, [nimi poistettu] talosta esiteltiin monta esinettä, joista yksi oli aivan hurmaava. Se oli sellane rengin kaapin ovi, joka irrotettiin ja siihen oli niin kun pelilauta piirretty siihen sisäpuolelle, et sitä jouluna aina pelattiin sitä ovea, irto-oven pelilautaa ja tälläsiä ja se ilta keskitettiin joulumuistohin, et minkäläistä Paimiossa oli taloissa ja jouluna ja kuultiin myös tarinoita niistä. Et ku puhutaan perinteenkeruusta, ni se voi myöskin perinteenesittelyä pistemäisesti, et tässä tapauksessa joulu Paimiossa. Semmonen häviää myös tuulessa, se on sen hetken elämys eikä siitä jää sitten mitään jäljelle muuta ku muistot. (Haastateltava 5.)

Tällainen keskusteleva illan vietto ei mahdollista muistitiedon säilymistä, mutta se antaa osallistujille uusia elämyksiä ja tietoa, joita he saattavat taas jakaa edelleen. Seurat valitsevat tilanteeseen parhaaksi näkemänsä tavan toimia. Tässä tapauksessa tarkoituksena oli ennen muuta mukava yhdessäolo.

Näistä esimerkeistä näkee, että paikallishistoria kiinnostaa. Mutta miksi paikallishistoriaa tulisi tuntea? Kotiseutuyhdistyksillä on siis tehtävänä kerätä, tutkia ja esittää paikallishistoriaa. Mitä ihmiset tästä hyötyvät? Teppo-Pärnä näkee sen yleissivistävänä, että tietää mistä tulee. (Haastateltava 5.) Tuntemalla oman paikkakuntansa historian, pystyvät ihmiset yhdistämään sen koko maan historiaan. Tällöin historian tapahtumat saavat henkilökohtaisempia merkityksiä.

Paikallishistoria myös koetaan eri tavoin. Se voi olla maiseman tai henkilön kautta tapahtuvaa. Sekä Paimiossa että Piikkiössä paikallishistoriaan ovat vaikuttaneet karjalaisten tulo Johanneksesta. Se on tuonut oman lisänsä historian tuntemukselle. Johannes-Seura⁹ on ollut kuitenkin vastuussa karjalaisen perinteen keruusta. Piikkiö-Seurassa sillä on kuitenkin ollut vaikutuksensa, sillä Hannu Rastas on toiminut myös

---

⁹ Johannes-Seura on Piikkiössä toimiva, Karjalan Johanneksesta saapuneiden perustama Karjala-seura. Sen päätehtäviä ovat Johannesjuhlien järjestäminen, kotiseudun perinnetyö, johannekselaisten kansallispukujen aikaansaaminen sekä oma pitäjälehti. (www40.)

Johannes-Seuran puolella. Muitakin seuran jäseniä on myös Johannes-Seurassa. Rastas on lisäksi tuonut mukanaan joitain piirteitä Piikkiö-Seuran toimintaan Johannes-Seurasta, kuten välillisten tietolähteiden käytön. (Haastateltava 4.)

Karjalaisten tulolla on ollut suuri vaikutus lähihistoriaan sotien jälkeen. Nykypäivässä suurin vaikutus on ollut Piikkiön liittyminen Kaarinaan. Tämä toi seuralle lisätekijän, sillä seurasta tuli samalla perinneyhdistys. He kokivat oman roolinsa tulleen tärkeämmäksi, kun Piikkiön kunta jäi historiaan. Heidän tehtävänsä tuoda esiin tietoa Piikkiöstä ja sen historiasta kasvoi. Rastas näkeekin seuran tehtävänä ei vain tiedon lisäämisen vaan myös arvostuksen kasvattamisen.

-- mut joka tapauksessa tömmösten paikallisyhteisöjen arvo jonkun verran muuttuu. Se rooli tuli, vähän niin kun vois sanoa, et jotenkin sitä koettiin, et se tuli isommaksi siinä yhteydessä, koska kunta tippu pois.

Me ei kerrota just tarkalleen, uutisoida, tästä paikasta vaan me näytetään jotain, mitä on ollut taikka millä tavalla tähän pisteeseen on tultu, mitä on ollut ennen nykyvaihetta. Ja tämä on se tapa, millä me nähdään, et kotiseutuyhdistyksen rooli on ikään kuin nostaa niitten asioiden arvostusta myöskin vanhojen jo pitkän aikaan täällä [asuneiden], ehkä syntyperäistä piikkiöläistä taikka vanhojen sukujen taikka tämmösen näkökulmasta. koska heillä on tietoa tästä ympäristöstä, kotiseudusta, ni sitä voidaan koota ja sille voidaan antaa se arvo, sitä näkyvyyttä niin kun heijänkin kannaltaan. (Haastateltava 5.)

-- tänne on paljon muuttoliikettä. Tänne tulee ihmisiä, jotka eivät tiedä tästä alueesta mitään. Kuitenkin heitä kiinnostaa, osaa heistä kiinnostaa, se mitä täällä on ollut, minkälainen paikkakunta tämä on. (Haastateltava 5.)

He siis omalla toiminnallaan edesauttavat ihmisiä saamaan tietoutta paikallishistoriasta. He ovat esimerkiksi jakaneet Piikkiö-päivänä (2015) noin viidentoista sivun tietopakettia, joka piti sisällään tietoa piikkiöläisestä luonnosta, historiasta, palveluista, seuroista ja muista tällaisista asioista. Heillä on suunnitelmissa laittaa tämä ”piikkiöläinen eloonjäämispaketti” verkkoon, kunhan he ovat sitä vielä hieman viilanneet. (Haastateltava 5.)

Tieto ja sen levitys on myös nähty identiteettinä paikkakunnalle. Edistämällä tiedon leviämistä Piikkiö-Seura on kokenut olevansa osa sitä ainutlaatuista Piikkiön identiteettiä, mikä ei ole kadonnut mihinkään edes kuntaliitoksen myötä. Päinvastoin, se on kasvanut.

Me ollaan niin kun sitä identiteettiä, mejän tehtävänä on ollut sitä identiteettiä jotenkin kaivaa esiin ja osoittaa, ku sitä on ollut ripaus siellä, ripaus täällä ja yks on tiennyt yhtä ja toinen toista, ni me ollaan niin ku sit koottu tätä yhteen. (Haastateltava 5.)

Myös Paimio-Seurassa Liisa Lohtanderin aiemmassa luvussa painottama identiteetti nousi esiin. Paikallishistoria nähtiin avaimena identiteettiin ja se myös antaa iloa elämässä. Se on myös erottavana tekijänä muista ihmisistä ja muista paikoista.

Et ehkä se antaa arkiseen elämään niin kun jotain semmosta hykerrystä ja iloa, et se ei ole niin kun mikä tahansa paikka mis asuu, vaan sil on niin mielenkiintoinen tausta. Minussa se antaa siis sitä iloa, identiteettiä, voimia selvitä tässä ankeassa maailmassa. (Haastateltava 5.)

-- et aika monellakin on sellanen ylpeysjuttu, et se on niin kun aika hauska, et ollaan pikkusen leuhkoja, et ollaan täällä ja tääl on hienoi asioita tapahtunut. (Haastateltava 5.)

No nyt se on varmaan hirveen tärkeä identiteetikysymys näinä aikoina, ku just näitä kuntien sulautumisista puhutaan. -- onhan se nyt ihmeellistä ajatella, et on tällänen paikka, millä on monen tason valtakunnallista ja kansainvälistä merkitystä. (Haastateltava 5.)

Paikallishistoriasta tulee näin nähtynä merkitystä elämään ja omaan toimintaan. Seuran toimiessa tämän tiedon kerääjänä ja välittäjänä, on se siis antamassa näitä merkityksiä ihmisille. Tämä vaikutus on seuralle kokonaisuutena, mutta myös jäsenille yksilöinä. Mahdollistamalla muille merkityksien saannin ja luonnin, saavat he itsekin taas uuden merkityksen maailmassa.

5. PAIKALLISMUSEOIDEN JA KOTISEUTUYHDISTYSTEN MERKITYS JA SUHDE PAIKALLISHISTORIAAN

Paikallishistorialla on ohjaava merkitys niin paikallismuseoiden kuin kotiseutuyhdistyksienkin parissa. Niiden erilaiset toiminnanmuodot saavat sytykkeensä paikallishistoriasta, joko suoraan tai välillisesti. Ne myös saavat merkityksiä paikallishistoriasta, kuten olen edellä osoittanut. Tämä suhde ei ole kuitenkaan vain yhdensuuntainen, kuten pyrin osoittamaan seuraavaksi. Museot ja yhdistykset ohjaavat myös toiminnallaan paikallishistorian säilyvyyttä ja antavat sille vuorostaan uusia merkityksiä. Erittelen näitä tapoja antaa merkityksiä edellä esimerkkitapausteni kautta.

Paikallismuseoilla ja kotiseutuyhdistyksillä on siis tiivis yhteys paikallishistoriaan. Kuitenkin niiden suhde eroaa niin museoiden ja yhdistysten välillä kokonaisuuksina kuin eri museoiden ja eri yhdistysten välillä. Lähestyn näitä erilaisia suhteita paikallishistoriaan vertailemalla esimerkkikohteitani.

5.1. Paikallishistorialle annettuja merkityksiä

5.1.1 Esimerkkimuseot merkityksiä luomassa

Museot vaikuttavat, tahtomattaan tai tarkoituksella, paikallishistoriaan, sen säilyvyyteen ja siihen, mitä muistetaan ja miten muistetaan. Vaikka tarkoituksena onkin säilyttää mahdollisimman hyvin ja tasapuolisesti historiaa, voivat ulkopuoliset tahot vaikuttaa museoiden toimintaan.

Eileen Hooper-Greenhill (1992, 1) on sanonut, että museoiden on nähty muuttuneen selkeästi viime vuosina. Tämän muutoksen voi ajatella jatkuneen kirjoitusajankohdan jälkeenkin. Tämä on kuitenkin hänen mukaansa harhaanjohtavaa, sillä museot ovat aina muuttuneet oman ympäristönsä mukaisiksi. Sosiaaliset, ekonomiset ja poliittiset vaikutteet ovat ohjanneet yhteiskuntaa ja museoita osana sitä.

Tähän liittyy Nautelankosken museon museonjohtaja Leena Viskarin mukaan museoissa näkynyt ohjailu. Tätä ei kuitenkaan saisi olla. Hän painottaa museon objektiivisuutta. Vaikka täydelliseen objektiivisuuteen ei pystyttäisikään, tulisi siihen pyrkiä:

Joskus saattaa, jos ei nyt ihan varma, ni voi käyttää jotain ehkä mahdollisesti, mut kyl pyritään niistäkin pääsemään eroon, et kaikki olis niinku faktaa ja tutkittua tietoa, mitä siel on. Ei semmosii, et luultavasti ja näinhä se varmaan on ollut, ni ei omia mielipiteitä eikä ajatuksia. (Haastateltava 1.)

Objektiivisuus toteutuu siis Nautelankosken museossa niin, että näyttelyissä on vain varmistettua tietoa, ei mahdollisuuksia. Museoiden kertomaa pidetään yleensä totena ja tämän jatkumisen Viskari näkee museoiden velvollisuutena. (Haastateltava 1.)

Myös Uudenkaupungin museossa painotettiin museoiden objektiivisuutta, sillä painotuksella, että ammatillisesti hoidetut museot ovat vielä ei-ammattillisesti hoidettuja kotiseutumuseoita objektiivisempia. He haluavat antaa positiivisen kuvan kaupungista, mutta se ei saa olla valheellinen tai luotu vaan sen pitää pohjautua todellisuuteen. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Vaikka molemmat museot peräänkuuluttavat objektiivista ja laaja-alaista otetta, myönnettiin, että historian tasapuolinen käsittely on hankalaa. Uudenkaupungin museossa myönnettiin myös, että omat mielenkiinnon kohteet vaikuttavat taustalla, sillä jos aihe kiinnostaa, on siitä paljon mielekkäämpää tehdä näyttelyä. Suurin syy tasapuolisuuden hankaluudelle on kuitenkin esineistön rajautuminen tietyille aikakausille. Näyttelyt muodostuvat juuri näiden esineiden ympärille. Molempien museoiden kokoelmat koostuvat suurimmaksi osaksi 1800- ja 1900-lukujen esineistöstä. Näin nämä myös painottuvat näyttelyissä. (Haastateltava 1; Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Tämä kerääminen ei ole myöskään aina ollut tasapuolista vaan esinevalinnoissa on ollut painotuksia:

MJ: Mä en tiedä, et voiko mejän kokoelmist sanoo, et jotain on väheksytty tai siis voi varmaan.

JJ: Ehkä enemmän, et mihin on keskitytty.

MJ: Niin, koska kyllähän siis yleisesti on just se, et ja mun mielest vieläkin on niitä museoita ja toki se meijänkin kokoelmist näkyy, että ehkä ei ajallisesti vaan sosiaalisesti – (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Sosiaalinen painotus näkyy Uudenkaupungin museon kokoelmissa erityisesti vaatteissa. Hienoja, erikoisia juhlavaatteita on talletettu enemmän kuin arkivaatteita. Toinen, minkä puute on huomattu, on ollut siisteysasiat eli esimerkiksi viemärit. Puutetta ei ole nähty tarkoitukselliseksi, vaan se on huomattu vasta ajan kuluessa. Samoin myös sisällissota on jäänyt näyttelyiden ulkopuolelle, koska museolla ei ole ollut esineitä tai valokuvia ajasta. Yleisesti ottaen voi sanoa, että mitä vanhempi aika, sitä vähemmän esillä. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Myös Nautelankosken museon esineistön puute on hankaloittanut näyttelyiden tekoa. He esimerkiksi tekisivät mielellään näyttelyn keskiajasta, mutta se olisi vaativa projekti myös muuten. Esimerkiksi Liedon keskiaikainen kirkko voisi olla kohde, mutta se vaatisi paljon tutkimusta, varsinkin kun, tuntien itsensä, he päätyisivät käsittelemään koko keskiajan näyttelyssään. (Haastateltava 1.)

Kokoelmat eivät myöskään kasva nykypäivänä suuresti. Esineitä lahjoitetaan Nautelankosken museolle mutta heillä on tarkat ohjeet siitä, mitä ottaa vastaan. Tärkeimpänä kriteerinä on esineen lietolainen alkuperä. Muut esineet he ohjaavat muihin museoihin. Heille tarjotaan enemmän kuin he voivat ottaa vastaan ja mieluiten nykyään otetaankin vastaan digitoitavaa aineistoa. He ottavat mielellään valokuvia ja tarinoita. (Haastateltava 1.)

Käyttökokoelmiin sen sijaan otetaan mieluummin esineitä sekä Nautelankosken että Uudenkaupungin museossa. Vanhat esineet kuluvat käytössä ja niitä tulee olla mahdollisuus uusia aika ajoin. Uudenkaupungin museossa esineen täytyy heidän kokoelmastrategiansa mukaisesti olla joko Uudenkaupungin historiaan liittyvä tai heidän kokoelmiaan täydentävä. Myös he ottavat mieluummin arkistoaineistoa vastaan. Takon tallennusvastuun mukaisesti he myös tallettavat henkilöautoteollisuuden liittyvää aineistoa. (Haastateltava 1; Haastateltava 2; Haastateltava 3.) Kokoelmatoiminnalla

ollessa niin suuri merkitys paikallishistorian säilyvyydelle, onkin valitettavaa, ettei kummallakaan museolla riitä resurssit kokoelmatoiminnan kokoaikaiseen hoitoon.

Historian esityksen ei tulisi myöskään olla saman uudelleen käyttöä vaan Nautelankoskella pyritään tuomaan aina uusi tapa katsoa historiaa. Esimerkiksi heidän sisällissotaansa käsittelevässä näyttelyssä olivat näkökulmana myös naiset ja lapset. Tavallisen ihmisen arki on nähty mielenkiintoisemmaksi esittää nykyihmisille kuin valtaapitävien historia. Nykyään on painotettu pienen ihmisen historiantutkimukseen. Nautelankoskella onkin pyritty löytämään tavallinen ihminen tapahtumien taustalla:

Et koitetaan löytää sieltä aina se ihminen niitten tapahtumien tai esineitten takaa, ja semmone ihan tavallinen lietolainen -- (Haastateltava 1.)

Uudenkaupungin museossa esitetään myös mieluummin tavallista tai tyyppillistä. Heillä on kokoelmissa hyvin säilyneitä harvinaisuuksiakin, mutta mieluummin he tuovat esiin käytettyä ja kulunutta, jonka kontekstitiedot tunnetaan. Esine koetaan tällöin arvokkaammaksi. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Tavallisen näyttäminen näkyy Nautelankosken museossa myös siinä, että historian (merkki)henkilöitä ei yleensä nosteta esiin. Jonkun laajemman teeman yhteydessä voidaan joku mainita nimeltä, mutta hänen omaa historiaansa ei ruveta sen laajemmin käsittelemään. Uudessakaupungissa taas toimitaan päinvastoin. He voivat käsitellä teemaansa laajemmin juuri esiin nostetun ihmisen henkilöhistorian kautta, esimerkiksi museon toimipisteessä, Wahlbergin talossa asuneiden ihmisten kautta. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Erilaiset näyttelyt vaikuttavat paikallishistorian tunnettavuuteen ja museon painotukset saattavat vaikuttaa siihen, mitä ihmiset omasta paikallishistoriastaan tietävät. Tässä nousee esiin museon vastuu, jota käsitelin kolmannessa luvussa. Museot eivät ole kuitenkaan ainoa taho, joka vaikuttaa historian tunnettavuuteen. Paikallishistoria ei katoa mihinkään, vaikka museoita ei olisi:

Et ei välttämättä kyl tarvitse sitä museo, mut paikallismuseo tarvitsee sen paikallishistorian, et ehkä se menee niin päin, et tuetaan toisiaan. (Haastateltava 1.)

Jos museoita ei olisi, samaa työtä tekisivät joko kunnat tai kotiseutuyhdistykset. Molemmissa museoissa kuitenkin nähdään museoiden työ arvokkaana, mutta ei rinnastettavana esimerkiksi kotiseutuyhdistyksien työhön.

Mä en tiedä voiko niit verrata välttämättä. Arvokasta se on. En mä ainakaan sitä mieltä etteikö se olis arvokasta. Se on toki erilaista. Se on enemmän mun mielest, mää ajattelen niin, et jos joku kotiseutuyhdistys pitää jotain alueen museota, niin niil on vielä enemmän se tunne siinä ja niil on ehkä viel enemmän se, sanotaan niin, et meijä tarttis olla vielä objektiivisempii siinä. (Haastateltava 2.)

Viskarin mukaan museoiden on oltava ammattimaisempia ja omat mielipiteet eivät saisi vaikuttaa työhön. Museoilla on lisäksi vastuu käsitellä myös hankalampia ja kipeämpiä aiheita. Museot varmistavatkin toiminnallaan, että tutkimus on jatkuvaa ja järjestelmällistä:

Mut sit jos ei museoo ole paikkakunnalla, ni sillo se se on aika sellasta satunnaista ja sattumanvaraista ja sit se on kiinni siitä, et onks paikkakunnalla joku historiast innostunut, yleensä kyl on, ja sitte on näitä kotiseutuyhdistyksii, joissa työtä tehdään. Se ei ole sitten ehkä niin järjestelmällistä -- museoissahan ei omat mielipiteet ei enää merkitse sit siin vaihees mitään, ku tulee museoon töihin, sillon ku kaikki asiat on tasa-arvoisia. -- [ilman museota] sit saattaa jäädä osa historiasta läpi käymättä, jos tuntuu merkityksettömältä tai vaikealta. (Haastateltava 1.)

Uudenkaupungin museossa taas kysyttiin, että kuka muu kokoaisi esine- ja valokuvakokoelmat. He näkevät muiden tahojen työn arvokkaana, mutta erilaisena, enemmän tunnepohjaisena. He laskevat tähän joukkoon myös ei-ammattillisesti hoidetut paikallismuseot. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että yhteistyö ei olisi mahdollista muiden tahojen kanssa. Uudenkaupungin museo oli esimerkiksi mukana Uudenkaupungin sotien jälkeisestä ajasta kertovan paikallishistorian kirjan teossa. Muun muassa kirjassa olevat valokuvat ovat kaikki museon kokoelmista. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Paikallishistoria siis elää muista tahoista huolimatta, sen monimuotoisuus ei katoa minnekään, mutta kuten Leena Viskari sanoo, ”*museo tukee paikallishistoriaa*” (Haastateltava 1).

5.1.2. Merkityksiä esimerkkiseuroilta paikallishistorialle

Puhuttaessa kotiseutuyhdistysten vaikutuksesta paikallishistoriaan, ovat Paimio-Seura ja Piikkiö-Seura erilaisissa asemissa, vaikka molemmat tekevätkin samankaltaista työtä. Paimio-Seura on jo vuosikymmeniä olemassa ollut kotiseutuyhdistys, jonka toiminta on jättänyt jälkensä. Piikkiö-Seura on vaikuttanut huomattavasti lyhyemmällä aikavälillä.

Hannu Rastas ei osannutkaan sanoa, miten seuran toiminta on vaikuttanut ympäristöön. Hän kuitenkin uskoo, että he ovat osaltaan tehneet Piikkiön historiaa tunnetummaksi, esimerkiksi Piikkiön tuhatvuotisen historian koosteen avulla. Koosteessa Piikkiön historia on laitettu aikajanelle aina kivikaudelta asti.

Se ei ole ollut mitään semmosta, että me oltais kollektiivina nyt jotenkin ihan erilainen ku aikasemmin, meil olis joku sellane ihan yhteinen identiteetti, joka nyt on sitten meidän rakentama viidentoist vuoden aikana. Mut tääl Piikkiössä on henkilöitä, joitten tietopohja on parempi ja joiden kiinnostus asioista on varmaan vähän uudenlaista. (Haastateltava 4.)

Paimio-Seurassa taas suurin vaikutus nähtiin juuri esihistorian tunnettavuuden ja saavutettavuuden lisäämisessä. Kyse ei ole vain arkeologisesti merkittävien alueiden siistimisestä ja kylttien tekemisestä vaan mm. myös seuran arkeologi on myös käynyt puhumassa kouluissa aiheesta. (Haastateltava 5.)

Tärkeäksi paikallishistorian tiedon levittämisessä molemmat nostivat teemaillat. Paimio-seuran luentojen aiheisiin on vaikuttanut ennen muuta se, kenet he ovat saaneet puhujaksi. Jos esimerkiksi joku tutkija on juuri saanut tutkimuksensa päätökseen, saattaa hän tulla esitelmöimään. Näin oli esimerkiksi kirkkojen historiasta Paimiossa. Aiheena voi olla myös joku paimiolainen vaikuttaja. Aihe voi tulla myös löydön tai lahjoituksen muodossa:

Joskus me katottiin dioja 70-luvun Paimiosta vaikkapa, et otettiin tämmönen näkökulma, ku löyty vanhempia dioja, ni niitä esitettiin ja saatiin sit kaikki huomaamaan, et kylläpäs on Vista [Paimion keskusta] muuttunut. (Haastateltava 5.)

Piikkiö-Seura teki ensimmäisinä vuosinaan yhteistyötä Kaarinan kansalaisopiston kanssa. Tämän yhteistyön merkeissä he tilasivat erilaisia, oman alansa asiantuntijoita, puhumaan aiheista, jotka jotenkin liittyivät Piikkiöön tai piikkiöläisiin, kuten murre tai kuninkaantien Piikkiö-osuus. Kaarinan kansalaisopiston kanssa järjestettiin 20–30 teemailtaa ennen kuin yhteistyö loppui. Tämän jälkeen Piikkiö-Seura on pitänyt teemailtoja omin voimin. Ihmiset saavat erilaisia asioita tällaisista teemailloista:

-- et mä luulisin, että jotkut paikallaolleista on varmaan saaneet jotakin kipinöitä harrastaa, tutkia, katsoa asioita lisää taikka etsiä tietoa lisää taikka täydentää niitä myöskin, et se on ollu tällane aktivointityyppinen asia. Et löytyy mielenkiintosisia tapahtumia, löytyy mielenkiintoista historiaa, löytyy mielenkiintosisia henkilöitä Piikkiöön kytkeytyen, kun vaan kaivetaan vähän pintaa syvemmälle. Henkilöitä, joita ei voi millään tavalla ajatellakaan, et kytkeytyis tänne, ni löytyykin ne yhtymäkohdat. (Haastateltava 4.)

Aiheet valitaan sen mukaan, mistä on saatavissa tietoa ja materiaalia. Aihe voi olla myös henkilö ja tämän historia. Henkilö voi olla piikkiöläinen tai muualla syntynyt. Ensin mainittu saattoi vaikuttaa myös Piikkiön ulkopuolella. (Haastateltava 4.)

Juuri tällaisista hetkistä syntyvät myös kotiseututyön tulevat polvet, mutta ennen muuta ihmiset tulevat tiukemmin osaksi kotiseutuaan, oli se sitten synnyinseutu tai aivan uusi asuinpaikka. Rastas antoikin erääksi perusteluksi kotiseututoiminnan jatkamiselle paikkatiedon ja identiteetin. Kotiseututoiminta ei myöskään tarkoita kaikille samaa ja se, mitä ihmiset siitä saavat on yksilöllistä. Se mitä ihmiset haluavat toiminnaltaan vaikuttaa tähän osaltaan, mutta myös se, millaisia toimintamahdollisuuksia on.

Et ihmisillä on semmosta halua ikään kuin jotenkin harrastaa tämmöstä, tuota, paikkatietoa ja joillekin se on historiaharrastus, joillekin se on luontoa, joillekin se on jotakin tämmöstä, vaikkapa tapahtumia taikka ihmisiä. (Haastateltava 4.)

Teppo-Pärnän mukaan kotiseudun arvo näkyy kunniakkaassa menneisyydessä ja – toivottavasti – kunniakkaassa tulevaisuudessa. Ihmisten kiinnostus menneisyyteen ei ole katoamassa vaan se vaikuttaa edelleen ihmisten arjessa ja ihmiset myös tietävät sen:

Uskon tulevaisuuteen ja sit ihminen ei oo kuitenkaan loppujen lopuksi niin kauheesti muuttunut, et kyllä se on kiinnostunut myös menneestä ja ehkä parhaimmillaan haluaa myöskin, et ne parhaat piirteet säilyis siinä kotiseudussa edelleenkin seuraaville polville. (Haastateltava 5.)

Vaikka kotiseutu ja sen menneisyys nähdäänkin näin arvokkaana, on myös asioita joista ei voi puhua. Tällaista on esimerkiksi Paimio-Seuralla sota-aika ja osan paikkakuntalaisista Neuvostoliitto-myönteisyys. Teppo-Pärnä hämmästyttää, ettei aiheesta voi vieläkään puhua ja samalla hän kysyy, milloin sitten voi. Samalla kuitenkin surettaa, kun tiedot unohtuvat. Tietoa esimerkiksi sota-ajasta olisi, varsinkin kun Paimio sijaitsee strategisesti Turun läheisyydessä, Turkuun päättyvän junaradan varrella. Kuulemma siitä, mitä junissa tuli ja mitä ne sisälsivät, puhuttiin. (Haastateltava 5.) Juuri tällaisten muistitietojen keruu on hyvin tärkeää.

Vaikka sodasta voisikin puhua, ei Teppo-Pärnä usko, että kotiseutuyhdistysten toiminta voisi olla tasaisesti kaiken kattavaa. Yksilölliset painotukset ja kiinnostuksen kohteet vaikuttavat myös kotiseututoiminnan suuntautumisessa:

-- niin en usko, et kukaan pystyy vetää semmosta loogista ohjelmaa, jossa niinkun valaistais jotenkin tasaisesti tai jollain periaatteella. Kyllä se on hyvin tällasta sattumanvaraista tai intuitiivisen prosessin kupla. (Haastateltava 5.)

-- et se olis niin kun tämmönen historian tuominen siihen ohjelmaan mukaan, et se olis tällane suuri ohjelma, mitä me noudattaisimme, vaan et kyl se on semmonen sumea hakuammunta, jossa halutaan nostaa kulloinkin hetkessä liikkuva asia esille (Haastateltava 5.)

Kotiseutuyhdistyksillä ei ole selkeää ohjelmaa, jota kaikkien tulisi seurata. Toimintaan osallistuvat tulevat hyvin erilaisilta elämänalueilta. Se ei kuitenkaan tarkoita, että toiminnassa ei olisi ammattimaisia piirteitä:

-- että monetkin jäsenet on hyvin niin kun valveutuneita ja lukeneet joitakin tämmösiä lähdeteoksia paljon tarkemmin ku itse on lukenut, elikkä niinkun semmosta ikään kuin väittelyä taikka hyvin tarkkoja yksityiskohtaistietoja on niinku liikkellä myöskin. (Haastateltava 4.)

Selkeän, kaikille yhteisen ja kaiken kattavan toimintaohjelman puute ei kuitenkaan ole syy monipuolisen ja laadukkaan toiminnan puutteelle. Teppo-Pärnän mukaan

kotiseutuyhdistyksien ei tulisi tyytyä vain ”pieneen hauskaan”, joita yksittäiset, Turusen kolmannessa luvussa puolesta puhumat perinneasiat ovat. Paimio-Seurakin on tehnyt tällaista, esimerkiksi kerännyt murre sanoja ja tehnyt seuralle oman kotiseutupuvun. Tämä on kivaa, mutta sillä ei ole tarpeeksi vaikutusta:

Se on sitä mukavaa, jota kaikki voi tehdä, mut et se on astetta haastavampaa, jos täytyy myös syvällisesti kokee, et mää oon vastuussa tästä koko seudusta ja minun toimintani, jos se oikeen onnistuu, vois seuraavia sukupolvia ilahduttaa. (Haastateltava 5.)

Paimio seura noudattaa vielä sitkeästi tätä ajatusta, et se myöskin yrittää olla se ikävä tyyppi, joka sitten muistuttelee niistä vanhoista arvoista, et kyllä sellasta niin kun tarvitaan. (Haastateltava 5.)

Paimio-Seura siis kokee vastuukseen laaja-alaisemman, syväluotaavamman kotiseututyön ja vastuu on juuri tuleville polville. He tekevät työtä, jotta tulevaisuudessakin olisi jäljellä merkittäviä paikallispiirteitä. Myös heidän nykyhetkessä tapahtuva kaavoitusten kommentointinsa pyrkii tähän samaan. (Haastateltava 5.)

Paikallishistorian säilyvyyden varmistaminen ja sen tunnetuksi tekeminen ovat näin molempien seurojen toiminnassa näkyvää ja niille on annettu suuri merkitys. Työtä tehdään nykyhetken ja tulevaisuuden vuoksi. Tuomalla historian arkipäivään, seurat antavat paikallisille vielä yhden tavan kiinnittyä omaan kotiseutuunsa. Paimio- ja Piikkiö-Seura jatkavat näin samoissa linjoissa kuin muut kotiseutuyhdistykset Suomessa, tuoden paikallishistoriaa esiin ja mahdollistamalla sen säilymisen. Niiden painotukset voivat erota muista, mutta arvot eivät suuremmin eroa. Seurojen toiminta onkin jatkumassa samoissa linjoissa myös tulevaisuudessa.

5.2. Esimerkkikohteet osana paikallisuutta ja paikallishistoriaa

Olen edellä esitellyt museoiden ja kotiseutuyhdistysten toimintaa ja merkityksiä, joita ne saavat paikallishistorialta ja vuorostaan taas antavat sille. Paikallishistoria voi vaikuttaa myös muilla tavoin organisaation olemassaoloon ja jatkuvuuteen. Erittelen näitä tässä luvussa esimerkkitapausteni kautta vertaillen niitä. Näin esiin nousevat myös museoiden ja kotiseutuyhdistysten eroavaisuudet, mutta myös samankaltaisuudet, joita niillä on

suhteessaan paikallishistoriaan. Myös kohteiden näkyvyys, tunnettavuus ja saavutettavuus vaikuttavat paikallishistoriaan.

Uudenkaupungin museon synty paikallisten käsissä ei ole mitenkään poikkeuksellinen. Sen kuuluminen tästä huolimatta koko sen olemassaolon ajan kaupungille taas on. Sen kokoelmat muodostuivat yksityisten ihmisten keräilystä ja lahjoituksista museolle. Tämän jälkeen keruu on ollut museon hallussa, jolloin ostot olivat yleinen tapa laajentaa kokoelmaa. Nykyään kokoelmat täydentyvät jälleen yksityisten lahjoitusten avulla. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Näin on nähtävissä paikallishistoria museon synnyssä. Paikalliset ihmiset eivät ole keränneet kokoelmiaan tyhjiössä vaan paikallishistorialla on ollut merkitystä jokaiselle keruuseen ryhtyneelle. Museon ja paikallishistorian säilyvyyden arvostus näkyy myös nykypäivänäkin jatkuvina lahjoituksina. Jollei menneestä välitettäisi ja museoiden työtä arvostettaisi, eivät ihmiset olisi valmiita lahjoittamaan pois esineitään. Lahjoitetuilla objekteilla, olivat ne sitten kuvia, kirjeitä tai työkaluja, on vähintään henkilökohtaista (nostalgia) arvoa omistajalle, monesti jopa rahallistakin arvoa. Esimerkiksi kirjeet tai päiväkirjat voivat pitää sisällään paljonkin yksityistä tietoa. Silti ne ollaan valmiita lahjoittamaan, jotta niiden edustama historia saadaan talteen.

Tallennustyötä tekevät myös kotiseutuyhdistykset. Fyysisiä objekteja ne eivät yleensä kerää museoiden tavoin, jollei niillä ole omaa museotoimintaa. Paimio-Seuran synty on tiiviisti kiinni Paimion kotiseutumuseon perustamisessa ja näin myös tämä osuus paikallishistorian säilyvyyden varmistamisessa on ollut seuran toiminnan osana. Tämä on kuitenkin jäänyt pois museon siirryttyä kunnalle (nyk. kaupungille). Muuta tallennustyötä ja historian keruuta seura on kuitenkin tehnyt myös tämän jälkeenkin ja tekee tänä päivänäkin. Se, että muistitiedon keruu on siirtynyt uudemman, Paimion Perinneyhdistyksen (2008) toimeksi, ei merkitse, että seura olisi unohtanut historian nykypäivän ja tulevaisuuden viedessä siltä tilaa. Sen keruutoiminta ei ole enää erityisen aktiivista, mutta historian tuominen muutoin on edelleen tärkeä osa sen toimintaa. (Haastateltava 5.)

Olisi myös väärin sanoa, että keskittymällä nykyhetkeen mennyt ei olisi läsnä. Esimerkiksi kaavoitusasioissa, joissa Paimio-Seura on ollut erityisen aktiivinen, perusteluja kannanotoille haetaan aina myös historiasta. Kaavoitusten vastustamisessa ei ole kyse vain kauniista maisemasta vaan myös siitä, mitä se kertoo menneestä ja miten muutos näkyy siinä. Luonnonmaiseman lisäksi Paimio-Seura pyrkii siis suojelemaan alueen historiaa ja sen läsnäoloa jokapäiväisessä elämässä. (Haastateltava 5.)

Kuitenkin juuri tämä toiminta aiheuttaa eniten mielipiteitä suuntaan ja toiseen. Seuran näkyvyys myös kasvaa, niin hyvässä kuin pahassakin, kun seura päättää antaa kannanoton aiheesta. Tällainen toiminta voi aiheuttaa suuriakin tunteita paikallisissa ja ne saattavat purkautua niin pistävästi, että seuran jäsenet voivat kokea suurtakin mielipahaa. Ihmisten reaktiot sattuvat erityisesti, kun kyseessä on itselle merkittävä asia. Niitä ei myöskään pääse pakoon ja ne voivat aiheuttaa surua myös muiden puolesta:

”Vaikka väitetään, et varsinaissuomalaiset on aika varovaisii sanomaan mitään, niin kyllä sen tota, kyllä sen kaiken kuitenkin sitten pienellä paikkakunnalla kuulee, että ei sitä niin kun pidetä mielipidettä ihan vakan alla. Et kaikkee on saanu kuulla ja joskus tietysti surettaa se, et ihmiset eivät niinkun aina ymmärrä, jotka ovat tällä paikkakunnalla asuneet koko elämänsä ja nähnyt sen lapsesta lähtien, niin silloinhan ei voi tavallaan huomata, et asuu tosi hienossa maisemassa tai et tää on jotenkin erityislaatuista, koska se on sitä ihan arkipäiväistä.” (Haastateltava 5.)

Ihmiset eivät kuitenkaan ole vain kritisoimassa seuran työtä vaan myös positiivista kommenttia annetaan: *”--ihmiset voi tulla sanomaan kaupassa, et kyl mäkin ajattelin samalla lailla, mä en vaan uskaltanut sanoo mitään, oikeesti kiva ku touhuutte”*. Edellisen kaltainen lainaus kuvastaa myös sitä, että soraäänit ovat paljon kuuluvampia ja niitä sanotaan paljon kärkkäämmin. Näin on kuitenkin vain kaavoitusasioissa, muu seuran toiminta on saanut vain kiitosta (Haastateltava 5).

Näin kotiseutuyhdistyksen toiminta voi herättää kiihkeitäkin mielipiteitä. Paikallishistoria ja oma kotiseutu ovat osana tätä. Suuri kiinnostus voi myös kiteytyä ideaksi, josta voi syntyä uusi kotiseutuyhdistyskin. Näin kävi Piikkiössä, jossa vuosikymmeniä kestänyt keskustelu muuttui toiminnaksi, kun Piikkiö-Seura perustettiin vuonna 2000. Kotiseutuyhdistys ei tarvitse suuria ihmismääriä syntyäkseen vaan vain tarpeeksi aktiivisen ryhmän. Piikkiössä tämä muodostui historiakirjahankkeessa mukana

olleiden ympärille. Ryhmän jäsenet myös tunsivat muita saman henkisiä ihmisiä, joita kutsuttiin mukaan toimintaan.

[Historiahanke] jollain tavalla avas semmosia lukkoja, et oli sitten taustavoimat, oli ne sitten vasemmalta tai oikealta, ni se oli niin ku yhteistä historiaa ja se koettiin yhtä tärkeäksi ja mielekkääksi selvittää ja tuoda esiin, niin siitä niin kun jäi itämään se ajatus, et joko nyt olis aika kypsä, et voitais tollane kotiseutuyhdistys perustaa. (Haastateltava 4.)

Piikkiö-Seuralla ei ole Paimio-Seuran pitkää historiaa, mutta sen toiminta on ollut aktiivista perustamisestaan asti. Se on näin myös elävä todiste siitä, että kotiseututoiminta ja paikallishistorian tuntemus ovat voimissaan 2000-luvulla.

Piikkiö-Seura, kuten ei Paimio-Seurakaan, ei kerää esineitä todisteina historiasta, mutta sillä on valokuvakokoelma, joka on arkistoituna heidän omaan arkistoonsa. Paimio-Seuralla on keruun tuloksia arkistoituna Paimion kaupungin arkistossa. Sen aiemmat esinekokoelmat siirtyivät kotiseutumuseon mukana kunnalle. Vielä huolehtiessaan Paimion kotiseutumuseosta seura keräsi talteen historiaa esineiden kautta, kuten muutkin seurat, joilla on museo vastuullaan. Piikkiö-Seuralla ei ole fyysistä omaa tilaa, mutta arkisto sijaitsee Johanne-Seuran tiloissa, joissa myös Piikkiö-Seura toimii. Tämä yhteistyö on syntynyt siitä, että monet aktiivit toimivat molemmissa seuroissa. Valokuva kokoelma pitää sisällään toistatuhatta kuvaa, mutta se myös kasvaa esimerkiksi nykydokumentoinnin vuoksi. Piikkiö-Seura on pitänyt myös valokuvauskilpailuja. (Haastateltava 4.) Nykydokumentointi, joka on kasvavassa asemassa museoiden toiminnassa, on siis löydettävissä myös kotiseutuyhdistysten toiminnasta. Piikkiö-Seurassa on nykydokumentointiin kiinnostuttu sen vuoksi, että on pelätty, ettei mitään jää muuten jäljelle:

Oikeestaan nyt on semmonen kehitysvaihe meneillään parhaillaan, et tästä ajasta ei tahdo saada kuvia, koska ne on tämmöstä kertakäyttötavaraa, et niit ei enää tehdä sillä tavalla, et tehtäis jotain kokonaisvaltasta kuvausta. Et meidän täytyy varmaan seuran piirissä tehdä ihan määrätietosesti ikään kuin tilata sitte joku semmone, jos me halutaan jostain teemasta, jostain alueesta saada niin kun tämän hetken kuva talteen, et me tiedetään, et se tulee muuttumaan ja me halutaan, et ennen sitä muutosta oleva tilanne saadaan niin kun paikallishistoriana talteen, niin se täytyy jotenkin sit vaan itse ymmärtää ja tilata, että sattumalta, että ei oo mitään takeita siitä, että ihmisiltä löytyy lisää niitä kuvia. (Haastateltava 4.)

Seuran tulevaisuuteen katsovasta menneisyyden tallettamisesta kertoo myös se, että he ovat alusta asti määrätietoisesti digitoineet kuvakokoelmansa. Nyt seura etsiikin parasta tapaa tuoda kokoelmat yleisesti nähtäviksi, mutta samalla turvallisesti. (Haastateltava 4.) Kuvat eivät kuitenkaan ole sellaisenaan tarpeeksi, kuten eivät esineet ole museoille. Niistä täytyy olla tietoja, jotta ne pystyvät avaamaan historiaa.

Nykydokumentointia ovat tehneet myös mahdollisuuksiensa mukaan Uudenkaupungin ja Nautelankosken museot. Uudessakaupungissa se on jäänyt vähäiseksi. Nautelankosken museolla nykydokumentointi on vahvemmin esillä, sillä se on osa museoviraston arkipoolia, johon nykydokumentointi kuuluu kiinteästi. Nautelankosken museon historian voi nähdä olevan kiinteästi yhteydessä keruuseen, sillä museon kokoelmien ydin muodostuu yhden hyvin ahkeran keräilijän elämäntyöstä. Näin Nautelankosken museo eroaa muista esimerkkikohteista sillä, että sen historia kietoutuu selkeästi yhden ihmisen ympärille. Tässä kohtaa on hyvä kuitenkin huomauttaa, että Nautelankosken museo ei ole Lauri Nautelan henkilömuseo, kuten todetaan Nautelankoski-säätiön vastineessa Turun Sanomien uutiseen ”Nautelankoski-säätiö kielsi gaykätkön”. Tämä on nimenomaan Nautelan omasta toiveesta. Hänen kokoelmiensa kautta voitaisiin tutkia Liedon historiaa tai homoseksuaalisuuden historiaa, mutta ei ensisijaisesti hänen omaa suhdettaan näihin. (www41.)

Edellä mainittu homoseksuaalisuuden historia toiminee erinomaisena esimerkkinä siitä vastuusta, joka ammatillisesti hoidetuilla museoilla on verrattuna muihin museoihin ja yhdistyksiin. Ammatillisesti hoidetuilla museoilla, joita sekä Nautelankosken että Uudenkaupungin museo edustavat, on vastuu tallentaa, tutkia ja esittää historiaa tasapuolisesti. Tämän toteutus ei ole aina mahdollista, mitä käsitteinkin laajemmin kolmannessa luvussa. Se että aihe on kipeä, kuten sisällissota tai em. homoseksuaalisuus, ei anna näille museoille oikeutta ohittaa sitä. Jälkimmäinen tietenkin ko. yksilön toiveita kunnioittaen.

Kotiseutuyhdistyksillä tai ei-ammattillisesti hoidetuilla museoilla ei ole tätä samaa vastuuta ja näin niiden on helpompi ohittaa hankalat aiheet. Tämä ei siis kuitenkaan tarkoita, että näin aina tapahtuisi. Kuitenkin pienillä paikkakunnilla, joita esimerkkinä

edustavat, ihmiset tuntevat toisensa ja asioista voi olla vaikea puhua, vaikka tieto olisikin periaatteessa tunnettua. Se, että se tiedetään, ei tarkoita, että siitä voisi puhua. Ammatillisuuskaan ei ole mikään tae ja omat mielenkiinnon kohteet vaikuttavat, jollei muuten niin työn mielekkyyteen.

Tällöin on helpompi keskittyä hyviin puoliin. Tästä seuraa kuitenkin vääristymiä. Historiaa on mahdotonta taltioida totaalisen objektiivisesti ja asioista unohtaa tai niitä ei osata ajatella merkittäviksi. Marginaaliryhmät jäävät usein myös pimentoon. Tämän seurauksena nykyhetkessä tiedot ovat puutteellisia ja näin esitetty tieto on myös vaillinaista.

Tästä kysyttäessä molemmat esimerkkimuseot painottivat museoiden objektiivisuutta, tosin vain Uudessakaupungissa huomautettiin suoraan ammatillisten ja ei-ammattillisten museoiden eroista. (Haastateltava 1; Haastateltava 2.) Paimio-Seurassa myönnettiin joidenkin aiheiden problemaattisuus, mutta sitä myös surtiin, sillä muistitiedon pelättiin katoavan, jos siitä ei voida puhua.

Näistä ei oikeesti voi puhua vielä. Se on kyllä aika hämmästyttävää. Siitäkin ajasta [toinen maailmansota] on jo niin paljon kulunut, et ei tiää, et millon siitä voi puhua. Sitten tosaalta ne muistot häviää siitä asiasta, mitä vaan hiukan kuiskutellen joku mainitsee. (Haastateltava 5.)

Näin on nähtävissä, että historian kaikinpuolinen taltiointi ja esitys ovat kaikille merkittävässä asemassa, ainakin periaatteen tasolla. Sekä museot että kotiseutuyhdistykset taistelevat historian vääristymistä vastaan. Ongelma ymmärretään, mutta se myös nähdään hankalaksi kohteeksi muuttaakaan.

Historian eri puolia tarvitsevat myös muut tahot ja niin museot kuin kotiseutuyhdistyksetkin ovat avustamassa tässä roolissa. Molemmat ovat tietoa tuottavassa ja välittävässä asemassa. Tietoa voivat olla etsimässä niin yksityiset ihmiset kuin organisaatiotkin. Nautelankosken museoon otetaan yhteyttä yleensä keväisin ja syksyisin. Heidän valokuva-arkistoaan käydään katsomassa ja myös sukututkijat kyselevät tietoa. Yksittäisiäkin tietoja saatetaan käydä kyselemässä. Haastatteluhetkellä Viskari epäili, että museon nimi johtaa ihmisiä harhaan ja etteivät nämä tajua Liedon

museotoimen olevan juuri Nautelankosken museossa. Silloin hän mainitsi museon nimen vaihtamisen yhdeksi ratkaisuksi. Se on toteutunutkin Nautelankosken museon ja Tarvasjoen kotiseutumuseon muodostaessa Liedon museon. Museon uudet kotisivut, joiden tekoa Turun Seutusanomat kutsui artikkelissaan todelliseksi kulttuuriteoksi, ovatkin Liedon museon kotisivut, joissa molemmat museokohteet ovat esillä. (Haastateltava 1; www42.)

Myös Uudessakaupungissa kamppailtiin museon nimen aiheuttaman ongelman kanssa. Nykyään Uudenkaupungin museo pitää sisällään neljä eri kohdetta, ja tämän tarkoitus on ollut selkeyttää toimintaa. Paikalliset ovatkin ottaneet museon omakseen ja museon toimistolla saattaa käydä päivittäin ihmisiä kyselemässä tai näyttämässä jotain. Valokuvat ovat tärkeässä asemassa, mutta ihmiset käyvät kysymässä myös talojensa historiaa, erityisesti Vanhassakaupungissa olevien talojen. Tämä on nähty erinomaisena, mutta työllistävänä asiana:

MJ: -- et kyl meil käy tääl just semmost asiakast, mikä on tavallaan, niin ku työpanoksena vie, mut se on just se, mil ollaan mun mielest saatu hyvä maine.

JJ: Joo ja se on tosi hyvä, että nykyään ihmiset on ymmärtänyt tulla tänne kysymään. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Yksityisten paikallisten ihmisten lisäksi myös Uudenkaupungin paikallislehti Uudenkaupungin Sanomat ja Vakka-Suomen Sanomat ovat löytäneet museon ja lehdistä osataan kääntyä museon puoleen. Samanlaisessa tilanteessa lehdistön kanssa on Paimio-Seura. Paimion, Sauvon ja Kaarinan yhteinen paikallislehti Kunnallislehti, on oppinut kääntymään seuran puoleen historia-asioissa. Erityisesti nyt, kun lehti juhlii 100-vuotista taivaltaan, on tietoa useasti käyty kysymässä seuralta, esimerkiksi valokuvista. Kysymyksiä tulee myös yksityisiltä ja laajan yhteistyöverkoston vuoksi, he tietävät keneltä kysyä, jos seurasta kukaan ei osaa vastata. Kysymykset voivat koskea esimerkiksi paikan nimeä tai murre sanoja. (Haastateltava 2; Haastateltava 5.)

Myös Piikkiö-Seura saa osansa kysymyksistä. Myös heillä kysymykset voivat liittyä paikkojen nimiin, joko nykyisiin tai entisiin. Hannu Rastasta on pyydetty puhumaan sukuseuroille ja kertomaan jonkun talon tai kylän historiasta. Ihmiset haluavat tietää

esimerkiksi millaista elämä oli tietynä aikana, miten alue on muuttunut tai miltä joku alue on näyttänyt kartoissa tietynä aikana. (Haastateltava 4.)

Tietoisuutta tiedonsaantimahdollisuuksista verrattaessa ovat museot ja kotiseutuyhdistykset kuitenkin usein eriarvoisessa asemassa. Museoilla on auktoriteettiasema tiedon suhteen. Museon näkyvyys on myös usein suurempi kuin kotiseutuyhdistyksien ja näin niitä on helpompi lähestyä. Onkin huomioita, että museot toteuttavat tiedonannollista funktiota ja usein ihmisille riittääkin pelkkä tietoisuus tästä, ilman että he aktiivisesti käyttäisivät näitä palveluita (Heinonen & Lahti 2001, 263).

Kotiseutuyhdistysten näkyvyys on usein pienempää ja niiden tarjoamien (tieto)palveluiden käyttäjiä on usein vähemmän. Tämä näkyy myös yhdistysten jäsenmäärissä, joita täytyy aktiivisesti pyrkiä kasvattamaan. Jo pelkkä yhdistyksen näkyminen tapahtumissa voi vaikuttaa positiivisesti. Piikkiö-Seura pyrkii saamaan ihmisiä mukaan toimintaan projektien avulla. Paimio-Seurassa taas näkyvyyttä on saatu juuri kaavoitusasioissa ja rakennussuojelussa. Myös suuremmat lehdet saattavat tehdä heistä jutun tällöin. Jos kohde on kiinnostanut, ovat ihmiset voineet liittyäkin kannatusperiaatteella, mutta aktiivinen määrä kasvaa harvoin. (Haastateltava 4; Haastateltava 5.)

Museoiden näkyvyys ja tunnettavuus voivat olla suurempia kuin yhdistysten, mutta myös museoiden täytyy markkinoida itseään. Uudenkaupungin museossa tämä on hyvin aktiivista ja he pyrkivätkin mukaan kaikkiin paikallisiin tapahtumiin. Esimerkiksi matkailumessuilla heillä oli oma piste. Myös erilaisia tapahtumia ja näyttelyitä tulee mainostaa. Ilmoituksia laitetaan nettiin erilaisille sivuille, paikallislehtiin lähetetään ilmoituksia ja välillä isommatkin lehdet tekevät jutun toiminnasta. Tällainen oli esimerkiksi Turun Sanomien Kaupunki-lehden juttu Nautelankoskella vietettävistä niittotalkoista. Juttu oli kutsu niittotalkoisiin ja saunomaan, mutta myös museota mainostettiin. (Haastateltava 2; Haastateltava 3; TS Kaupunki 30.6.2016.)

Aina museot eivät kuitenkaan saa näkyvyyttä omalla toiminnallaan ja tällöin kotiseutuyhdistykset voivat ottaa vastuun, vaikka museo ei heille kuuluisikaan.

Museoviraston silloisessa hallinnassa ollut Piikkiön Pukkilan kartanomuseon päärakennuksella oli vuonna 2012 250-vuotisjuhlavuosi, mutta museo ei ollut silloin toiminnassa. Tämä juhlavuosi oli jäänyt täysin unohduksiin, joten Piikkiö-Seura piti pienet juhlat sen kunniaksi. Yhteistyö museoiden kanssa ei ole ollut kuitenkaan yleistä Piikkiö-Seurassa, joten tätä voi pitää poikkeuksena. (Haastateltava 4.) Silti tämä on osoitus seuran tietoisuudesta oman alueensa asioista ja arvostuksesta, jota historialle on annettu.

Kotiseutuyhdistyksen saavutettavuuden ongelmana voi olla myös fyysisen toimintapisteen puute. Piikkiö-Seura toimii Johannes-Seuran toimiston tiloissa ja Paimio-Seuralla ei silläkään ole omaa paikkaa. Jotkut kotiseutuyhdistykset ovat rakentaneet oman kotiseututalon, mutta Paimiossa ja Piikkiössä sellainen puuttuu. Museoilla taas on selkeät toimipaikkansa, joihin on helppo pistäytyä. Nautelankosken museossa on tietenkin rajoituksena sen aukiolo vain kesäisin, mutta sen ilmainen sisäänpääsy taas mahdollistaa nopeat visiitit. Uudenkaupungin Wahlbergin talo on läpi vuoden auki ja näin paremmin saavutettavissa¹⁰, vaikka tietenkin Nautelankosken museossakin on ihmisiä läpi vuoden töissä ja näin palvelua saa kyllä. Rakennus kuitenkin laittaa omat haasteensa, sillä esimerkiksi pyörätuolilla ei museoon pääse. (Haastateltava 1; Haastateltava 2; Haastateltava 4; Haastateltava 5.) Nämä kysymykset ja pohdinnat museoiden saavutettavuudesta liittyvät kiinteästi Kirsi Hännisen kolmanteen demokratisoitumisaaltoon, jonka esittelin kolmannessa luvussa.

Nykyaikana kun kommunikointi tapahtuu pitkälti sähköpostien välityksellä ei fyysisen rakennuksen puutteella ole enää niin suurta merkitystä. Paimio-Seurassa sanottiinkin, että kyselyt tulevat pääasiassa sähköpostitse (Haastateltava 5). Tunnettavuus ei kuitenkaan tarkoita vain kyselyä. Museokävijät ovat museoilleen kannattavuuden indikaattoreita. Kävijät kuitenkin näkevät vain yhden osan museoiden toiminnasta eli näyttelyt. Tämän vuoksi Uudenkaupungin museossa on pidetty teemailta, jossa aiheena on ollut museotyö. Näin ihmiset ovat saaneet paremman käsityksen siitä, mitä museotyö todella pitää sisällään kokonaisuudessaan. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

---

¹⁰ Museossa on pääsymaksu, mutta se on myös museokorttimuseo. En sen tarkemmin käsittele museokortin vaikutusta museokäynteihin Wahlbergin talossa.

Mikä tällaisen tiedon levityksen merkitys on paikallisille ihmisille? Sillä toiminta on suunnattu nimenomaan paikallisille. Piikkiö liittyi kuntaliitoksella Kaarinaan, mutta Piikkiö-Seuran toiminta on aina, huolimatta yhteistyöstä Kaarina-Seuran kanssa, keskittynyt juuri Piikkiön alueelle ja piikkiöläisille. Tämä painotus voimistui kuntaliitoksen jälkeen, jolloin Piikkiön omaleimaisuuden voitiin nähdä olevan vaarassa. Muutkin yhteistyötahot, kuten Piikkiön Lions Club ja erilaiset kyläyhdistykset, ovat nekin paikallisia. Tietoa kerätään Piikkiön alueelta ja sitä tutkitaan piikkiöläisiä varten. (Haastateltava 4.)

Näin on myös Paimio-Seurassa sekä Nautelankosken ja Uudenkaupungin museoissa. Jälkimmäisten näyttelyissä tämä näkyy kahdella eri tavalla. Ensinnäkin näyttelyt on suunniteltu paikallisille ihmisille eikä niinkään ulkopaikkakuntalaisille tai turisteille. Aiheet on valittu omasta historiasta, mikä kiinnostaa paikallista väestöä. Vain isommat museot suurissa kaupungeissa voivat valita näyttelyiden aiheen yleispätevämmiin ja nekin keskittyvät yleensä Suomen historiaan. Pienemmissä paikallismuseoissa näyttelyn aihe on yleensä paikallishistoriasta. (Haastateltava 1; Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Toiseksi, kenties osoituksena ensimmäisen onnistumisesta, suuri osa kävijöistä on paikkakuntalaisia. Nautelankosken museon vuosittaisesta, noin 3-4 tuhannesta kävijästä noin tuhat on lietolaisia koululaisia. Lopuistakin suuri osa on vähintään lähiseudulta. Paikalliset asiakkaat myös tuovat mielellään muita käymään museossa. Tämä on nähty merkittäväksi: paikalliset haluavat tuoda vieraitaan varta vasten museoon, joka ei edes ole helppojen kulkuyhteyksien päässä tai keskustassa. (Haastateltava 1.)

Uudenkaupungin museossa taas vierailee vuosittain noin 5-6 tuhatta museokävijää. Osana tätä summaa ovat myös ne, jotka ovat olleet mukana siinä toiminnassa, mitä museo on tehnyt rakennuksensa ulkopuolella. Tällaista on esimerkiksi koululaisille ja päiväkotilaisille suunnattu matkalaukkumuseo ja erilaiset opastukset. Näistä talviajan kävijät ovat pääasiassa paikallisia ja vaikka kesäisin turisteja käykin, on kesäkävijöistäkin merkittävä osa paikkakuntalaisia. (Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Toiminnan, joka suuntautuu paikallisille asukkaille, täytyy myös tarjota jotain erityisesti heille. Tämä voi olla esimerkiksi paikallishengen kasvattamista, paikallistiedon saavutettavuuden parantamista tai juurruttamista. Sekä Paimio- ja Piikkiö-Seura että Nautelankosken ja Uudenkaupungin museot nostivat tärkeimmäksi paikallisidentiteetin, ja niiden vaikutuksen ihmisten juurtumiseen alueelle. (Haastateltava 1; Haastateltava 2; Haastateltava 3 Haastateltava 4; Haastateltava 5.)

Tähän liittyy Janne Vilkun määrittely paikallismuseon tehtävistä. Niitä ovat niin kaukومenneisyyden, lähimenneisyyden kuin nykyajan keräys ja esittely. Museoiden tehtävänä on myös saada ihmiset ymmärtämään, että ennen heitä ja heidän jälkeensä on ihmisiä ja kukaan ei elä tyhjiössä. (Vilkuna 1995, 10, 14.) Samoin ajattelee Nautelankosken museon museonjohtaja Leena Viskari. Hän näkee museon merkityksenä juuri yhteyden luomisen ihmisten ja nykyajan välille. Museolla tulisi olla juurruttava vaikutus paikalliseen väestöön, ja sen pitäisi saada lietolaiset tuntemaan itsensä osaksi jatkumoa. Tämän hän kokee onnistuvan, jos museolla on suuri näkyvyys paikkakuntalaisille:

-- mitä enemmän museo näkyy, elikkä ihmisten arjessa ja paikallislehden kautta ja kunnan nettisivujen kautta ni sitä paremmin paikalliset nykyihmiset, tai Liedossaki esimerkiksi, ku on muuttovoittokunta, et tänne muuttaa koko ajan ihmisii enemmän ja ku kiinnittyy siihe, tajuaa mis he ovat ja miks he ovat tässä näin, mihin se kaikki pohjaa. Se auttaa niinku näkemään tätä päivää ja myöskin suunnittelemaan sitä tulevaa. Sitä ei pysty tekemään, jos ei tiedä mistä ollaan niinku lähdetty, et aina on joku syy jolleki asialle. (Haastateltava 1.)

Myös Uudenkaupungin museossa ajateltiin samoin. He kokevat tärkeimmäksi tehtäväkseen ihmisten tuomisen osaksi kaupunkia. Tämä toteutuu heidän mukaansa parhaiten, jos museo on aktiivisesti mukana vaikuttamassa:

Mä ajattelen mikä on niinku meidän museon päätehtävä on täs kaupungissa, miks me ollaan tärkeitä kaupunkiorganisaatiossa omasta mielestäni on se, et meidän tehtävä on niinku, jollain taval juurruttaa ne täällä olevat tai tänne tulevat ihmiset, et ne kokee et tää o niitte oma kotiseutu ja ne kokee positiivista, kun ne tietää tän taustoista-- (Haastateltava 2.)

Piikkiö-Seurassa taas nähdään omalla toiminnalla olevan edesauttava vaikutus ihmisten juurtumiseen paikkakunnalle, niin uusien kuin vanhojenkin asukkaiden parissa. Syynä tälle on nähty se, että ihmisillä on tarve tulle osaksi kotiseutuaan. Sen erityispiirteiden tunteminen auttaa paikoilleen asettumista.

Jonkunlainen, ei kaikilla, mut aika monilla on sitä sisäänrakennettua tarvetta semmoselle niinkun kytkennöille, et ei niitten tarvitse olla semmosia, et ne on lukitsevia tai kahlitsevia kytkentöjä. Ne voi hyvin olla nimenomaan sellasia positiivisia, semmosta verkostoitumista, tai millä tavalla, mihin tämä ympäristö, mitä siinä on semmosta huomionarvoista, erityistä, mitä on hyvä tietää, mikä on sellasta mistä voi olla ylpeä tai jotain tämän tyyppistä. (Haastateltava 4.)

Paimio-Seura kulkee samoja raiteita muiden kanssa. He näkevät roolinaan juuri paikallisen tietouden ja hienouden esiintuojana. He haluavat osoittaa, ettei tarvitse lähteä ulos kaupungista löytääkseen jotain ainutlaatuista tai merkityksellistä. Paimion asema arkeologisesti merkittävänä kohteena on vain lisännyt tätä ajatusta.

-- ku sattuu olemaan tämmönen pitäjä, jossa on niin runsaasti sitä esihistoriaa, ni se on mun mielestä vielä erityisvelvollisuus, että aina avataan sitä maisemaa, et sä näät nytkin, ku sä osaat vaan oikealla tavalla katsoa, niin sä näet sen maiseman ne muinaisemmatkin tasot. (Haastateltava 5.)

-- et me ollaan saatu näitten polkujen avulla, luontopolkujen ja kaks arkeologist polkuu, niin sitten myöskin ihmiset salakavalasti ihastumaan tähän Paimioon ja perheet [myös]. (Haastateltava 5.)

Näin on nähtävissä kaikkien esimerkkitapausten kiinteät siteet paikallishistoriassa. Niiden toiminta saa monesti lähtökohtansa paikallishistoriasta ja ne uudelleen siirtävät saamiaan merkityksiä niin paikallisille ihmisille kuin takaisin paikallishistorialle. Paikallisuus on näiden organisaatioiden toiminnan tärkein lähtökohta ja on näyttänyt tuottavan tulosta.

6. Loppukatsaus

Olen tutkielmassani käsitellyt paikallishistorian suhdetta paikallismuseoihin ja kotiseutuyhdistyksiin. Olen todennut paikallishistorian olevan läsnä museoiden ja yhdistysten toiminnassa eriävissä määrin. Paikallishistoria on myös antanut merkityksiä museoiden ja yhdistysten olemassaololle, aivan kuten ne ovat vaikuttaneet paikallishistoriaan.

6.1. Paikallishistorian vaikutus toimintaan

Esitin ensimmäisessä luvussa kysymyksen siitä, miten paikallishistoria näkyy paikallismuseoiden ja kotiseutuyhdistysten toiminnassa. Onkin selkeää, että siinä missä paikallismuseoiden suhde paikallishistoriaan on aina kiinteä ja selkeä, on paikallishistorian suhteessa kotiseutuyhdistyksiin suuriakin eroja.

Museot jakavat toimintansa neljään ryhmään ja paikallishistoria näkyy niissä kaikissa, mutta ei samalla tavoin. Ensimmäinen on tallennustoiminta. Museot tallentavat sekä mennyttä että nykyhetkeä tulevaisuutta varten. Näin kaikki kolme aikatasoa ovat läsnä toiminnassa. Paikallishistoria on kuitenkin toiminnan kohteena niin menneisyyden kuin tulevaisuuden tallennuksessa. Mitä muuta nykyhetki on kuin tulevaisuuden menneisyyttä? Tallentamalla nykyhetkeä tiedot (tulevasta) menneisyydestä kasvavat. Nykyhetkessä on myös nähtävissä menneisyyden vaikutukset tai se on nähtävissä osana muutosta, joka jatkuu yhä. Historian tuntemus (ja tallennus) onkin näin nähtävissä merkittävänä osana nykyhetken ymmärrystä.

Toinen tapa toimia on tieteellinen eli tutkimustyö. Sen kohteena on juuri paikallishistoria ja sitä pyritään tekemään ymmärrettäväksi. Historian tallennus ei tarkoita, että tiedämme siitä kaiken. Sitä pitää tutkia, jotta sen kompleksisuus ja aiempien polvien monimutkaiset tunne- ja arvolataukset tunnistetaan ja ymmärretään. Tutkimalla saadaan näkyviin myös (tarkoituksella tai tarkoittamatta) unohdetut tai piilotetut marginaaliryhmät. Näin historian monipuolisuus saadaan esiin.

Museoiden kolmas toimintatapa eli opetustoiminta tekee mahdolliseksi kahden edellä esitetyn toiminnan saavutusten tuonnin ihmisten tietoisuuteen. Opettamalla ja jakamalla historiatietoutta, museot edesauttavat ihmisten kuuluvuutta niin paikkaan kuin ajan jatkumoonkin. Museot palvelevat ihmisiä heidän pyrkiessään löytämään paikkansa maailmassa. Kun opetuksen aiheena on paikallishistoria, niin paikalliset ihmiset oppivat lisää omasta kotipaikastaan ja siitä, miten he ovat osa tätä jatkumoa.

Neljäs toiminnanmuoto on elämystoiminta. Ihmiset hakevat erilaisia elämyksiä ja kokemuksia. Taatakseen ihmisten saapumisen museoihin, on museoiden vastattava tähän tarpeeseen. Elämyksien avulla levitetään tietoutta paikallishistoriasta. Toisin kuin aiemmissa kolmessa toimintatavassa, elämyksien tuottamisessa paikallishistoria ei ole itseisarvo vaan vain yksi muuttuja toiminnassa. Elämyksien ja kokemusten saamiselle paikallishistorian läsnäolo ei ole pakollinen.

Esimerkkimuseoissani paikallishistorian läsnäolo on myös kiinteästi sidoksissa eri toiminnan muotoihin. Nautelankosken museon näyttelyt ovat saaneet aiheensa paikallishistoriasta – vaikkakin niitä on käsitelty myös yleisellä tasolla – tai yleistä historiaa on esitetty paikallisessa valossa, kuten sisällissodan näkyminen Liedossa. Uudenkaupungin museon näyttelyt ovat samoin liittyneet omaan historiaan. Näyttelyt eivät kuitenkaan ole ainoa opetustapa vaan museoiden työntekijät myös lähtevät omien seiniensä ulkopuolelle opettamaan, kuten matkalaukkumuseo Uudessakaupungissa. Tietoa levitetään myös sosiaalisen median välityksellä, ja Uudessakaupungissa on tehty mobiiliopastuksia edesauttamaan tiedon parempaa leviämistä. Sehän on kaikkien muiden tehtävien päätavoite. Tutkimus ja kokoelmatyö ovat molemmissa museoissa resurssipulan vuoksi pitkälti kytköksissä näyttelyiden tekoon, Uudessakaupungissa vielä Nautelankosken museota enemmän, mutta molempien toiminnan kohteena on paikallishistoria.

Kotiseutuyhdistyksillä taas on erilaiset painotukset ja jonkun toiminta voi keskittyä täysin nykyhetken ihmisten viihtyvyyden parantamisena ja toisen taas juuri erilaisena menneisyyden keruuna ja elvyttämisenä.

Yhdistysten museotoiminta on tietenkin selkeästi paikallishistoriaan kytkeytyvää, kuten edellä museoista puhuttaessa tulee selväksi. Myös rakennusperinnön suojelussa on kyseessä juuri (paikallisen) rakennuksen historian arvostamisesta. Muistitiedon keruulla ja arkistotoiminnalla haetaan paikallisia käsityksiä, muistoja ja arvoja paikallishistoriasta ja talletetaan ne. Edellä olevat toiminnanmuodot ovat kiinteästi yhteydessä paikallishistoriaan, mutta näin ei aina ole.

Yhdistysten julkaisutoiminta, erilaiset retket ja tapahtumat sekä paikallisen luonnon- ja maisemansuojelu ovat välillisesti kiinnittyneet paikallishistoriaan. Aiheena voi olla paikallishistoria, mutta myös muut aiheet ovat mahdollisia julkaisutoiminnassa. Retkissä ja suojelutoiminnassa voi taustalla vaikuttaa halu historiatietoisuuden parantamisesta. Yhdistysten toiminta on kuitenkin vapaaehtoista ja yhteisöllisyyteen painottavaa. Näin ihmisiä tulee aktivoida ja yhteisöllisyyttä tulee voimistaa, eikä paikallishistoria ole aina se työkalu, jolla se tehtäisiin.

Kotiseutuyhdistyksillä on myös täysin paikallishistoriasta riippumattomia toimintamuotoja, kuten ympäristön siistiminen ja paikallisen väestön viihtyvyyden lisääminen erilaisine talkoineen ja juhlineen sekä projekteineen. Ne voivat myös toiminnallaan vaikuttaa paikallispolitiikkaan. En ole tarkemmin käsitellyt näitä yhdistyksiä tämän tutkielman puitteista.

Myös esimerkkiseurojeni toimintatavat ovat kiinteästi yhteydessä paikallishistoriaan, tosin erilaisilla painotuksilla ja intensiteeteillä. Tallennekeruu, jota tekevät molemmat seurat, on paikallishistorian säilyttämistä ja sitä siirretään eteenpäin paikallisille ihmisille julkaisujen ja muiden tiedonjakotapojen kuten kävelyjen ja teemailtojen kautta. Paimio-Seuralle tärkeä kaavoitusasia on hatarammin yhteydessä paikallishistoriaan, mutta seuran toiminnassa juuri historia- ja kulttuuriarvot on nostettu esiin annettaessa kommentteja. Paimio-Seuralla on kuitenkin myös täysin paikallishistoriasta inspiraationsa saava toimintamuoto eli Paimio-korujen teko ja myynti. Näin seurojen voi nähdä hakevan inspiraatiota ja tapoja toimia omasta ympäristöstään ja sen historiasta.

6.2. Paikallishistorialta saatuja merkityksiä

Toisena kysymyksenä esitin sen, mitä merkityksiä paikallishistorialla on paikallismuseoille ja kotiseutuyhdistyksille. Edellä on nähtävissä paikallishistorian läsnäolo kaikissa museon toimintamuodoissa, suoraan tai välillisesti. Voisikin kysyä onko paikallismuseota ilman paikallishistoriaa ja on hyvin vaikea vastata myöntävästi. Paikallismuseot syntyvät juuri paikallishistorian ympärille. Näin paikallishistorian merkitys museoille on nähtävä koko toimintaa ohjaavana. Museoista tulee merkityksellisiä vain, jos paikallishistoria koetaan merkitykselliseksi. Museoiden välityksellä paikallishistoria myös vaikuttaa yksilön elämään. Kotiseututunne tai paikallisyhteisö voivat olla kiinteästi yhteydessä museoon. Yksittäisen museon olemassaolo paikkakunnalla voidaan nähdä suurena asiana, mutta myös museon asema paikallishistorian välittäjänä yleisellä tasolla voi olla arvostuksen kohteena.

Paikallishistorian merkitys museoille tulee ennen muuta ihmisten kautta. Ihmiset kokevat oman paikallishistoriansa merkittäväksi ja paikallismuseot sen esittäjinä myös. Molemmat esimerkkimuseoni painottivatkin juuri paikallisten ihmisten merkitystä. Aiheet valitaan myös ympäristöstä, jolloin se miljö, jossa museo sijaitsee, on merkittävä tekijä. Kunnan tai kaupungin historia ohjaa myös toimintaa ja aiheen valintaa. Uudenkaupungin historialle – ja nykyhetkelle – on merkittävää juuri meri ja sen antamat mahdollisuudet. Museo sijaitsee 1800-luvun porvaritalossa puutaloalueella, jolloin museon onkin luontevaa käsitellä niin merenkulkua kuin 1800-lukuakin. Nämä ovat myös paikallisille ihmisille merkittäviä asioita. Nautelankosken museo taas sijaitsee esihistoriallisesti merkittävän alueen vierellä, jolloin arkeologia on luonteva osa sen toimintaa.

Kotiseutuyhdistykset taas on nähty kiinteästi historian vaikutuksessa oleviksi, vaikka poikkeuksia tietenkin on. Ne vaikuttavat oman (synty)historiansa jatkumossa ja tämä leimaa niiden toimintaa. Silti kotiseutuyhdistyksien merkitys nähdään juuri tähän päivään vaikuttavassa identiteettityössä. Identiteettikin on kuitenkin nähtävissä paikallishistorian vaikutusalueena. Kotiseutuyhdistykset tekevät samankaltaisia töitä kuin museot. Kuitenkin museoiden ja kotiseutuyhdistyksien lähtökohtainen erilaisuus painottaa yhdistyksien vapaaehtoista roolia. Yhdistys voi olla pieni tekijä kotiseudullaan, mutta

valtakunnan tasolla kotiseututyöllä on suuri merkitys. Yhdistyksen merkitysten ja aseman kasvaessa yhteiskunnassa myös niiden vaikutus paikallisiin ihmisiin kasvaa.

Esimerkkiseurojeni toiminnassa näkyy selkeästi paikallishistorian merkitys. Sen lisäksi, että molempien toiminnanmuodot lähtevät paikallishistorian tarjoamista virikkeistä, on paikallishistorian tuntemuksella muutakin merkitystä. Kuten museoilla, myös kotiseutuyhdistyksille merkittävässä roolissa ovat yksilöt, paikalliset ihmiset. Ottaen huomioon, ettei kotiseutuyhdistyksiä olisi olemassa ilman heitä, ovat he siis olemassaolon edellytys yhdistyksille. Toiminta lähtee paikallisten ihmisten innostuksesta, mutta esimerkkiseurojen roolit nähdään tärkeänä juuri paikallisten ihmisten ja heidän identiteettinsä vuoksi. Sekä Paimion että Piikkiön historiassa merkittävänä tapahtumana on ollut karjalaisten evakkojen saapuminen alueelle. Johannes-Seura ja sen kanssa yhteistyötä tehneet Paimio-Seura ja Piikkiö-Seura ovat toiminnallaan tukeneet kahta erilaista paikallisidentiteettiä. Paikallishistoria on siis tapa, jolla seurat ovat voineet kiinnittää paikallisia ihmisiä paremmin paikalliseen historiaan ja traditioon. Muuttuvassa yhteiskunnassa tämä on koettu erittäin tärkeäksi.

6.3. Vaikutukset paikallishistoriaan

Kolmantena tutkimuskysymyksenäni oli paikallismuseoiden ja kotiseutuyhdistysten vaikutus paikallishistoriaan. Museot ovat välittämällä paikallishistoriaa myös edistäneet sen säilyvyyttä ja saavutettavuutta. Museon vastuu nousee esiin juuri tässä. Säilytettävyyden ja saavutettavuuden riippuvat museotyöntekijöiden toimista: mitä talletetaan, mitä tietoja siitä tiedetään ja otetaan ylös tallennushetkellä, mitä esitetään ja mitä tietoja tiedetään ja kerrotaan esillepano hetkellä. Nämä kaikki vaikuttavat paikallishistorian säilyvyyteen ja siihen, mitä (paikalliset) ihmiset yleensäkin tietävät (paikallis)historiasta.

Tiedostamalla tämän ja vastuunsa, museotyöntekijöiden tulee minimoida tarkoitukselliset ja tarkoittamattomat unohdukset. Unohtamalla tai jättämällä kertomatta asioita vaikuttavat museot ihmisen ymmärrykseen historiasta ja nykypäivästä. Museoiden auktoriteettiasemaa kunnioitetaan edelleen nykypäivänäkin ja kunnioituksen

jatkumiseksi on museoiden jatkettava työtään yhä monimuotoisemman historian esiintuomiseksi.

Paikallishistorian säilyvyyden kannalta Nautelankosken ja Uudenkaupungin museot ovat nähneet objektiivisuuden merkittävämmäksi yksittäiseksi tekijäksi. Tietoa täytyy olla, sen pitää olla luotettavaa ja tasapuolisesti kerättyä, tutkittua ja jaettua. Näin ei tietenkään koskaan ole, mutta tässä korostuu kuitenkin museoiden merkitys paikallishistorialle. Tutkimalla ja siirtämällä tätä saavutettua tietoa paikallisille ei historia unohdu vaan se tulee selkeämmin näkyviin arjessa. Siksi esimerkkimuseoissa pyritäänkin esittelemään historiaa uusilla tavoilla, eri näkökulmista niin, että marginaalienkin ääni tulee kuuluviin. Nautelankosken museosta esimerkkinä tästä annettiin sisällissotänäyttely, jossa tuotiin esiin molemmat sodan osapuolet sekä naiset ja lapset. Uudenkaupungin museossa taas mielellään esitetään tavallista tai tyypillistä. Tällainen onkin usein paikallisille ihmisille tärkeämpää.

Tällä tavalla on nähtävissä myös kotiseutuyhdistysten vaikutus paikallishistoriaan. Yhdistykset eivät vain kerää ja tallenna paikallishistoriaa ja näin mahdollista sen säilyvyyttä vaan myös elvyttävät sitä. Tuomalla sitä esiin omissa toiminnoissaan, kuten erilaisissa talkoissa ja työnäytöksissä, kotiseutuyhdistykset vahvistavat sen saavutettavuutta. Muistitiedon keruullaan he myös edesauttavat paikallishistorian monimuotoisuuden kasvua. Historia ei ole yksi totuus vaan monta sirpaleista palaa eri suunnista, jotka muodostavat niin tarkan kuvan menneisyydestä kuin mahdollista. Yhdistysten toiminta lisää näiden sirpaleiden määrää.

Myös Paimio-Seura ja Piikkiö-Seura ovat vaikuttaneet paikallishistorian tunnettavuuteen ja saavutettavuuteen eli niillä on ollut merkitystä paikallishistorialle ja sen säilyvyydelle. Paimio-Seura on nostanut esihistorian tunnettavuutta ja Piikkiö-Seura on tuonut esiin erilaisia kokonaisuuksia esiin esimerkiksi teemailloissa. Silti on aiheita, joista on hankala puhua, mutta samalla nämä aiheet koetaan myös erittäin tärkeäksi ja niistä mielellään kerrottaisiin, sillä jos kukaan ei puhu asiasta, jää se nopeasti unohduksiin. Vain tallentamalla ja jakamalla tietoa varmistetaan sen säilyvyys. Levittämällä tietoa paikallishistoriasta, pyrkivät esimerkkiseurat myös ottamaan paikalliset ihmiset osaksi

historian jatkumoa. Tämä auttaa ihmisiä kotiutumaan ja vahvistaa paikallishistorian roolia ja merkitystä arkielämässä.

6.4. Mitä tulevaisuudessa?

Paikallishistorian läsnäolo on siis selkeästi nähtävissä Nautelankosken ja Uudenkaupungin museoissa sekä Paimio-Seurassa ja Piikkiö-Seurassa. Kysyttäessä toimintansa onnistumisesta, olivat kaikki tyytyväisiä. Paimio-Seura ja Uudenkaupungin museo kuitenkin vain resurssiensa antamissa rajoissa. Tilanne olisi parempi, jos olisi enemmän aikaa, rahaa ja muita resursseja. Piikkiö-Seurassa onnistumisesta osoituksena on pidetty jäsenmäärän jatkuvaa kasvua. Se ei välttämättä ole ollut suurta, mutta on jatkunut vuodesta toiseen. (Haastateltava 1; Haastateltava 2; Haastateltava 4; Haastateltava 5.)

Tulevaisuus tuo mukanaan sekä haasteita että toiveita. Paikallishistoria jatkaa merkittävässä asemassa myös tulevaisuudessa esimerkkitapausteni toiminnassa. Uudenkaupungin museossa tulevaisuudessa toivottiin pystyttävän panostamaan lisää kokoelmatyöhön. Resurssipulan vuoksi tämä on nähtävissä myös haasteena. Liedon Nautelankosken museossa taas haasteena nähtiin tiedon saavutettavuuden parantaminen. Museolla toivotaan, että paikallismuseo voisi olla bibliografinen tietopankki, josta saisi, jollei tietoa suoraan, ainakin varman tiedon siitä, mistä tiedon saisi. Internetin pitäisi olla helpottamassa tätä. Muutenkin tiedon saavutettavuutta olisi tulevaisuudessa parannettava. Tulevaisuudelle esitettiin myös toive hankkeista ja paikallisten ihmisten innostamisesta vapaaehtoistyöhön. Isojen hankkeiden kautta lisättäisiin myös ihmisten ymmärrystä oman historian merkittävydestä. Kun museosta tullaan varta vasten tutkimaan jotain heidän omaansa, ymmärtävät ihmiset, että se mitä he omistavat onkin merkityksellistä. (Haastateltava 1; Haastateltava 2; Haastateltava 3.)

Ihmisten aktivointi on suuri haaste myös seuroille. Piikkiö-Seurassa onkin pohdittu tapoja, joilla aktivoitaisiin uusia ihmisiä mukaan toimintaan, erityisesti nuorempia ihmisiä. He myös haluavat tietää, mitä paikkakunnalle muuttaneet ajattelevat ja haluavat. Tulevaisuudessa tulisi kehittää myös uusia toimintamuotoja, jotta seuran jatkuvuus ja

kehitys eivät pysähdy. Sosiaalinen media on ainakin osaratkaisu tähän. Silti jatkuvuuden varmistamiseksi on uusien ihmisten mukaan saanti ratkaisevaa. (Haastateltava 4.)

Paimio-Seurassa huolta kannetaan taas nykyisten aktiivien jaksamisesta. Tukea tarvittaisiin lisää ylhäältä päin, jotta ihmiset jaksaisivat yhä lisääntyviä tehtäviään. Myös uusia ihmisiä tarvittaisiin mukaan, varsinkin kun nykyiset aktiivit ikääntyvät. Uhkana on nähty myös Paimion kaupungin tulevaisuuden jatkuminen, kun kuntaliitoksia tapahtuu kaikkialla ympärillä. Oman kaupungin arvostus ei saisi kadota minnekään. Oman arvostuksen kasvatus ja ihmisten mukaan tulo talkootoimintaan onkin nähty toiveina tulevaisuudelle. Seuran toiminnan jatkuminen on nähty merkittäväksi ja sen asema ei ole kysymyksessä – tulevaisuutta ei kaikesta huolimatta pelätä. (Haastateltava 5.)

Paikallishistorian merkitys museoille ja seuroille on nähtävissä aineistoni pohjalta kiistämättömäksi: olen kuitenkin vasta tehnyt pintaraapaisun aiheeseen. Aihetta voisi lähestyä huomattavasti syvällisemmin niin museoiden kuin kotiseutuyhdistyksiensäkin kannalta.

Olen myös lähestynyt aihettani vain erilaisten organisaatioiden edustajia haastatteleamalla ja heidän ajatuksiaan käsittelemällä. Näin yksilöt, näiden organisaatioiden käyttäjät, ovat jääneet äänettömiksi. Aihetta voisikin laajentaa juuri yksilötasolle, niihin kokemuksiin ja merkityksiin, joita tavallinen ihminen saa ja antaa paikallishistorialle, paikallismuseoille ja kotiseutuyhdistyksille. Näitä voisi sitten verrata niihin käsityksiin, joita museoilla ja yhdistyksillä on omasta vaikutuksestaan. Paikallismuseot ja kotiseutuyhdistykset eivät ole katoamassa minnekään ja niiden vaikutus ei ole vähenemässä tulevaisuudessa. Ne tulevat siis jatkamaan merkittävänä osana yhteiskuntaa.

Lähteet

Elektroniset lähteet

www1: Rakkaudesta kulttuuriperintöön Paikallismuseotoiminnan kehittämistyöryhmän loppuraportti [online]

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKMtr5.pdf?lang=fi> [12.3.2015]

www2: Suomen asukasluvut kuukausittain – Kunnittain aakkosjärjestyksessä 28.2.2015. Väestörekisterikeskus [online] <http://vrk.fi/default.aspx?docid=8784&site=3&id=0> [14.4.2015]

www3: Liedon museon historia <http://www.liedonmuseo.fi/#!/liedon-museon-historia/ejn0l> [18.7.2016]

www4: Liedon museon näyttelyt <http://www.liedonmuseo.fi/#!/naeyttelyt/csgz> [18.7.2016]

www5: Uudenkaupungin museon kohteet <http://www.uudenkaupunginmuseo.fi/museokohteet/> [24.7.2016]

www6: Uudenkaupungin museon näyttelyt <http://www.uudenkaupunginmuseo.fi/nayttelyt/ajankohtaiset-nayttelyt/> [24.7.2016]

www7: Uudenkaupungin museo <http://www.uudenkaupunginmuseo.fi/museokohteet/luotsimuseo/>

www8: Kalanti-Seura <https://picasaweb.google.com/kalanti.seura/KalanninKotiseutumuseonVanhaEsite?feat=directlink> [18.7.2016]

www9: Paimion kaupunki http://www.paimio.fi/tietoa_paimiosta/paimio_lukuina [2.8.2016]

www10: Paimion perinnesaura <http://www.paimionperinneyhdistys.net/index.php/yhdistys> [12.7.2016]

www11: Paimio-Seura <http://paimioseura.kotisivukone.com/> [14.5.2016]

www12: Tilastokeskus

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/105_vaerak_tau_116_fi.px/table/tableViewLayout1/?rxid=86b525cb-5cf6-4ff2-ad0a-18ea460c23cf
[2.8.2016]

www13: Piikkiö-Seura <http://www.piikkioseura.net/perus.htm> [14.5.2016]

www14: Suomen Kotiseutuliitto <http://www.suomenkotiseutuliitto.fi/toiminta>
[8.4.2015]

www15: Suomen Kotiseutuliitto

<http://www.suomenkotiseutuliitto.fi/jasenet/jasenyhdistysten-toimintaideoita> [8.4.2015]

www16: Suomen Kotiseutuliitto <http://www.suomenkotiseutuliitto.fi/liitto-jarjestona>
[8.4.2015]

www17: Suomen Kotiseutuliiton säännöt [online]

<http://kotiseutuliitto.fi/sites/default/files/kotiseutuliitto/Kotiseutuliiton-saannot-2014.pdf>
[13.6.2016]

www18: Rakkaudesta kotiseutuun-strategia [online]

<http://kotiseutuliitto.fi/sites/default/files/kotiseutuliitto/Rakkaudesta-kotiseutuun-2025.pdf> [13.6.2016]

www19: Suomen Kotiseutuliitto

<http://www.kotiseutuliitto.fi/toiminta/kotiseutumuseoiden-mobiiliopasteet> [12.3.2017]

www20: Suomen Kotiseutuliitto

<http://www.kotiseutuliitto.fi/tietopankki/kotiseutumuseot> [12.3.2017]

www21: Museoliitto <http://www.museoliitto.fi/mikamuseo/icom> [19.7.2016]

www22: Finlex – Museolaki <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920729>
[19.7.2016]

www23: Finlex – Museoasetus <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20051192>
[19.7.2016]

www24: Museotilasto 2013

<https://www.museotilasto.fi/tiedostot/museovirasto/files/Museotilasto2013.pdf>

[15.3.2015]

www25: [http: Museovirasto](http://www.nba.fi)

www.nba.fi/fi/museoalan_kehittaminen/tietoa_suomen_museoista/valtakunnalliset_erikoismuseot [15.3.2015]

www26: Museot.fi [http://www.museot.fi/museolaitos](http://www.museot.fi) [15.3.2015]

www27: Salon historiallinen museo - kokoelmapolitiikka

<http://www.salomus.fi/kokoelmat/kokoelmapolitiikka/> [10.3.2015]

www28 : Museoliitto <http://www.museoliitto.fi/index.php?k=11233> [12.3.2017]

www29: Museot.fi <http://www.museot.fi/mita-museot-tekevat> [22.3.2015]

www30: Uudenkaupungin museo

<http://www.uudenkaupunginmuseo.fi/yleinen/nettisivut-avattu/> [12.3.2015]

www31: Uudenkaupungin museo – erikoispalkinto

<http://www.uudenkaupunginmuseo.fi/yleinen/museoliiton-vuoden-erikokoispalkinto-uudenkaupungin-museolle/> [19.6.2016]

www32: Suomi syö ja juo -hanke <http://www.suomisyojajuo.fi/mitauml-ihmeen-nykydokumentointia.html> [26.3.2015]

www33: Museoliitto

http://www.museoliitto.fi/doc/nykydokumentointi/antti_metsankyla.pdf [26.3.2015]

www34: Museovirasto <http://tako.nba.fi/poolit> [26.3.2015]

www35: Kotiseutuliiton mallisäännöt

http://www.kotiseutuliitto.fi/sites/default/files/muu_materiaali/KOTISEUTULIITTO-yhdistyksen-mallisaannot-kaksi-kokousta-2016.pdf [12.7.2016]

www36: Nautelankosken museo <http://www.nautelankoski.net/naut.php> [10.3.2015]

www37: Uudenkaupungin museo

<http://www.uudenkaupunginmuseo.fi/yleinen/museossa-juhliitaan/> [2.4.2015]

www38: Nautelankosken museo <http://www.nautelankoski.net/kalmisto.php>
[10.3.2015]

www39: Suomen Kotiseutuliitto <http://www.suomenkotiseutuliitto.fi/jasenet>
[12.4.2015]

www40: Johannes-Seura http://www.johannes.fi/toiminta_historia.htm#Johannes-Seuran [22.7.2016]

www41: Nautelankoski-säätiön vastine [online]

http://media.wix.com/ugd/adacc8_84fb4ec3a7684bcf9bca139bca5967af.pdf [25.6.2016]

www42: Turun Seutusanomat [http://turunseutusanomat.fi/2016/04/riedon-museo-avaa-
uudet-nettisivut-viela-talla-viikolla/](http://turunseutusanomat.fi/2016/04/riedon-museo-avaa-
uudet-nettisivut-viela-talla-viikolla/) [18.6.2016]

Painamattomat lähteet

Haastattelut

(Kirjoittajan halussa, arkistoidaan TYKL-arkistoon tulevaisuudessa)

Haastateltava 1: Viskari, Leena, Nautelankosken museonjohtaja. Haastattelu 26.1.2015

Haastateltava 2: Jalava, Mari, Uudenkaupunginmuseon museonjohtaja. Haastattelu
30.1.2015

Haastateltava 3: Junkkila, Jonna, museoamanuenssi. Haastattelu 30.1.2015

Haastateltava 4: Rastas, Hannu, Piikkiö-Seuran sihteeri. Haastattelu 23.2.2016

Haastateltava 5: Teppo-Pärnä, Viri, Paimio-Seuran varapuheenjohtaja. Haastateltu
24.2.2016

Haastateltava 6: Aallonpää, Satu, Kotiseutuliiton hallintosihteeri. Haastattelu 2.3.2015

Haastateltava 7: Lohtander, Liisa, Kotiseutuliiton järjestöpäällikkö. Haastattelu
2.3.2015

Toimintakertomukset

Paimio-Seuran toimintakertomus 2012, 2013, 2014

Pro Gradu

Rissanen, Tiina 2005: *Kotiseutumuseon omaleimaisuus. Iitin, Sippolan ja Valkealan kotiseutumuseoiden kokoelmat ja perusnäyttelyt paikallisen identiteetin kuvaajina ja rakentajina*. Turun yliopisto. Kulttuurihistoria. Pro gradu.

Painetut lähteet

Agnew, John 1993: Representing space. Space, scale and culture in social science – James Duncan & David Ley (toim.) *Place/culture/representation* Lontoo: Routledge

Aho, Ari 2007: Vanhan porvaristalon tie 2000-luvun museoksi – Marita Söderström (toim.) *ABOA 2005*. Turku: Turun maakuntamuseo

Ahtiainen, Pekka & Tervonen, Jukka 2010: Paikallishistorian kaavan pitkä kaari – ja tulevan akateemikon kriittinen katse – Pekka Ahtiainen, Jukka Tervonen & Kari Teräs (toim.) *Kaikella on paikkansa. Uuden paikallishistorian suuntaviivoja*. Tampere: Vastapaino

Ahtiainen, Pekka, Tervonen, Jukka & Teräs, Kari 2010: Perinteen paino ja muutoksen paino paikallishistoriassa – Pekka Ahtiainen, Jukka Tervonen & Kari Teräs (toim.) *Kaikella on paikkansa. Uuden paikallishistorian suuntaviivoja*. Tampere: Vastapaino

Anttila, Veikko 1964: *Suomen kotiseuduntutkimus 1894-1920 ja kansanperinteen joukkokeruun alkuhistoria*. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys

Anttila, Veikko 1968: Kotiseututyön vaiheita Suomessa – Markku Tanner & Hannes Kempainen (toim.) *Kehittyvä kotiseututyö*. Helsinki: Maalaiskuntienliitto

Bennett, Tony 1995: *The Birth of the Museum. History, theory, politics*. Lontoo & New York: Routledge

Byrne, David 2001: *Understanding the Urban*. Houndmills. Basingstoke

Cohen, Anthony P. 2007: *The Symbolic Construction of Community*. Lontoo & New York: Routledge

Heikkinen, Reijo: Kotiseututunne ja kotiseutuopetus – Harri Turunen (toim.) *Pulamiehiä ja pitäjänkirjoja. Oulaisissa 14.-15.10.1994 pidetyn Paikallishistoria-kotiseututyö -seminaarin julkaisu*. Oulu: Oulun historiaseura

Heinonen, Jouko 2010: Kotiseutumuseoiden ja muiden paikallismuseoiden synty – Susanna Pettersson & Pauliina Kinanen (toim.) *Suomen museohistoria*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Heinonen, Jouko & Lahti, Markku 2001: *Museologian perusteet*. Jyväskylä: Suomen museoliitto

Hieta, Hanneleena 2010: *Mukautuva museo. Kolmen eurooppalaisen kansanelämämuseon muutostarina 1970-luvulta 2000-luvun alkuun*. Turun yliopisto. Kansatiede. Väitöskirja.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000: *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009: *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Hooper-Greenhill, Eilean 1992: *Museums and the Shaping of Knowledge*. Lontoo: Routledge

Huilla, Saara Maria 2010: Johdanto – Huilla, Saara Maria; Huttunen, Suvi; Hyytiäinen Tiina; Sani-Niskala, Mari & Siltainsuu, Jenni (toim.) *Suomen uudet museot - Tutkimus Suomeen 2000-luvulla perustetuista museoista*. Helsingin yliopisto

Hänninen, Kirsi 2006: *Visiosta toimintaan. Museoiden ympäristönkasvatus sosiokulttuurisena jatkumona, säätelymekanismina ja innovatiivisena viestintänä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Karjalainen, Pauli Tapani 1997: Maailman paikoista paikan maailmoin – kokemuksen geografiaa – *Tiedepolitiikka: Edistysellinen tiedeliitto ry:n julkaisu 22*. Helsinki: Edistysellinen tiedeliitto

Kaukonen, Marianna 1990: Mitä museot odottavat kunnilta? – *Museouutiset. Päijät-Hämeen museoiden äänenkannattaja*. N: o 1–3

Korhonen, Teppo 1989: *Museoitu Suomi*. – Teppo Korhonen & Matti Räsänen (toim.) *Kansa kuvastimessa. Etnisyys ja identiteetti*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Korkiakangas, Pirjo 2005: Muistoista tulkintaan – muisti ja muisteluaineistot etnologian tutkimuksessa. – Pirjo Korkiakangas, Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.) *Polkuja etnologian menetelmiin*. Helsinki: Ethnos ry

Koskijoki, Maria 1997: Esine muiston astiana – Katarina Eskola & Eeva Peltonen (toim.) *Aina uusi muisto. Kirjoituksesta menneen elämisessä meissä* Jyväskylä: Nykyculttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 54

Kostet, Juhani 2002: *Paikallismuseosta tarinankertojaksi* – Museo 1/2002

Kostet, Juhani 2009: Museoiden resurssit ja niiden hallinta – Pauliina Kinanen (toim.) *Museologia tänään* Jyväskylä: Suomen museoliiton julkaisuja 57

Kostet, Juhani 2010: Onko suomalaisella museolla aatteellista perustaa? – Susanna Pettersson & Pauliina Kinanen (toim.) *Suomen museohistoria*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Lehto-Vahtera, Johanna 2007: Keräämisen asteella. Maaseudun paikallismuseoiden elämänvaiheita – Marita Söderström (toim.) *ABOA 2005*. Turku: Turun maakuntamuseo

Luoto, Ilkka 2008: *Paikan tekstit ja niiden henki. Johdatus geosemiotiikkaan – matkakertomus paikan kulttuurisen ytimeen*. Oulu: Nordia Geographical Publications

Massey, Doreen 2008: *Samanaikainen tila*. Tampere: Vastapaino

Museo 2000 –museopoliittinen ohjelma. Helsinki: Opetusministeriö

Nimander, Päivi 1982: *Kymenlaakson museotoimi. Perusselvitys nykytilasta*. Kotka: Kymenlaakson maakuntamuseon julkaisuja n:o 3

Olsson, Pia 2005: Tutkijan vastuu ja velvollisuus – tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Pirjo Korkiakangas, Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.) *Polkuja etnologian menetelmiin*. Helsinki: Ethnos ry

Peltonen, Matti 2010: Voisiko paikallishistorian käsittää toisin? Kylätutkimus, muistitieto ja uusi mikrohistoria. – Pekka Ahtiainen, Jukka Tervonen & Kari Teräs (toim.) *Kaikella on paikkansa. Uuden paikallishistorian suuntaviivoja*. Tampere: Vastapaino

Relph, Edward 1976: *Place and placelessness*. Lontoo: Pion

Ruotsala, Helena 2005: Matkoja, muistoja, mielikuvia – kansatieteilijä kentällä. – Pirjo Korkiakangas, Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.) *Polkuja etnologian menetelmiin*. Helsinki: Ethnos ry

Rönkkö, Marja-Liisa 2009: Museon idea ja historia – Pauliina Kinanen (toim.) *Museologia tänään* Jyväskylä: Suomen museoliiton julkaisuja 57

Salminen, Elina 2011: *Monta kuvaa menneisyydestä. Etnologinen tutkimus museokokoelmien yksityisyydestä ja julkisuudesta*. Jyväskylän yliopisto. Etnologia. Väitöskirja.

Saloheimo, Veijo 1983: Paikallismuseoiden tehtävä ja merkitys – Jarmo Heinonen, Anja-Tuulikki Huovinen, Toimi Jaatinen & Jouko Kilpeläinen (toim.) *OSMA. Suomen Museoliiton vuosikirja 1983* Helsinki: Suomen museoliitto

Satokangas, Reija 2010: *Pohjoinen paikallishistoria – poikkeusko?* – Pekka Ahtiainen, Jukka Tervonen & Kari Teräs (toim.) *Kaikella on paikkansa. Uuden paikallishistorian suuntaviivoja*. Tampere: Vastapaino

Sepänmaa Yrjö 2006: Sydämen maisema. – Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.) *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Sihvola, Juha 2000: *Yksilönä yhteisössä: näkökulmia paikallisuuteen, globalisaatioon ja hyvään elämään*. Helsinki: Kunnallissalan kehittämssäätiö

Stenfors, Piia 2007: *Suomalainen kotiseutuliike 1894–1944*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Tani, Sirpa 1995: *Kaupunki Taikapeilissä. Helsinki elokuvien mielenmaisemat – maantieteellisiä tulkintoja*. Helsinki: Helsingin kaupunki, Tietokeskus

Tani, Sirpa 1996: *Aistit, muistot ja media: näkökulmia henkilökohtaisiin ja kollektiivisiin mielenmaisemiin*. – Terra 108:2

Tisdale, Rainey 2013: Muistojen talot. Kaupunginmuseot ja kaupunkihistoria – Katri Lento & Pia Olsson (toim.) *Muistin kaupunki. Tulkintoja kaupungista muistin ja muistamisen paikkana*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Tuan, Yi-Fu 2006: Paikan taju: aika, paikka ja minuus. Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.) *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Turun Sanomat 30.6.2016. Nautelankoskella niittotalkoot. Kaupunki

Turunen, Harri (toim.) 1996: *Yhteistyössä vaikuttaen – kotiseututoimintaa Suomessa 1990-luvulla*. Helsinki: Suomen kotiseutuliitto

Turunen, Harri 2004: *Suomalainen kotiseutuliike 1945–2000*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Uotinen, Johanna 2008: Juoksuhiekkä ja tilkkutäkki – laadulliset tutkimuskäytännöt ja äänen kunnioittaminen – Outi Fingerroos & Tuulikki Kurki (toim.) *Ääniä arkistosta: haastattelut ja tulkinta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Vilkuna, Janne 1995: *Paikallismuseoiden tallennustoiminta – Museokello*. Pirkanmaan museotiedote 2/1995 Tampere: Tampereen museot

Vilkuna, Janne 2009: Yhteinen kulttuuriperintömme. – Pauliina Kinanen (toim.) *Museologia tänään*. Helsinki: Suomen museoliiton julkaisuja 57

Viskari, Kaisa 2010: *Myllärin Kerttu*. Nautelankosken museon julkaisuja 3, Lieto